

cselekményt vasútállomáson követi el, a Kbt. 112. §-ába ütköző kihágás miatt feljelenthető.)

Az ilyen fellépés, különösen hajóállomásokon, a csendőr részéről fokozott tapintattal történjék, különösen, ha fürdő- vagy kiránduló közönségről van szó. Az erőszakos vagy éppen durva fellépést kerülni kell, mert ez a csendőrt a közönség előtt ellenszenvessé teszi. Ilyen erőszakra nincs is szükség, mert a közönség a csendőr felhívásának rendszerint engedelmeskedik, de különben is: jobb közönséggel többre megy a csendőr, ha udvarias, mintha feleslegesen vagy túlzottan erélyeskedik, mert ez — nemcsak itt, hanem mindenütt — dacosságot szokott kiváltani, ami aztán a helyzet szükségtelen elmérgesedésére vezet.

IX. NYOMOZÓ SZOLGALAT.

62. §. A BÜNVÁDI ELJÁRÁSRÓL ÁLTALABAN.

386.

Mit kell érteni a Szut. 386. pontjában említett bírói eljárás alatt s kik azok, akik a vádat a kir. ügyészségen kívül képviselhetik?

Bírói eljárás alatt a vizsgálatot, a vád alá helyezési eljárást, a közvetlen idézést, a főtárgyalást és az egyes bíró előtt folyó tárgyalást kell érteni. Ennek a pontnak egyik főelve az, hogy vád nélkül nincs bírói eljárás. Amint az utasítás is ehelyütt mondja: a vádat rendszerint a kir. ügyészség (ügyész) képviseli és pedig a kir. törvényszéknél. A kir. táblánál a főügyész, a kir. Kúriánál a koronaügyész, a járásbírósnál és a rendőri büntetőbírósnál az ügyészi megbízott. Az ügyészi megbízott az örsöknek felhívást nem adhat, hanem ha ez szükséges, azt a kir. járásbírósnak vagy a rendőrkapitányság adja ki. Ha a kir. ügyészség a vád képviselőt megtagadta, azt — a csak felhatalmazásra vagy kívánatra üldözhető bűncselekmények kivételével — a sértett veheti át az ügyészség elutasító határozatának kézbesítésétől számított 8 napon belül avagy e tekintetben a főügyészhez folyamodhatik. Ha a főügyész a kir. ügyészt nem utasítja vádemelésre, a sértett a főügyész határozatának

közlésétől számított 8 nap alatt újból élhet azzal a joggal, hogy a vád képviselőjét átvegye. Ha a kir. ügyészség az eljárás alatt elejti a vádat, ennek képviselőjét a sértett átveheti. A sértett, aki az ügyészség által nem vállalt vagy elejtett vád képviselőjét átveszi: a pótmagánvádló. Ha a kitűzött időn belül a vád képviselőjét a jogosultak egyike sem vette át, a bíróság az eljárást megszünteti. Csak felhatalmazásra vagy kívánatra üldözhető bűncselekmények tekintetében a vád képviselőjére kizárólag a kir. ügyész jogosult.

A magánvádra üldözendő vétségek és kihágások esetében a vádat elsősorban és rendszerint a sértett, mint főmagánvádló képviseli anélkül, hogy erre a kir. ügyészség által előzetesen felhivatnék. Ezeket a fogalmakat egyébként a Szut. 387. pontja is meghatározza. A főmagánvádas esetekben is átveheti a vád képviselőjét a kir. ügyészség, ha az közérdekből szükségesnek látszik. Ilyen esetekben a magánvádlót csak kiegészítő hatáskör illeti meg. (Az iratokat megtekintheti, indítványokat tehet, oly tekintetben is, hogy a vádlott bűnösnek kimondassék s hogy rá milyen büntetési tétel alkalmaztassék, de a büntetés mennyisége tekintetében indítványt nem tehet.) A főmagánvádas esetekben a nyomozást a főmagánvádló indítványára a rendőri hatóság főnöke rendeli el.

A Szut. 386. pont utolsó bekezdése szerint a bűnvádi eljárásban megállapított határidőket csak olyan esetben lehet meghosszabbítani, amikor ez kifejezetten meg van engedve. Milyen határidőről van itt szó?

A határidőt törvény állapítja meg általában vagy bírói intézkedés esetről-esetre. Például esetről-esetre tűzi ki a bíró a határidőt a Bp. 7. §-a esetében, midőn a bíró

valamely előzetes kérdés eldöntése végett záros határidő kitűzése mellett utasítja valamely eljárásnak megindítására. Ezt a határidőt a bíró meghosszabbíthatja, ha megokoltan kérelmezik.

A törvényszabta határidők rendszerint nem hosszabbíthatók meg. Amikor meghosszabbíthatók, a törvény maga jelöli meg. Ilyen kivételes esetek: az előzetes letartóztatás határideje 15 nap; ez külön intézkedéssel meghosszabbítható további 15 nappal vagy még hosszabb időre, vádirat benyújtása és elsőfokú ítélet hozatala esetén. A vizsgálati fogság rendes tartama három hó; a törvény azonban ennek a határidőnek többszörös meghosszabbítását is megengedi. Ilyen meghosszabbítható határidő a jogerős büntetés végrehajtásának időpontja is.

A határidőtől különbözik a határnap. Az utóbbi naptilag meghatározott időpont (fix terminus), míg az előbbi bizonyos időtől meghatározott időig folyik.

A Szut. 386. pontjának 4. bekezdése értelmében a bűnvádi eljárásnak azok a rendelkezései, amelyek a gyanúsítottára vonatkozó valamely jogi hatást az alkalmazható büntetés nemétől vagy tartalmától tesznek függővé, megkülönböztetés nélkül alkalmazandók akár befejezett bűncselekményekről, akár kísérletről vagy részességről van szó. Ezt az elvet kell követni, mondja ugyanez a bekezdés, a Szut.-ban foglalt rendelkezések eseteiben is. Mi ennek a bekezdésnek a gyakorlati értelme s mily gyakorlati példák világíthatják meg?

A Szut. 386. pontjának 4. bekezdése a közbiztonsági szolgálatban különösen az elfogás, a nyomozó szolgálatban a házkutatás, az ismeretlen vagy szökésben lévő gyanúsítottal való eljárás, a katonai egyénekkal való eljárás,

végül a veszélyes gonosztevőkkel szemben való magatartás szempontjából jön gyakorlati alkalmazásba.

A Szut. 352. pontja értelmében a csendőr elfogni köteles többek közt például azt a gyanúsítottat, aki olyan büntetett követett el, amelyre a törvény halálbüntetést, életfogytig tartó vagy öt évet meghaladó szabadságvesztés büntetést rendel. E rendelkezés betűszerint való értelmezéséből az következne, hogy ezt a rendelkezést csak akkor kell alkalmazni, ha először is befejezett bűncselekményről van szó, másodsor olyan egyénről, aki tettes-séggel van gyanúsítva.

Idevág azonban a Szut. 386. pontjának 4. bekezdése, mely szerint, ha valamely jogi hatás az alkalmazható büntetés nagyságától függ, ez a jogi hatás nemcsak a tettesség, hanem a kísérlet és részesség eseteiben is érvényesül. Vagyis a Szut. 312. A. 1. pontja értelmében el kell fogni az oly bűncselekmény *kísérletével* gyanúsított egyént is, amelyre (mint befejezett cselekményre) a törvény halál, életfogytig tartó vagy öt évet meghaladó szabadságvesztés-büntetést rendel. El kell fogni ugyan-ezen alapon a részességgel gyanúsítottakat, tehát a felbujtót és a bűnsegédet is.

Vagy: házkutatást a Szut. 437. a) pontja értelmében saját kezdeményezésből a csendőr csak akkor tarthat, ha büntetlen vagy szabadságvesztés-büntetéssel büntetendő vétségen történt a tettenkapás. A Szut. 386. pont 4. bekezdés értelmében ezt a rendelkezést alkalmazni kell akkor is, ha büntett vagy a meghatározott vétség kísérletéről van szó, azonképpen alkalmazni kell a részesekek ellen is.

Vagy: a Szut. 455. pontja rendelkezést tartalmaz arra az esetre, ha valamely büntett elkövetésével alaposan gyanúsítható egyén megszökött vagy ha büntett elkövetésével alaposan gyanúsítható ismeretlen egyén ellen irányul a nyomozás; a Szut. 507. pontja értelmében pedig

a csendőr elfogja a büntetlen vagy súlyos vétségen tetten-ért katonát. A fent kifejezettek értelmében a Szut. idézett rendelkezéseit kell alkalmazni akkor is, ha a nyomozás tárgyává tett büntett csak kísérlet, ha büntett vagy súlyos vétség megkísérlésén történik a tettenérés. Ugyancsak alkalmazni kell a Szut. idézett rendelkezéseit a felbujtók és bűnsegédek ellen is.

Vagy: a Szut. 339. pontja foglalkozik a veszélyes gonosztevő fogalmával, amelyet összefüggésbe hoz az általa elkövetett bűncselekményre alkalmazható büntetés legnagyobb mértékével. A Szut. itt már meg is mondja, hogy a kísérlet nem tesz különbséget a veszélyes gonosztevőnek minősíthető egyén javára, de a Szut. 386. pont 4. bekezdés értelmében ide tartozik az az egyén is, aki az ilyen bűncselekményre mást felbujtott, vagy ilyen bűncselekményt szándékosan előmozdított és könnyített. Mindazokban az esetekben tehát, amikor a Szut. veszélyes gonosztevőkkel szemben külön szempontokra hívja fel a csendőr figyelmét (például fegyverhasználat esetén), a kísérlet és részesség a tettességgel egy tekintet alá esik.

Ennek magyarázata a következő:

A Btk. elvileg a befejezett és a megkísérelt bűncselekmény között nem tesz lényegbevágó különbséget a büntetés mértékét illetően. Csak annyit mond, hogy a kísérlet enyhébben büntetendő, mint a véghezvitt büntett vagy vétség. Ez alapon lehetséges tehát, hogy például egy 10 évi fegyházzal büntetendő büntett kísérlete miatt 9 évi és 11 hónapi fegyházat szabjanak ki, mert a törvény nem mondja meg, mennyivel kell enyhíteni a befejezett bűncselekményre rendelt büntetést kísérlet esetén. Csupán halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény kísérlete esetén szabja meg a törvény az enyhítés mérvét oly alakban, hogy ily bűncselekmények kísérlete esetén határozott időtartamú fegyházat kell ki-

szabni. A felbujtóra vonatkozólag a törvény azt mondja ki, hogy büntetésére az elkövetett bűncselekményre törvény szerint járó mérték az irányadó, más szóval ez annyit jelent, hogy a tetszellel kell egy tekintet alá venni. A bűnsegédek büntetésére vonatkozólag a büntetés-kiszabás szabályai ugyanazok, mint a kísérletnél.

A gyakorlatban természetesen sűrűn fordul elő, hogy a kísérlet vagy bűnsegédség egészen enyhe beszámítás alá eső cselekményként jelentkezik s a bíróság a törvény megengedte enyhítés legszélső határáig elmegy. Elvileg azonban a nyomozás során ilyen különbséget a nyomozás szerveinek nem szabad tenniök, mert ez annyit jelentene, hogy a bírói mérlegelésnek rájuk nézve tilos talajára lépniük.

63. §. A BŰNÜGYI NYOMOZÁS FOGALMA ÉS CÉLJA. BŰNÜGYI NYOMOZÁS TELJESÍTÉSÉRE HIVATOTT HATÓSÁGOK ÉS KÖZEGEK.

393.

Mikor kell a csendőr által foganatosított nyomozást vagy elfogást saját kezdeményezésűnek és mikor idegen kezdeményezésűnek (parancsra, felhívásra végzettnek) tekinteni?

A csendőr szolgálati eljárását nem befolyásolja, jogain és tennivalóin nem változtat az a körülmény, hogy egy szolgálati cselekményt, (pl. nyomozást vagy elfogást) önbuzgalomból, saját kezdeményezésére, vagy idegen kez-

deményezésre (előjáró parancsnokság parancsára, bíróság vagy hatóság felhívására) teljesít-e. A parancsnak, felhívásnak legfeljebb annyi jelentősége van, hogy a csendőrt a végzett cselekmény érdemét illetően mentesíti a felelősség alól, mert ő csak a szabályszerű végrehajtásért felelős.

Figyelembe jön azonban a kezdeményezés módja akkor, ha arról van szó, hogy a nyomozás, vagy az elfogás kizáróan az eljáró csendőr ügybuzgalmának, önálló felépítésének és eljárásának tulajdonítható-e, vagy pedig csak valamilyen parancs vagy felhívás foganatosítását, végrehajtását jelenti? Minden törekvő csendőrnek az a célja, hogy minél több olyan nyomozást mutasson fel, amelyre nem kellett őt külön felhívni vagy utasítani; az öntevékeny csendőr van igazi hasznára a szolgálatnak és a közbiztonságnak. Aki mindig csak azt látja, hallja és csinálja, amire mások nógatják, az csak végrehajt, de önállóan nem működik. Aki háromszor is megfordul egy közsgben anélkül, hogy egy ott történt bűncselekményről tudomást szerezne, míg aztán negyedszer felhívásra kinyomozza, nem számíthat olyan elismerésre, mint a másik bajtársa, aki arról mindjárt első ízben értesült, az esetet kinyomozta, az eredménnyel mint saját tevékenységével vonult be és az iktatószámot a szolgálati lapjának nem a harmadik, hanem a negyedik vízszintes rovatába írhatta be.

Milyen esetek fordulhatnak elő a csendőr öntevékenységeinek elbírálása szempontjából?

1. Ha a csendőr járőrszolgálatban maga szerzett a bűncselekményről tudomást és azt mindjárt ki is nyomozta, az eredmény saját kezdeményezésűnek számít. Mindegy, hogy miként szerzett a bűncselekményről tudomást, hogy bizalmi úton-e, vagy hogy azt portyázása közben a sértett vagy más panaszolta-e, mert az esetek túl-

nyomó részéről a csendőr úgysem bizalmi úton, hanem feljelentés folytán szokott tudomást szerezeni. Az a körülmény, hogy a panaszt felvette, a nyomozást azonnal megindította és az esetet kiderítette, teljesen kimeríti az öntevékenységnek azt a mértékét, amit az utasítás a csendőrtől elvár. Nem az a lényeg, hogy a csendőr mindent bizalmi úton tudjon meg — ámbár a megelőző szolgálatnak ez is lényeges kelléke — hanem, hogy a lakosságnak mindig készséggel rendelkezésére álljon s a nála tett panaszok elintézését ne tolja másra.

2. Ha a bűncselekményt a sértett vagy más az örsön panaszolja és a már iktatott panaszt az eligazítás alkalmával az örsparancsnok adja át a csendőrnek, az iktatószámot a szolgálati lap harmadik vízszintes rovatába be kell ugyan írni, de a nyomozás — ha eredménnyel járt — saját kezdeményezésűnek számít, mert idegen kezdeményezés alatt csak a bíróságtól, hatóságtól eredő felhívást, valamint az örs elöljáró parancsnokságainak valamelyikétől eredő parancsot lehet tekinteni. Kivétel az az eset, ha a nyomozással megbízott járőrt a bűncselekmény tudomásulvétele vagy a panaszfeljelentés elintézése körül mulasztás terheli (a panaszos a járőrnél már egyszer panaszt tett, de a járőr azt nem intézte el, vagy éppen elhallgatta). Ilyenkor az örsparancsnok elrendelheti, hogy a járőrvezető a feljelentésnek: „Az eljárás alapja” címszava alatt ennek kifejezést adjon. (Pl. „Sértettnek az x-i örsön 1936 március 1-én tett panaszja folytán az örsparancsnok parancsára). Az örsön tett panasznál ugyanis lényeges és a Szut. 405. pontja alapján mindig tisztázandó körülmény, hogy a bűncselekmény története óta járt-e járőr az illető községben s ha igen, miért nem szerzett tudomást a bűncselekményről és miért nem tett a sértett a járőrnél panaszfeljelentést? Ha az azóta ottjárt járőrt az eset tudomásulvétele vagy a nyomozás megindítása

körül mulasztás terheli, akkor a későbbi nyomozást már csak parancsra megindítottak lehet tekinteni. Aki a panaszok felvétele és elintézése körül járőrszolgálatban mulasztást követ el, nemcsak a maga ügybuzgalmát helyezi kedvezőtlen megvilágításba, hanem az egész örsét is; nemcsak a maga személyes jóhírnevét rontja vele, hanem a bajtársaiét és az egész oszondórságát is. Az ilyen mulasztásnak abban is kifejezésre kell jutnia, hogy a sértett kényszerű utánjárására teljesített nyomozás már nem értékelhető úgy, mintha anélkül is megindult volna.

Ha azonban a panaszolt bűncselekmény elkövetése óta járőr nem járt a községben, vagy ha az ott járt járőrt a panasz felvétele és elintézése körül mulasztás nem terheli, akkor a sértett által az örsön tett panaszra megindított nyomozást is saját kezdeményezésűnek lehet tekinteni. Hogy a két eset közül melyik mikor áll fenn, az örsparancsnok dönti el.

3. Ha a nyomozás megejtésére a bíróság vagy a hatóság adott felhívást, azt csak akkor lehet saját kezdeményezésűnek tekinteni, ha azt az örs még a felhívás előtt már amúgyis folyamatba tette, a felhívás tehát az eljárás megindítása szempontjából tulajdonképpen felesleges volt, vagy elkésett. Ha azonban az örsnek a felhívás vételéig az ügyről nem volt tudomása, azzal nem foglalkozott, akkor a nyomozás csak „felhívásra” teljesítettnek számít.

4. Ha a bíróság vagy hatóság az örsöt csupán egyes nyomozó cselekmények foganatosítása végett (kikérdezés, bűnjel őrizetbevétele, stb.) hívta fel, ez nem nyomozás, tehát a tevékenységi naplóba sem lehet bevezetni. Ha azonban a felhívás foganatosításával kapcsolatban a járőr más olyan bűncselekményt is kinyomozott, amely a felhívásban nem volt megjelölve, vagy ha a felhívásban megjelölt személyre más bűncselekményt is ráderített, ez már

saját kezdeményezésű, önálló nyomozás. Ugyanez áll arra az esetre is, ha a nyomozó cselekmények foganatosítását nem bíróság vagy hatóság rendelte el, hanem valamelyik másik őr vagy a rendőrség kérte.

5. Eredményes pótnyomozás mindig saját kezdeményezésűnek számít, akkor is, ha az első, eredménytelen nyomozás felhívásra történt.

6. A Bűnügyi Körözések Lapja, a Nyomozati Értesítő, illetve a nyomozókulcs alapján eszközölt elfogás mindig saját kezdeményezésű. Mert igaz ugyan, hogy az elfogás alakilag nem saját kezdeményezésből, hanem nyomozólevél, körözés, stb. alapján történik, de ahhoz, hogy a keresett személyt megtalálja, azonosítsa, elfogja, priorálja, a csendőrnek öntevékenységre van szüksége. Ezt legjobban bizonyítja az a körülmény, hogy a csendőrök ilyen irányú tevékenységében ugyanazon az őrön is különbségek szoktak lenni: az egyik járőrvezető több körözött egyént fog el, mint a másik, pedig a nyomozólevél, körözés, stb. mindkettőjüknek egyformán szól. A körözött egyének felkutatása és elfogása az igazságszolgáltatásnak egyik legnagyobb érdeke, az a csendőr tehát, aki ez irányban szorgalmasan tevékenykedik, megérdemli, hogy a munkáját értékeljék.

7. Elfogatóparancs alapján teljesített elfogás felhívásra teljesítettnek számít, mert az elfogatóparancsban az elfogandó egyén neve és tartózkodási helye meg van jelölve, a csendőrnek tehát nincsen egyéb dolga, mint érte menni és elfogni. Ha azonban az elfogatóparancsban megjelölt egyén közben megszökött és csak hosszabb nyomozás, puhatólás, megfigyelés, stb. után sikerül elfogni, az elfogás saját kezdeményezésű.

394.

Mi a különbség a rendőri hatóság és a rendőri közeg pararendtartási fogalma között? Miben különbözik a kettő rendeltetése és hatásköre?

A rendőri hatóság és rendőri közeg fogalmát a Bp. 85. §-a határozza meg. Eszerint rendőri hatóságok az államnak, a törvényhatóságnak, megyei városoknak és községeknek rendőri hatáskörrel bíró hatóságai és hivatalai, valamint ezeknek vezetői és önálló intézkedésre jogosított tagjai, nevezetesen a községi elöljáróságok is. Az 1919. évi 5047. M. E. számú rendelet értelmében a rendőrség államosítottván, a törvényhatósági jogú és megyei városok rendőrhatósága megszűnt, mert ezekben a városokban a rendőri hatóságot a magyar királyi rendőrség gyakorolja.

Eszerint rendőri hatóságok a székesfővárosban, törvényhatósági és megyei városokban a magyar királyi rendőrség, a járásokban a főszolgabíró, községekben az elöljáróság. Közelebbről rendőri hatóságok ezeknek a hatóságoknak főnökei, vezetői és azok a tagjai, akik bűnügyi nyomozásokban önálló intézkedésekre vannak feljogosítva, tehát például Budapesten a bűnügyi osztály vezetője, ennek helyettese, a csoportvezető, önálló eljárásra jogosított más rendőrtisztviselők, a központi ügyelet vezetője és helyettese, a kerületi kapitányságok vezetője és helyettese.

Rendőrközegek a rendőrhatóságnak alárendelt hivatalnokok, állami rendőrök és detektívek, valamint a csendőrség altisztjei és legénysége, amennyiben őrökre vagy nyomozó alakulatokhoz vannak beosztva.

A kir. ügyészségnek utasító joga van a nyomozás kérdésében általában a rendőrközegekkel és a községi előljáróságokkal szemben, a rendőri hatóságokkal általában megkeresés útján érintkeznek. Ennek a megkeresésnek azonban a rendőrhatóság is azonnal eleget tenni tartozik még akkor is, ha esetleg a megkeresés inkább utasítás vagy felhívás. Meg kell jegyeznünk, hogy a kir. ügyészségnek utasító joga van a rendőri hatóság olyan tagjával szemben is, aki bár bűnügyi nyomozó hatáskört tölt be, de önálló hatásköre beosztásánál fogva nincsen. Azok a rendőri közegek és hatóságok, amelyekkel a kir. ügyészség utasítás vagy felhívás alakjában érintkezik, a kir. ügyészséghez jelentést tesznek, egyébként pedig a rendőri hatóságok átirat alakjában érintkeznek a kir. ügyészséggel.

Amennyiben valamely nyomozás folyamán a rendőri hatóság főnöke, illetve vezetője a rendőrség tagját vagy közegét, illetőleg a csendőrparancsnokság a járőrt vagy csendőrt utasítással látta el, ez az utasítás csak addig érvényes, amíg e tárgyban a kir. ügyészség ellenkező vagy attól eltérő tartalmú megkeresést vagy utasítást (felhívást) nem intézett a rendőrséghez, a csendőrrészhez, illetőleg a csendőrhöz.

Csendőrralitztek és legénységi állományú más csendőregyének, akik nem csendőrparancsnokok, jelentéseiket, sürgős szükség esetét kivéve, nem közvetlenül a kir. ügyészségnél, hanem a csendőrparancsnokságnál teszik meg és az utóbbi tesz jelentést a kir. ügyészségnek.

A rendőri hatóság a nyomozás teljesítésénél a vizsgálatra előírt alakszerűségeket tartozik megtartani, tehát minden nyomozó cselekményről jegyzőkönyvet kell felvennie, még pedig jegyzőkönyvvezető alkalmazása mellett.

A rendőri hatóság rendszerint csak a következő nyomozó cselekményeket fogyanatosíthatja: bűnjelék meg-

szerezése és biztosítása (súlyosabb bűncselekményeknél a színhely változatlan biztosítása a vizsgálóbíró megjelenségig), a gyanúsított megidézése és kihallgatása, tanukihallgatás, szembesítés. Kivételesen, ha a késelem veszéllyel jár, fogyanatosíthatja a következő cselekményeket is: előzetes letartóztatás, szemle, lefoglalás, házkutatás, személymotoszás, bűnügyi zárlat.

A rendőri közegre nem kötelező a nyomozás során a rendőrhatóságra kötelező alakiságok megtartása. Ennek gyakorlati jelentősége abban van, hogy a rendőri közeg nyomozó cselekményeiről készült jelentéseknek és iratoknak nincs meg a közhitelesség szempontjából az a jelentőségük, ami a Bp. által a vizsgálatra megszabott alakiságok megtartásával készült jegyzőkönyveknek és egyéb, a nyomozó cselekmények fogyanatosítását tanusító iratoknak. A rendőri hatóságok úgy segítenek a rendőrközeg végezte nyomozás eme hiányán, hogy a rendőrközeg összefoglaló jelentéséből kiveszik a fontosabb nyomozó cselekményeket és ezeket alakszerűen megismélik s így küldik át a kir. ügyészséghez a nyomozás anyagát. Ez történt sokáig a csendőrségi jelentésekkel és tényvázlatokkal is, hogy a kir. ügyészségek az ezekbe foglalt nyomozó cselekményeket vagy a vizsgálóbíróval vizsgálat indítványozásával vagy a rendőri hatóságok egyszerű megkeresésével alakszerűen megisméltették. Minthogy azonban a Szut. nagy súlyt helyezett arra, hogy a csendőrség nyomozása, ha nem alakszerű jegyzőkönyvek felvétele mellett történik is, összhangban álljon a fennálló törvényes rendelkezésekkel s evégből megfelelő kötelező szabályokat alkotott, mindenekefelett pedig köteleességévé tette a csendőrnek a lelkiismeretességet, pontosságot és a tényállás minden irányú kiderítését, a csendőri jelentéseket és tényvázlatokat olyan megbízható színvonalra emelte, hogy ezek ma már, ha a szó szoros értelmében közhite-

lességű okiratoknak nem is tekinthetők, de az abban foglalt tényekről a kir. ügyészségeknek és bíróságoknak megbízható tájékoztatót adnak. Ez pedig a lényeg, mert az újabb jogfejlődés iránya az, hogy nem az alakszerűség adja a nyomozás értékét, hanem a nyomozó hatóság vagy közeg igazságszeretete, szakértelme és lelkiismeretes pontossága.

64. §. NYOMOZÁSI ILLETÉKESSÉG.

396.

Kifogásolható-e az örsnek az az eljárása, hogy az elfogott gyanúsítottat az örskörlet területén elkövetett bűncselekmények kinyomozása után átadja a kir. ügyészségnek, holott a gyanúsított a szomszédos örskörletben is követett el bűncselekményt?

A Szut. 396. pontjának 4. bekezdése a kérdés szempontjából két esetet különböztet meg és pedig:

a) a gyanúsított által több örs körletében elkövetett bűncselekmények ügyében a nyomozást ugyanaz a járőr az összes örskörletekben lefolytatja és azután a gyanúsítottat a kir. ügyészségnek átadja, vagy pedig

b) a járőr a gyanúsítottnak csak a saját örskörletben elkövetett bűncselekményeit nyomozza ki, ennek megtörténte után őt az illetékes hatóságnak átadja, azokat az örsöket pedig, amelyeknek körletében a gyanúsított szintén bűncselekményeket követett el, erről értesíti azért, hogy őt a saját örskörletükben elkövetett bűncselekmények folytatólagos kinyomozása végett az illetékes bíróságtól vagy ügyészségtől kikérhessék.

Mikor van helye az egyik és mikor a másik eljárásnak?

Az első eljárásnak, hogy t. i. a gyanúsított által több örs körletében elkövetett összes bűncselekményeket ugyanaz a járőr nyomozza, akkor van helye, ha a gyanúsított által elkövetett bűncselekmények olyan összefüggő sorozatot alkotnak, hogy azokat nem lehet egymástól szétválasztani. Ilyen eset lehet például ha egy betörőbanda több örskörletben sorozatos betöréseket követett el, a lopott holmit pedig ugyanazon orgazdánknál értékesítette; ha egy gyanúsítottnál a járőr több bűncselekményből származó olyan bűnjeleket vett őrizetbe, amelyeknek eredetét tisztáznia kell; ha egy bűnszövetkezet tagjai vagy a sértettek több örs körletében laknak elszórva, stb., stb., egyszóval, ha a gyanúsított által több örs körletében elkövetett összes bűncselekményeket nehéz egymástól szétválasztani és az összefüggésük következtében valamennyit feltétlenül egy feljelentésben kell tárgyalni. Ilyenkor természetes, hogy a nyomozást végig ugyanannak a járőrnek kell lefolytatnia, mert hiszen a másik örs járőre nem ismeri az addig kinyomozott előzményeket, összefüggéseket stb. s ha nyomozni akarna, előlről kellene újra végigcsinálnia és megállapítania mindazt, amit az első járőr már megcsinált és kinyomozott. Miután azonban az eredetileg nyomozó járőrnek idegen örskörletekben nincs meg a szükséges helyi és személyi ismerete, azért rendeli az utasítás, hogy az idegen örskörletekben az illetékes örs járőrének a segítségét is igénybe kell vennie.

Ha azonban a gyanúsított által több örs körletében elkövetett bűncselekmények egymással semmi összefüggésben nem állanak, akkor a b) alatt említett eljárást kell követni, vagyis a gyanúsítottat a nyomozás befejezése után a m. kir. ügyészségnek át kell adni, az esetleg még érdekelt örsöket pedig erről értesíteni kell, hogy a gyanu-

sítottat a saját örskörletükben elkövetett többi bűncselekmények folytatólagos nyomozása végett kikérhessék. Ilyen eset lehet pl. ha a gyanúsított az egyik örs körletében lopást, a másikon csalást, a harmadikon gyújtogatást követett el, vagy ha mindenütt azonos bűncselekményt követett ugyan el, de az egyes bűncselekmények között hosszabb idő telt el, stb., stb. *Ваъҷиб ёриш* az eljárásnak akkor van helye, ha a gyanúsított által különböző helyeken elkövetett bűncselekmények olyan önálló és befejezett eseteket képeznek, hogy azokat külön-külön lehet nyomozni és azokról külön-külön feljelentést lehet tenni, anélkül, hogy ez az elkülönítés az egyes feljelentéseket hiányosakká tenné.

Ha az örsök nyomozását el lehet különíteni, akkor mindig a második eljárást kell követni és az első eljárást kell kivételnek tekinteni.

Olyan esetet, hogy az örs a gyanúsítottat a nyomozás befejezése után ne az illetékes bíróságnak, vagy hatóságnak, hanem egy másik örsnek adja át, az utasítás nem ismer. Törvényeink szelleme szerint ugyanis bírói határozat nélkül még a bűncselekményekkel alaposan gyanúsított egyéneket is csak az elkerülhetetlenül szükséges ideig szabad fogva tartani. Ezért rendel a Szut. 322. pontja is, hogy az elfogott vagy elővezetett egyént az elfogástól vagy őrizetbevételétől számított 24 óra alatt az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak át kell adni, illetve, ha ez nem volt lehetséges, a késedelmet indokolni kell. A törvények által védett egyéni szabadság szempontjából meg nem engedhető eljárás lenne, ha az örsök az elfogott gyanúsítottakat saját hatáskörükben esetleg heteken át egymásnak adogatnák át, bármily érdeke kívánná is ezt a nyomozásnak. Megtörténhetnék ugyanis, hogy az elfogott egyén csak hetek múlva kerülne a kir. ügyészséghez, az ügyészségnek tehát nem állana módjában ideje-

korán bírálat tárgyává tenni, hogy vajjon a csendőrség jogosan fogta-e el a gyanúsítottat vagy sem, már pedig ennek elbírálására a bíróság, illetve a kir. ügyészség kötelezve van.

A kérdésre a választ abban összegezzük, hogy ha a gyanúsított által az örskörletben elkövetett bűncselekmények semmiféle összefüggésben nem állottak a másik bűncselekménnyel, amelyet a gyanúsított a szomszédos örs körletében követett el, akkor az örs helyesen cselekedett, hogy az illetőt nem a szomszédos örsnek, hanem a kir. ügyészségnek adta át és erről az érdekelt másik örsöt csak értesítette. De ha a gyanúsítottnak a két örs körletében elkövetett bűncselekményei között összefüggés lett volna is, nem a gyanúsítottat kellett volna a másik örsnek átadni, hanem a szomszédos örskörletben elkövetett bűncselekményt is az első örs járórának kellett volna ki-nyomoznia és feljelentenie, a gyanúsítottat pedig ebben az esetben is a kir. ügyészségnek és nem egy másik örsnek kellett volna átadni.

Olyan esetekben, amikor alapos a gyanú, hogy a gyanúsított nemcsak az örskörletünkben, hanem másutt is követett el bűncselekményeket, célszerű a Nyomozati Értesítő útján a többi örsök és a rendőrhatóságok figyelmét felhívni rá akkor is, ha erről pontos tudomásunk nincsen. Ilyenkor közölni kell mindazokat az adatokat, amelyek alapján a többi örsök és a rendőrhatóságok az illető felől tájékozódni tudnak, tehát a személyleírást, az elkövetett bűncselekményt és főleg a módot, ahogy azt elkövette, mert közudomású, hogy szokásos büntettesek ugyanazokat a bűncselekményeket rendszerint azonos módon szokták elkövetni. Főlősleges levelezés elkerülése végett a Nyomozati Értesítőben közölni kell azt is, hogy a gyanúsított hova lett átadva, hogy az esetleg érdeklődő örsök vagy rendőrhatóságok ne a közzétévő örshez, hanem

közvetlenül az illetékes bírósághoz vagy hatósághoz forduljanak.

Mit értünk közfeltűnést keltő bűncselekményen?

Közfeltűnő bűncselekmény az, amely a lakosságnak a megszokottat felülmúló érdeklődését, felháborodását vagy megrettenését idézi fel. A lakosság ilyen különös érdeklődésére vagy izgalmára rendszerint a bűncselekmény előfordulásának ritkasága, elkövetésének szokatlan módja, a tettes kegyetlensége vagy körmönfonsága, a bűncselekményben résztvevők nagy száma, a tettesnek vagy a sértettnek megkülönböztetett társadalmi állása szokott okot adni. A közfeltűnést keltő esetek, ha a lakosság felháborodását idézik elő, rendszerint közbotrányt is keltenek, de azért nem minden közbotrányt okozó eset kelt egyúttal közfeltűnést is. Ha például két piaci árus egymást nyilvánosan trágár szavakkal szidalmazza, vagy ha egy részeg napszámos nyilvános helyen közszemérmert sértő módon viselkedik, a cselekmény közbotrányt okoz, de nem kelt közfeltűnést, mert a tettesek személye a lakosság közvéleményét nem érdekli. Viszont ha pl. egy szerelmes pár közös elhatározással öngyilkosságra határozza el magát, s a férfi a nőt és magát is agyonlövi, a cselekmény közfeltűnést keltett, de nem feltétlenül okozott közbotrányt is, mert a lakosság a cselekményen nem háborodott fel, hanem esetleg ellenkezőleg: részvételt van az áldozatok iránt.

Aszerint, hogy a bűncselekmény a lakosság milyen vagy mekkora rétegének érdeklődését, felháborodását vagy megrettenését idézte elő, megkülönböztetünk helyi és országos feltűnést. Helyi feltűnés az, amely csak arra a helységekre és e helység közvetlen környékére terjed ki,

ahol a bűncselekményt elkövették; országos feltűnés az, amely az ország egész lakosságát foglalkoztatja. A helyi feltűnést keltő bűncselekmény híre többnyire magától, szájról-szájra terjed el, országos feltűnés rendszerint a hírlapok közleményei alapján szokott kialakulni.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy egyes bűncselekményeket a hírlapok mesterségesen tűznek fel országos jelentőségűvé. Így pl. a Budapesten megjelenő napilapok a fővárosban előforduló bűncselekményeket, főként az ember élete ellenieket, néha akkor is „szenzációt“ kereső bőbeszédűséggel tárgyalják, ha sem magában a bűncselekményben, sem annak elkövetési módjában nincs semmi rendkívüli és a nyomozás teljesítményei sem olyanok, hogy országos hírverésre tarthatnának számot. Bűncselekményeknek ilyen beállításban való nyilvánosságra hozatala káros, mert igaz ugyan, hogy a hírlapok nyilvánossága a nyomozásnak itt-ott segítségére lehet, de az ilyen esetleges segítség haszna eltörpül az erkölcsi kár mellett, amely a bűncselekmények elkövetési módjának és részleteinek nyilvános tárgyalgatásából, a nyomozás módszereinek nyilvánosságra hozatalából, a tettes személyének kiemeléséből, stb. különösen az ifjúságra származhatik.

A Szut. 396. pont 3. bekezdése szerint az osztály- és a szárnyparancsnok egyes bonyolultabb vagy közfeltűnést keltő bűncselekmények nyomozására szükség esetében kiváló nyomozóképeségű csendőröket bármely örsükre kirendelhetnek, a Nyut. 9. pontja pedig a közfeltűnést keltő eseteket, mint rendkívülieket eseményjelentésben jelenteni rendeli.

A csendőrség minden nyomozást egyforma eréllyel és lelkiismeretességgel köteles ugyan végezni, mégis, az utasítás súlyt helyez arra, hogy a közfeltűnést keltett

bűncselekmények nyomozása különös eréllyel történjék és hogy a nyomozás eredménye a lehetőség szerint biztosítva legyen. Azért van erre szükség, mert a közfeltűnést keltő bűncselekményeket, valamint azok nyomozását a lakosság a többiénél élénkebb figyelemmel kíséri, az eredményt számon tartja, s ha az sokáig késik, a nyomozó szervekkel szemben türelmetlenné válik. Ilyenkor, amikor a közfigyelem felénk fordul, fokozott gondot kell fordítani arra, hogy a csendőrség nyomozóképeségébe vetett közbizalom és a testület tekintélye csorbát ne szenvedjen. Ezért helyesen cselekszik az őrsparancsnok, ha olyan bűncselekmény esetében, amely — bár esetleg csak az elkövetési helyen és annak környékén — közfeltűnést okozott, akkor is igénybeveszi a nyomozó alosztály közreműködését, ha a bűncselekmény az őrs által is kideríthetőnek látszik, mert ilyenkor jobb többet tenni, mint kevesebbet.

—

Nyomozhat-e a csendőr olyan ügyben, amelyben ő maga a sértett?

A Szut. nem tartalmaz tilalmat arra vonatkozóan, hogy a csendőr a maga sérelmére elkövetett bűncselekményt nyomozza, de helyesen cselekszik a csendőr, ha minden olyan ügynek a nyomozását, amelyben magát érintenek érzi, másra bízva, illetve, ha a nyomozás megejtésére őt vezénylik ki, érdekeltségéről jelentést tesz.

Hogy mikor kell a csendőrt egy nyomozásban érintenek tekinteni, az szintén nincsen pontosan meghatározva, de támpontot adhatnak ebben a kérdésben a kir. ügyészekre vonatkozó rendelkezések.

A bűnvádi perrendtartás 73. §-a szerint a kir. ügyész a bűnvádi eljárásban nem vehet részt (tehát nem is nyomozhat):

1. ha ő a sértett, vagy ha a bűncselekményt ő jelentette fel;

2. ha a terheltnek vagy a sértettnek férje, ha az volt, vagy ha jegyese;

3. ha a terheltnek, a sértettnek vagy képviselőjüknek, illetve a védőnek egyenes ágban rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, nejének fivére vagy nővérének férje;

4. ha a terhelttel, a sértettel vagy képviselőjükkel, illetőleg a védővel örökbefogadó vagy nevelőszülői viszonyban van, ha valamelyiküknek gyámja, gondnoka, vagy az volt;

5. ha az ügyben mint tanu vagy szakértő ki volt hallgatva, amennyiben vallomása nem egyedül hivatalos úton tudomására jutott tények előadásából áll.

Nagyjában ugyanezek a kizáró okok foroghatnak fenn a csendőrnél is, már persze a csendőrség szerepéhez és szolgálati viszonyaihoz alkalmazott módosításokkal. Nincs kizárva, hogy az utasítás valamelyik kiegészítése során ez a kérdés is rendezés alá kerül.

—

A járőr az országúton talált egyéntől forgópisztolyt vett őrizetbe, mert fegyvertartásra engedélyt nem tudott felmutatni; az igazoltatás során kiderült, hogy más őrs területén van állandó lakása. Melyik őrs illetékes a feljelentés megtételére?

Ha a nyomozás során kiderül, hogy a gyanúsított csak a cselekményét felfedező őrs területén jutott a forgópisztoly birtokába, nem lehet vita arról, hogy a felfedező őrsöt terheli a feljelentés megtétele. Ha azonban a gyanúsított már lakhelye területén is birtokában volt a pisztolynak, folytatólagosan elkövetett cselekményről van szó.

A Szut. 396. pontja szerint ily esetben a nyomozást az az örs köteles lefolytatni, amelyik azt előbb indította meg, tehát a kérdés szerint feltett esetben a felfedező örs. Nem ellenkezik azonban a Szut. szellemével az, ha az örs ily esetben, amikor különös gyakorlati érdek a nyomozás összefüggő és egységes lefolytatásához nem fűződik, a részéről lefolytatott nyomozás adatait a gyanúsított lakhelye szerint illetékes örssel közli, hogy a nyomozást befejezve, a feljelentést az tegye meg. Célszerűbb, ha a gyanúsítottan a lakhelye szerint illetékes hatóság ítélik, mert ez jobban ismerheti azokat a mellékkörülményeket, amelyek az eset elbírálásánál fontosak lehetnek, amellet méltányos is, hogy a gyanúsított állandó lakhelyén kerüljön felelősségrevonás alá.

Két szomszédos örskörlet más és más közigazgatási járás területén van. Mi a járőr teendője, ha például valamely kihágás elkövetését észleli a szomszédos járás területén, ahol különben a tettes is lakik. Hova kell tenni a feljelentést és melyik örs statisztikájában kell az esetet felvenni?

Az örs a Szut. 241. pontja értelmében csak saját örskörletében hivatott szolgálatot teljesíteni. A 396. pont pedig kimondja, hogy a csendőrség működésének területén a nyomozás lefolytatására az elkövetés helye szerint illetékes örs hivatott, még akkor is, ha a tettest más örs vagy a rendőrség fogta el. Ugyanez a pont szabályozza azt a kérdést is, mikor léphetnek az örsök egymás területére nyomozás végett.

Ha tehát a járőr idegen örs területén elkövetett kihágásról értesül, erről az illetékes örsöt tartozik értesíteni, neki az ügy érdemében nem szabad eljárnia. Jogá-

ban van ugyan a kihágás üldözéséhez szükséges adatok beszerzése végett az idegen területre lépnie, vagyis például a kihágás elkövetőjének igazoltatása végett, mert ez sürgős nyomozó cselekmény, ennél tovább azonban nem mehet. Az illetékes örs tartozik a további nyomozás, illetőleg jelentés vagy feljelentés szerkesztése végett a szükséges lépéseket megtenni, tehát az illetékes örs tevékenységi statisztikájában kell az esetet elszámolni.

A járőrnek tudomására jut, hogy a szomszédos örskörletben fekvő X. községben tűz keletkezett. A tűz színhelye a járőrtől 2 km, míg az illetékes örsparancsnokságtól 10 km távolságra esik. Kérdés: jogosult és köteles-e a járőr a szomszédos örskörletben keletkezett tűz színhelyére menni, avagy csupán azt kell tennie, hogy az illetékes örsparancsnokságot a lehető legrövidebb úton a tűzről értesíti, maga pedig továbbfolytatja a szolgálatot?

A Szut. az örsök egymásközötti területi illetékességét csak a nyomozó szolgálattal kapcsolatban tárgyalja (369. pont). Megállapítja, hogy a saját örskörlet területén kívül eső helyre mikor szabad a nyomozó járőrnek személyesen elmennie. Egyéb szolgálattal kapcsolatban az örsök közötti területi illetékesség kérdését a Szut. sehol sem veti fel, mert egyedül a nyomozószolgálat az, amelyet nem lehet mereven területhez kötni s ahol előfordulnak esetek, amikor a nyomozó járőröknek idegen örskörletbe is át kell lépniök, ha a nyomozás sikerét veszélyeztetni nem akarják. Az összes többi szolgálatok azonban általában területhez köthetők s így nem is kell a Szut.-nak külön kimondania, hogy ezeket a szolgálatokat az örsök csak a saját körletükben jogosultak és kötelesek teljesíteni.

Kivétel egyedül az az eset, amikor közveszély szín-

helyére kell sietnie a járőrnek, mint a kérdésben említett példa esetében is. A Szut. 512. pontja azt mondja, hogy tűzvész esetében a csendőr első kötelessége a lakosságot felriasztani, a tűzoltóságot értesíteni és a *helyszínére sietni*. Nem mondja a Szut., hogy csak a saját örskörlet területén belül, avagy rendkívüli esetekben a saját örskörlet területén kívül is kötelessége-e ez a járőröknek. De nem is szükséges ezt kimondani. Ha a járőr a körülményekből azt látja, hogy a tűz színhelyére gyorsabban érkezik, mint az illetékes örs járőre, akkor köteles oda sietni, az előírt intézkedéseket megtenni s mindaddig a tűz színhelyén maradni, amíg az illetékes örs járőre oda meg nem érkezik, illetve, amíg az ottartózkodásra szükség van. Az árvíz, tűz és általában minden közveszély rendszerint váratlanul, hirtelenül jön és csak gyors intézkedésekkel lehet nagyobb bajnak elejét venni. Ha a csendőrség mereven a területi illetékesség szerint tenné meg az intézkedéseit és nyujtana segítséget a lakosságnak, akkor sok esetben nagyon is elkésne a közbelépésével. Lehet különben arra az álláspontra is helyezkedni, hogy minden tüzeset okvetlenül nyomozással jár és pedig olyan sürgősen teljesítendő nyomozással, hogy az illetékes örs járőrének a bejárása a nyomozás sikerét veszélyeztetné, mint ahogyan a kérdésben felvetett példánál ez a veszedelem tényleg fenn is forog. A Szut. 396. pontjában foglaltakat tehát erre az esetre is alkalmazni lehet s a fent mondottak mellett már ez is alapot ad a szóbanforgó járőrnek arra, hogy a szomszédos örs körletébe a tüzeset nyomozása s egyben a tűzzel kapcsolatos intézkedések megtétele végett átlépjen. Amikor azonban az illetékes örs járőre megérkezik, a további intézkedéseket és a további nyomozást annak kell átvennie s a példában említett járőr — ha a tűz helyszínén nincs rá tovább szükség — az eredeti szolgálatát folytatni köteles. Ugyanezt rendel a Szut. 266.

pontjának d) pontja is, amely szintén nem említi, hogy csak a saját örskörletre vonatkozik.

Egy, a m. kir. rendőrség működési területén fekvő városban levő szövetkezet vezetője egy társával együtt több csalást és ezzel kapcsolatos köz- és magánokirat-hamisítást követett el. A sértettek egy része a városban, másik része pedig a környező községekben, tehát a csendőrség működési területén lakik. A gyanúsítottak a szóbanforgó bűncselekményeket hosszabb időn át követték el; azok között nincs összefüggés, mert majdnem mindenik sértett sérelmére önálló és a többitől független bűncselekmény történt. Az illetékes kir. ügyészség felhívására a nyomozást valamennyi, tehát a csendőrség működési területén lakó sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény ügyében is a szövetkezet székhelye szerint illetékes rendőrkapitányság közegei folytatták. A Szut. melyik rendelkezését kell erre az esetre alkalmazni?

A m. kir. csendőrség és a rendőrség kölcsönös nyomozási illetékességét a Szut. 396. pontjának 6—11. pontjai szabályozzák. E szabályozás lényege az, hogy mind a rendőrség, mind a csendőrség a maga működési területén elkövetett bűncselekményeket önállóan nyomozza; a nem saját területen elkövetett bűncselekményeket akkor sem szabad nyomozni, ha a gyanúsítottat saját közegek fogták is el, hanem át kell adni annak a rendőrhatóságnak vagy csendőrségnek, amely a nyomozásra a fentiek szerint illetékes. Azonban:

a) tettenkapás esetében, vagy a saját területen elkövetett bűncselekmény nyomozásának folytatása végett a csendőrség és rendőrség közegei egymás működési területén nyomozó cselekményeket végezhetnek;

b) a rendőrség és a csendőrség működési területén folytatólagosan elkövetett ugyanazt a bűncselekményt az a szerv nyomozza, amelyik a nyomozást előbb indította meg; végül

c) ugyanazon gyanúsított által a csendőrségi és rendőrségi területen elkövetett különálló bűncselekmények közül mindenik szerv csak a maga területén elkövetetteket nyomozza, a többiek nyomozását a másik illetékes szervnek kell átengednie.

Ezek szerint tehát itt azt kell eldönteni, hogy a kérdésben szereplő gyanúsítottak által elkövetett bűncselekményeket összefüggőknek (folytatólagosaknak), vagy pedig különállóknak kell-e tekinteni.

A kérdésből kivehetően a szövetkezet vezetői valamennyi sértett sérelmére körülbelül azonos módon véghezvitt csalásokat és okirathamisításokat követtek el, valószínűleg úgy, hogy a szövetkezet könyveit, nyugtáit, a felek váltóit, stb. meghamisították. Lehetséges, hogy az egyes bűncselekmények között nincs tárgyi összefüggés, mert azok között esetleg hosszabb-rövidebb időköz telt el, a sértettek talán nem is tudtak egymásról, mégis, az ugyanazon tettesek által ilyen módon, sorozatosan elkövetett azonos bűncselekményeket folytatólagosaknak lehet tekinteni akkor is, ha a tényállásaik között nincs szoros összefüggés. A nyomozásnak a sértettek lakóhelyére való tekintet nélkül a szövetkezet székhelyéről kell kiindulnia és oda kell visszatérnie, mert a tárgyi bizonyítékok többsége bizonyára ott található fel. A nyomozásnak valószínűleg összekuszált elszámolási kérdéseket kell tisztáznia, át kell vizsgálnia a könyvelést, ismernie kell a gyanúsítottak által követett eljárást, az összes sértettek és tanuk vallomását, vagyis a nyomozás egész anyagát, mert enélkül az esetet nem tudja hiánytalanul felderíteni.

Ha arra az álláspontra helyezkednénk, hogy a gyanúsítottak által elkövetett bűncselekmények nem folytatólagosak, hanem önállóak, s ezért azokat a területi illetékesség szerint részben a rendőrségnek, részben pedig a csendőrségnek kell nyomoznia, ezzel csak szükségtelenül bonyolítanók a nyomozás munkáját, mert abba az illetékes rendőrkapitányság közegein kívül több csendőrségnek is bele kellene kapcsolódnia s azt természetesen minden esetben előlről kezdenie, mert az előzményekben és az addig felderített tényállásban nem volna tájékozott. Ezért tehát nemcsak a Szut. idézett rendelkezésének, de a gyakorlati szempontoknak is az felel meg, ha az egész nyomozást ugyanazok a közegek — ebben az esetben a rendőrség közegei — végzik, akik azt a város területén megkezdették. Természetesen ugyanezt az eljárást kellene követni akkor is, ha a szóban forgó szövetkezet székhelye a csendőrség működési területén lenne és a sértettek, tanuk stb. egyrésze a rendőrség működési területén lalnék.

Egymástól független, különálló bűncselekményeknek azokat kell tekinteni, amelyek között semmiféle összefüggés nincsen. Ilyen eset pl., ha a gyanúsítottak az ország különböző helységeiben betöréses lopásokat, vagy pl. olyan csalásokat követnek el, amelyek mindenikét önállóan ki lehet nyomozni anélkül, hogy a nyomozást a gyanúsítottak által másutt elkövetett hasonló bűncselekmények befolyásolnák. De még ilyen esetre is azt rendeli a Szut. idézett pontjának 4. bekezdése, hogy a nyomozást valamennyi bűncselekmény ügyében elvben ugyanaz a járőr végezze, idegen örskörletekben egy, a helyi és személyi viszonyokkal ismerős járőr támogatásával. Az indok ugyanaz, amit a fentebbiekben kifejtettünk: a nyomozásnak lehetőleg egykézben tartása és meggátlása annak, hogy az több örs között megoszolva túlságosan

széttagolódjék. Nagyobb szabású, szétágazó bűncselekmények nyomozásának ezt az egységét a csendőrségen belül a nyomozó alosztályok biztosítják.

Valószínűleg ugyanezek a szempontok indították a kir. ügyészséget is arra, hogy a kérdésben foglalt nyomozás teljes lefolytatásával az illetékes rendőrkapitányságot bizza meg, amihez egyébként, amint láttuk, a Szut. alapján joga is volt. A Szut.-nak a csendőrség és a rendőrség működési területére vonatkozó rendelkezései egyébként a kir. ügyészség számára is mértékadóak.

—

A 771.900/1939. B. M. rendelet értelmében a Dunán, a Tiszán, valamint a Maros és Körös folyók magyarországi szakaszain a folyamrendészeti tennivalókat 1939 július 1-étől a folyamőrségtől a m. kir. rendőrség révkapitányságai és révkirendeltségei vették át. Melyek a folyamrendészeti tennivalók? Hogyan oszlik meg a rendőrség és a csendőrség illetékessége az említett folyók vízi és parti területein és hogyan a hatáskörük a közbiztonsági szolgálatban?

Az 1922:XIV. t.-c.-el létesített m. kir. folyamőrségnek kettős rendeltetése volt: 1. a folyók katonai védelmét ellátni és 2. végezni a folyamrendészeti szolgálatot, amit vízi közlekedésrendészeti szolgálatnak is nevezhetünk. A trianoni „békeszerződés“ kényszerű folyománya volt ez a törvény; az említett papiros ugyanis nem engedte meg Magyarországnak, hogy katonai vízierőt tartson, hanem csak a legszükségesebb rendészeti szolgálat ellátására engedélyezte csekély létszámú és felszerelésű folyamőrség létesítését.

A honvédelemről szóló 1939:II. t.-c. ennek az állapotnak is végét vetette és 80. §-ában kimondotta, hogy a m. kir. folyamőrség a m. kir. honvédség kötelékébe olvad be,

a folyamrendészeti tennivalók ellátása pedig a rendőrhatóságokra száll át. Ezzel a folyamőrség addigi rendeltetése kettéoszlott: a folyamőrség kizáróan katonai célokat szolgál, a folyamrendészeti (vízi-közlekedésrendészeti) szolgálat pedig — természetének megfelelően — a rendőri hatóságokra, illetőleg a fentebb említett belügyminiszteri rendelet szerint a m. kir. rendőrség révhatóságaira szállott át.

Azt, hogy milyen tennivalók tartoznak a folyamrendészet körébe, a 8270/1923. M. E. számú rendelet állapítja meg. E rendelet szerint a folyamrendészet magába foglalja a jövedéki szolgálat kivételével mindazokat a tennivalókat, amelyek az ország hajózható vizein a fennálló törvényes szabályok érvényesítését, a rend fenntartását, valamint a közlekedés akadálytalan lebonyolítását biztosítják. Ennek az általános feladatnak a keretében a révkapitányságok és kirendeltségek:

1. A vizen, a hajóállomásokon és a parton ellenőrzik a hajózási szabályoknak és a hajózási rendnek a betartását. Közlegeik jogosultak hivatásuk teljesítésében bármikor bármely úszóműre lépni.

2. Résztvesznek az illetékességi területükön tartott minden olyan engedélyezési tárgyaláson, közigazgatási bejáráson és helyszíni szemlén, amely a hajózást érinti.

3. Szabályozzák a hajózási utakon a közlekedést, ki-tűzik a kisvízi hajózóutat, illetőleg közreműködnek a ki-tűzésnél, valamint a hajóútban levő akadályok megjelölésénél vagy eltávolításánál.

4. Biztonsági szempontból ellenőrzik a hajókat és az úszóműveket, valamint a hajóállomások berendezését és felszerelését. A hiányokról értesítik a m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőt, de sürgős esetben maguk is intézkedhetnek.

5. Ellenőrzik, hogy az úszóművek kikötése szabály-

szerűen és szakszerűen történjék és hogy azok ne maradjanak őrízetlenül.

6. Nyilvántartják az illetékességi területükön levő hajózási engedélyeseket, a hajótulajdonosokat, ezek úszóműveit, a képesített hajóvezetőket, valamint az áthaladó vízijáróműveket.

7. Ellenőrzik az úszóművek részére előírt okmányokat.

8. Ellenőrzik, hogy a hajózásnál alkalmazott személyzetnek meg van-e a szabályszerű képesítése és hogy a szolgálati alkalmaztatásuk a fennálló szabályoknak megfelelően történik-e.

9. A hajózásnál alkalmazott személyzetre elkövetett szabálytalanságok miatt rendbírságot szabhatnak ki.

10. Ellenőrzik a hajózásnál alkalmazott személyzet munkamegterhelését.

11. Statisztikai adatokat gyűjtenek a viziszállítmányokról és rakományokról.

12. Ellenőrzik, hogy a hajómenetrendeket, a forgalmi szabályokat és az ezekre vonatkozó hatósági rendelkezéseket betartsák. Felveszik és továbbítják az ezekre vonatkozó panaszokat.

13. Úszóművek részére kikötési és távozási engedélyt adnak.

14. Hajózási forgalmi zavar vagy baleset alkalmával megteszik a szükséges intézkedéseket, illetőleg ellenőrzik a hajózási személyzet által megtetteket.

15. Hajózási balesetnél megindítják a felderítő eljárást, vagyis az esetről jegyzőkönyvet vesznek fel, abban részletesen feltüntetik az adatokat, a személyeket és a körülményeket; súlyos balesetről azonnal értesítik a rendőrhatóságot.

16. Ha a hajót, annak utasait vagy rakományát veszély fenyegeti, a révkapitánynak jogában áll a vétkes

közéget a szolgálatától ideiglenesen felfüggeszteni és személyesen intézkedni.

17. A partfelügyelet csak szorosan vett folyamrendészeti szempontból tartozik a révhatóságok hatáskörébe.

18. Nyilvántartják és folyamrendészeti szempontból ellenőrzik a csónakokat és a ladikokat.

19. Ellenőrzik a hajóforgalomban: az utasokat, az útleveleket, a külföldieket és a kivándorlókat.

20. Ellenőrzik a fürdést, de csak abból a szempontból, hogy a hajózási utak szabadon tarttassanak és a hajóközlekedés zavartalansága biztosíttassék. (A fürdés ellenőrzése közrendészeti szempontból a 154.107/1932. B. M. rendelet szerint az elsőfokú rendőrhatóságokra és ezek közegeire tartozik.)

21. Hatóságok kiküldötteinek, a hajótulajdonosoknak, illetőleg ezek megbízottainak és végül a hajózási vállalatok helyi hivatalainak és közegeinek szükség esetében karhatalmi támogatást nyújtanak, illetőleg ott, ahol szükséges, rendészeti vagy műszaki karhatalmat igényelnek.

A közrendészeti és a közbiztonsági szolgálat ellátására a hajózható vizen, a kikötőkben és a hajóállomásokon általában a folyamrendészeti hatóságok közegei vannak hivatva mindaddig, amíg az illetékes parti rendőrhatóság vagy közeg a további intézkedést meg nem teheti. A saját közegei által végzett rendőri természetű nyomozásokat a révkapitányság vezetője irányítja, más hatóságok megkeresésére nyomozásokat csak a hajószemélyzetre és az utasokra vonatkozóan foganatosít.

A révkapitányságok és kirendeltségek egyik legfontosabb feladata a hajóforgalom ellenőrzése. E feladat tennivalóit az 1340/1924. M. E. rendelet állapítja meg.

A révhatóságok hatásköre — az egyéb rendészeti szervek közbiztonsági ténykedéseinek csorbítása nélkül — kiterjed Magyarország összes hajózható vizeire és azok

partjaira. A folyamrendészeti, közegészségügyi, állat-egészségügyi és vámigazgatási közegeken, továbbá a kir. bírákon és kir. ügyészekon kívül más hatósági személy vagy közeg hajón vagy a hatósági hajózási forgalomban csak a folyamrendészeti hatóságok igénybevételével fejthet ki hivatalos működést. A hajók indulása előtt vagy érkezése alkalmával az álló hajón és az ehhez kikötött járóműívön a folyamrendészeti hatóságok közegein, az illető hajózási vállalat szolgálatban álló alkalmazottain és a hajó utasain kívül más egyén csak a révkapitány írott hajóralépési engedélyével tartózkodhatik.

A kikötőbe érkező minden hajó vezetője vagy ennek helyettese a jelentkezéssel járó alakiságok elintézése után a révkapitányságtól „Partközlekedési engedély“-t kap az egész hajószemélyzet részére, beleértve a vontatmány személyzetét is. Különösen megokolt esetben a révkapitányság a hajószemélyzet partraszállását megtilthatja vagy névre szóló engedélyhez kötheti. Átmenő hajók személyzete részére partközlekedési engedélyt csak erőhatalom, baleset, rossz idő, köd, kedvezőtlen vízállás esetén, továbbá hajózási szükséglet, üzemi anyag vagy élelem beszerzése, vontatóhajó- vagy vontatmánycsere végett és végül éjjelezés céljából szabad adni, de ilyenkor is csak ellenőrzés mellett.

A személyhajókat az indulás előtt 4 órával a folyamrendészeti és a vámellenőrző közegek egyidejűen átvizsgálják, hogy nincs-e azon olyan személy, aki nem tartozik a hajó személyzetéhez vagy olyan áru, amelyet nem szabályszerű fuvarlevéllel akarnak szállítani. A vizsgálat befejeztével a hajó az indulásig őrizet alatt áll. Az utasok két órával az indulás előtt szállhatnak be a hajóra.

Az utasoknak és podgyászoknak ellenőrzése rendészeti (útlevélügyi stb.) szempontból, továbbá ezeknek és a feladott áruknak megvizsgálása vámjövédéki szempont-

ból a beszállás, illetőleg a berakás előtt a parton történik. Az érkező hajók utasainak és kézipodgyászoknak rendészeti (útlevélügyi stb.) ellenőrzése és vámhivatali vizsgálata menetközben, kiszállás előtt, a hajón, a feladott podgyász ellenőrzése és a feladott podgyász, valamint a feladott áru vámhivatali vizsgálata kirakás után, a parton történik. Szükség vagy gyanu esetén az ellenőrzés egyeseknél kiszállás után a parton megismételhető. Közvetlenül a kiszállás után a rendészeti közegek átvizsgálják a hajót közrendészeti szempontból, illetőleg annak megállapítása végett, hogy nem maradt-e azon engedély nélkül olyan egyén, aki nem tartozik a hajószemélyzethez. Ennek megtörténte után a hajó a vámigazgatási közegek őrizete alatt marad addig, amíg a rakományát kirakták. Ugyanezeket a rendelkezéseket kell értelemszerűen alkalmazni a közbeeső állomásokra is.

Az állam érdekeinek megóvása, továbbá a hajózás gyors és zavartalan lebonyolítása és az utazó közönség kényelme érdekében rendészeti szempontból a révhatóságok, vámellenőrzési szempontból pedig a vámigazgatási hatóságok, *hajókíséretet* alkalmazhatnak. Hajókíséretnek rendszerint csak külföldi viszonylatban közlekedő hajón van helye, de megokolt esetben, kivételesen belföldi viszonylatban közlekedő hajókon is lehet hajókíséretet alkalmazni. A hajókíséret létszáma személyszállító hajókon rendszerint egy tisztviselő és három közeg, vontató- és más áruszállító hajókon pedig, ha a vontatmányt hatnál nem több uszályhajó alkotja: két ór, hatnál több uszályhajó esetén három ór. Annak jelzésére, hogy valamely hajón hajókíséret van, a hajó orrán felvont hajókíséreti lobogó szolgál. (A hajókíséreti lobogó: fehér mezőben kékszínű horgony, felette a magyar szent korona színes kivitelben.)

A révhatóságoknak a csendőrséggel való együtt-

működése szempontjából a fentiekből következik, hogy:

1. A folyamrendészeti hatóságok feladata az általános rendészeti, valamint a vízi közlekedési szolgálat ellátása a folyók vízfelületén, az úszóműveken (hajó, uszály, csónak, tutaj stb.), valamint a hajóállomásokon;

2. a folyók partjain csak olyan tennivalókat végeznek, amelyek a folyamrendészeti szolgálattal kapcsolatosak.

3. Hajóállomások általános rendészeti felügyeletét, az utas- és áruforgalom ellenőrzését ott, ahol révkapitányság (kirendeltség, őrség) működik, ez látja el. Ahol folyamrendészeti szerv nincsen, a hajóállomások általános rendészeti szolgálatának ellátása a területileg illetékes rendőrhatalóság, illetőleg csendőrség feladata.

4. Ott, ahol folyamrendészeti közegek vannak, a csendőrnek szolgálatteljesítés végett csak a révkapitányság, illetőleg a kirendeltség engedélyével szabad hajóra lépnie. Ha azonban pl. egy hajón bűncselekmény történik, vagy ha ott sürgős intézkedésre van szükség és helyben sem folyamrendészeti hatóság, sem pedig közeg nincsen, a csendőrnek természetesen nem kell engedélyre várnia, hanem a szükséges és sürgős intézkedések foganatosítása végett a hajón is megjelenhetik.

5. A csendőrnek ahhoz, hogy szolgálatteljesítés végett hajóállomás területén megjelenjék, nincs szüksége a folyamrendészeti hatóság engedélyére. Ha azonban a hajóállomáson folyamrendészeti közeg teljesít szolgálatot, a csendőr is csak akkor teljesítsen, ha erre valamilyen adott okból vagy célból kivételesen szükség van. Ott, ahol folyamrendészeti közegek nincsenek, a hajóállomás-ügyeleti szolgálatot a csendőrségnek kell ellátnia.

6. Folyamrendészeti ügyekbe a csendőr ne avatkozzék, de ha kihágást észlel, fel kell jelentenie. A feljelen-

tést az illetékes révkapitánysághoz, illetőleg hatósági jogkörű kirendeltséghez kell intézni.

7. A nyomozásokat illetően a következőket kell szem előtt tartani:

a) Ha hajón, hajóállomáson vagy kikötőben olyan bűncselekmény történik, amelyet a helyszínen fel lehet deríteni és a folyamrendészeti hatóság tagja vagy közege jelen van, akkor a bűncselekmény felderítését, a bűnjелек biztosítását, a tettes elfogását (letartóztatását) és átadását a folyamrendészeti hatóság, személy vagy közeg végzi; ugyancsak ez a hatóság teszi meg a feljelentést is.

b) Ha a hajón, hajóállomáson vagy kikötőben történt bűncselekmény olyan természetű, hogy a helyszínen nem lehet felderíteni, hanem a felderítéshez a folyamrendészeti hatóság működési területén kívül eső helyeken is nyomozó cselekményeket kell foganatosítani, akkor a jelenlevő folyamrendészeti hatósági személy vagy közeg csak a halaszthatatlan nyomozó cselekményeket végzi el, egyébként pedig az ügyet (a feljegyzéseket, bűnjелеket, tettest stb.) további nyomozás végett a területileg illetékes rendőrhatalóságnak vagy csendőrségnek adja át.

c) Ha a bűncselekményt vizen vagy hajón ugyan, de olyan helyen követték el, ahol sem folyamrendészeti hatóság, sem pedig közeg nincsen, az illetékes őrs járőrének a helyszínen azonnal meg kell jelennie és a nyomozást be kell vezetnie. Ilyen esetben a nyomozást nem kell később a más állomáshelyen levő folyamrendészeti szervnek vagy közegeknek átadni, hanem azt végig annak kell lefolytatnia, aki megkezdte. Az ilyen nyomozásról azonban a folyamrendészeti hatóságot — mint közigazgatási hatóságot — is értesíteni kell.

d) Ha az elkövetett bűncselekmény olyan természetű, hogy a felderítéséhez hajózási szakismeret vagy szakvélemény szükséges (pl. hajóösszeütközés, elsüllyedés, a

hajózás körében elkövetett büntetendő szabálytalanság vagy gondatlanság stb.), az illetékes csendőrörs csak a legszükségesebb intézkedéseket tegye meg, egyidejűen pedig értesítse az illetékes folyamrendészeti hatóságot s ha annak tagja vagy közege megjelenik, a nyomozást adja át.

Mily bűncselekményeket kell közfeltűnést keltő bűncselekményeknek nevezni a Szut. 396. pontja szempontjából?

Közfeltűnést keltő bűncselekmények azok, amelyek akár a bűneset körülményei, akár a bűncselekmény tárgyi súlya, a gyanúsított vagy a sértett személye, avagy a társadalmi életben megnyilvánuló hangulat miatt általános érdeklődést keltenek vagy országos megbotránkozással és felháborodással járnak.

Példák: Egy tanintézet vezetője a rábízott kiskorú leány növendékeken tömeges erőszakoskodást követ el. Merényletet terveznek az államfő személye ellen. Pénzhamisítóbanda, amely rendkívüli felkészültséggel nagyobb bankjegycímletek alig felismerhető hamisításával foglalkozik s benne az értelmiséghez tartozó egyének is közreműködnek. Magasabb állású vagy a társadalomban nagytekintélyű egyén követ el gyilkosságot, lopást, vagy társadalmi értékelését megsemmisítő más bűncselekményt. Nagyrangú közhivatalnok vagy valamely külföldi állam követének megtámadása, kirablása vagy megölése. Bizonyos bűncselekmények, például útonállások vagy hivatali sikkasztások feltűnően elszaporodnak; az erélyes megtorlás ellenére újabb nagyobb kárral járó hasonló bűncselekményt követnek el, stb.

Mit kell érteni az olyan rendelkezés alatt, hogy a csendőrnek csak a „legszükségesebb“ vagy „halaszthatatlan“ nyomozó cselekményeket kell elvégeznie?

Utasításaink tizenkét esetet határoztak meg, amikor a csendőrnek nem kell, illetve nem szabad a nyomozást teljesen lefolytatnia, hanem csak „a legszükségesebb“, vagy a „halaszthatatlan“ nyomozási tennivalókat szabad elvégeznie. Ezek az esetek a következők:

Szolgálaton kívül a csendőr nem hivatott arra, hogy egy nyomozást teljesen lefolytasson, de ha szolgálaton kívül bűncselekményt észlel, meg kell tennie mindazokat az intézkedéseket, amelyek addig sem halaszthatók, amíg a őrsparancsnokának jelentést tehet, illetve amíg az őrsparancsnoknak módjában áll intézkedni. Ez ugyan így nincs kimondva az utasításban, de a 82. pont szövegéből, valamint abból az általános szabályból következik, hogy a csendőr szolgálati tennivalókat szolgálaton kívül csak kivételesen végezhet.

Rendőrségi területen elkövetett bűncselekmények ügyében a csendőrség a saját területén teljesítheti „azokat a sürgős természetű nyomozó cselekményeket, amelyeknek késedelme a nyomozás érdekeit veszélyeztetné“ (Szut. 396. pont 7. bekezdés). Ugyanez az eset áll fenn akkor is, ha a csendőr rendőrségi területen valakit bűncselekmény elkövetésén tettenkap.

Magánindítványra üldözendő bűncselekmények esetében, ha kétségek merülnek fel, a magánindítványt döntés végett a kir. ügyészséghez elő kell terjeszteni s a döntésig csupán a halaszthatatlan nyomozó cselekményeket szabad teljesíteni. (Szut. 399. pont utolsó bekezdés.)

Átkutatásnál az átkutató járőrök csak azokat a nyomozó cselekményeket végzik, amelyeknek késedelme veszéllyel jár. (Szut. 479. p.)

Dohány- és határvárcsempészetben történt tettenérés esetén a csendőr csak a legszükségesebb nyomozó cselekményeket teljesíti. (Szut. 490.)

A bortörvénybe ütköző kihágások esetében is csak a legszükségesebb nyomozó cselekményeket kell teljesíteni. (Szut. 492/a.)

A királyi palotában stb. a főudvarnagyi bíróság elnökétől kapott felhatalmazás nélkül csak a halaszthatatlan hivatalos cselekményeket szabad végezni. (Szut. 499.)

Mentelmi jog védelme alatt álló személyek ügyében az eljárás sikerének biztosítása érdekében szükséges nyomozati cselekmények — az országgyűlés tagjának gyanúsítottként kikérdezése vagy elfogása nélkül — foganatosíthatók. (Szut. 502. pont 2. bekezdés.)

Katonai egyének ellen saját kezdeményezésből csak akkor szabad nyomozó cselekményeket teljesíteni, ha a késelem veszéllyel jár. (Szut. 509.)

Fürdőügyeleti járőrök hosszabb nyomozást igénylő bűncselekmény esetén csak a legszükségesebb nyomozó cselekményeket teljesíthetik. (Szut. 23. mell. 19. p. 2. bek.)

Nyomozó csendőrök polgári ruhában csak halasztást nem tűrő nyomozói cselekményeket foganatosíthatnak. (Nyt. 122.)

Közlekedési járőrök nyomozással rendszerint nem foglalkoznak, hanem, ha bűncselekményről értesülnek, csupán a legszükségesebb intézkedéseket foganatosítják addig, amíg a területileg illetékes örs járőre megérkezik és a nyomozást átveszi. (Kut. 43. p. 2. bek.)

Ebből a felsorolásból láthatjuk, hogy „legszükségesebb” vagy „halaszthatatlan” nyomozó cselekményekről az utasítás olyankor beszél, amikor a tulajdonképpeni nyomozás csak később fog megindulni és lefolyni: a csendőr egyelőre csak azt biztosítja, hogy a későbbi nyomozás majd egyáltalán megindulhasson, vagyis: előkészíti a

nyomozást. Ide tartozik mindenekelőtt az olyan nyomozó cselekmények elvégzése, amelyet később a nyomozó járőr már valószínűleg nem fog tudni elvégezni, mert akkorra, amikor a nyomozást megkezdi, már elkésztett vele. Ebből következik, hogy a legszükségesebb vagy halaszthatatlan nyomozó cselekmény minden esetben más és más lehet; olyan felsorolást, amely minden esetre egyformán helytálló legyen, nem lehet adni. Mégis, az ilyen halaszthatatlan nyomozó cselekményeket három csoportba oszthatjuk és pedig: 1. a gyanúsítottal szemben megteendő intézkedésekre, 2. a bizonyítékok biztosítására és 3. a további veszély vagy kár elhárítására, illetve megelőzésére.

A gyanúsítottal szemben megteendő első intézkedés: a személyazonosság megállapítása. Erre akkor van szükség, ha a gyanúsított ismeretlen vagy ha a neve ismeretes ugyan, de egyéb személyi adatai (lakóhely, foglalkozás) nem ismeretesek. Ilyenkor tehát a csendőr a gyanúsítottat igazoltatja, hogy a személyi adatait a későbbi nyomozó járőrnek át tudja adni.

A gyanúsított elfogása akkor halaszthatatlan, ha tettenkapásról van szó (mert a tettenkapás megállapításának feltétele az azonnali elfogás), továbbá, ha attól lehet tartani, hogy a nyomozás megindításáig megszökik. Ez főleg akkor állhat fenn, ha a gyanúsított súlyos bűncselekményt követett el, vagy ha külföldi. Az elfogás akkor is indokolt, ha magánindítványra üldözendő bűncselekményről van szó s a magánindítványra jogosult előtt ez a körülmény, illetve a gyanúsított személy még nem ismeretes, de a körülményekből következtethető, hogy a magánindítványt meg fogja tenni. Ha a gyanúsított a sértettnek közeli hozzátartozója és a bűncselekmény magánindítványra üldözendő, a gyanúsított előzetes elfogása rendszerint nem indokolt, mert kétes lehet, hogy a sértett magánindítványt fog-e tenni vagy sem; de már

ha a gyanúsított például a sértett szolgálatában álló személy, az előzetes elfogás indokolt lehet, mert ilyen esetben nagyobb a valószínűsége annak, hogy a sértett a magánindítványát megteszi (feltéve természetesen, hogy a gyanúsított olyan súlyos bűncselekményt követett el, amely az elfogását a Szut. 312. pontja szerint egyébként is indokoltá tenné). Mentelmi jog védelme alatt álló személyeket ilyen esetben sem szabad elfogni (hivatalból üldözendő büntetlen történet tettenkapás esetén azonban igen).

A gyanúsított kikérdezése akkor halaszthatatlan, ha a bűncselekmény elkövetését beismeri, de a beismerésen kívül más bizonyíték nincsen ellene. Ilyenkor a gyanúsított beismeréséről a községi elöljáróság útján azonnal jegyzőkönyvet kell felvételni, mert fennáll a veszély, hogy amire a nyomozás megindulhat, a gyanúsított reájön a bizonyítékok hiányára és a beismerését visszavonja.

A bizonyítékok biztosítása akkor halaszthatatlan, ha olyan bizonyítékokról van szó, amelyek a később meginduló nyomozás során már valószínűleg nem lesznek feltehetőek.

Ide tartozik elsősorban a helyszíni szemle, akkor, ha a helyszínének változatlan állapotban való megőrzése nem lehetséges. Ez egyike a legfontosabb tennivalóknak, mert az elmulasztott helyszíni szemlét utólag rendszerint nehéz pótolni. A csendőr tehát megvizsgálja, leírja, rögzíti, lefényképezi, lefényképezi vagy fényképezeti a helyszínt, őrizetbe veszi az ott talált tárgyakat stb.; ezzel értékes szolgálatot végez a később meginduló nyomozás számára.

A sértett kikérdezése akkor halaszthatatlan, ha későbbi kikérdezése előreláthatóan nem lesz lehetséges, például mert életveszélyesen megsérült, vagy ha külföldi és az országból eltávozni készül és hivatalból üldözendő bűncselekményről van szó, vagy ha a sértettnek előre-

láthatóan érdekében fog állani, hogy a sérelmére elkövetett, hivatalból üldözendő bűncselekményt eltagadja (pl. mert ezáltal önmagát is bűncselekménnyel vádolná).

A tanúk összeírása akkor fontos, ha a tanúk nem helybeliek, hanem különböző helyeken laknak és a személyazonosságuk nem ismeretes (pl. vásárban, vasútállomáson, országúton, stb. történet bűncselekmények esetében). A tanúk előzetes kikérdezése csak akkor fontos, ha külföldi vagy olyan tanuról van szó, aki messze fekvő helységben lakik és ezért a későbbi nyomozás folyamán a nyomozó járőr előreláthatóan nem fogja tudni őt személyesen kikérdezni. Egyébként elég a tanut csak általánosságban megkérdezni főleg annak megállapítása végett, hogy a gyanúsított azonnali elfogása szükséges-e vagy sem.

A bizonyítékok azonnali biztosításához tartozik még a bűnjelék őrizetbevétele is. Ez akkor halaszthatatlan, ha könnyen elrejtendő vagy olyan fontos bűnjeléről van szó, amelyen bizonyítékokul szolgáló elváltozások (például vérnyomok) vannak, vagy amelyeknek azonnali megvizsgálata szükséges. Kézpénznek, továbbá csempészárúnak mint bűnjelnek az őrizetbevétele mindig halaszthatatlan.

A személymotosás — ha a feltételei egyébként fennforognak — mindig halaszthatatlan; a házkutatás csak akkor, ha a gyanúsított az ellene fennálló gyanuról már tudomást szerzett és olyan bűnjelket kell azonnal előkeríteni, amelyeknek a nyomozás megindításáig nyoma veszhet. Ha a gyanúsított azonnal való elfogása nem szükséges, célszerű, ha az ideiglenesen intézkedő csendőr a gyanujának nem is ad kifejezést, vagyis a gyanúsítottat abban a tudatban hagyja, hogy ellene nem fognak nyomozni, mert így a gyanúsított az elővigyázati intézkedésekre nem fog olyan nagy súlyt helyezni, mint ha tudná, hogy őt gyanúsítják.

A veszély vagy kár elhárítását célzó ideiglenes intéz-

kedéseknek elsősorban közveszély (tűzvész, vízáradás) idején vagy pedig olyankor lehet helye, amikor első segílyt kell nyújtani. De szükségessé válhatik az előzetes intézkedés olyankor is, amikor a gyanúsított például azzal fenyegetőzik, hogy újabb bűncselekményt fog elkövetni, vagy amikor többek által széthordott értékes bűnjeleket kell — a sértett kártalanítása végett — összeszedni azért, mert azokat később elrejtethetik, elhasználhatják stb.

Általában: a „legszükségesebb“ vagy „halaszthatatlan“ cselekményeket az jellemzi, hogy ideiglenes természetűek; nem a bűncselekmény teljes kiderítését szolgálják, hanem csak a később meginduló nyomozás számára kell kiindulási pontokat teremteniök. Ha ezt így tudjuk, akkor nem lesz nehéz minden egyes esetben külön-külön megállapítani, hogy melyik intézkedés sürgős, melyik nem. Ha idő van reá, jobb többet tenni, mint kevesebbet, mert régi szabály, hogy a csendőr ma csak a felét tudja pótolni annak, amit tegnap elmulasztott. Mindamellet elképzelhető, hogy semmiféle intézkedés nem sürgős, vagy halaszthatatlan; ilyen esetekben tehát nem kifogásolható, ha a csendőr anélkül, hogy intézkedést tett volna, csupán a tudomásulvett adatok bejelentésére szorítkozik.

A gyanúsított a sértett sérelmére levelezés útján csalást követett el. A sértett a kicsalt összeget postautalványon küldötte el a gyanúsítottnak. A gyanúsított vagy a sértett lakóhelye szerint illetékes örsnek kell-e a nyomozást lefolytatnia?

Több helyen elkövetett büntetendő cselekmény elkövetési helyéül azt a helyet kell tekinteni, ahol az eredmény bekövetkezett, vagyon elleni bűncselekményeknél pedig azt, ahol a gyanúsított a vagyoni előnyhöz hozzájutott

Ebben az esetben tehát a gyanúsított lakóhelyét kell elkövetési helynek tekinteni, mert a sértett által postán küldött pénzt ott vette fel. Ha a pénzt fel nem veszi, büntetendő cselekmény csupán a levelezéssel nem jött volna létre, legfeljebb kísérlet, de kísérlet esetében is célszerűbb a gyanúsított lakóhelyét elkövetési helynek tekinteni, mert az illetékes örs rendszerint ismeri őt és a nyomozást is könnyebben el tudja végezni, mint a sértett lakóhelye szerint illetékes örs, amely a gyanúsítottat, annak személyi körülményeit, előéletét, stb. nem ismeri.

Hasonlóképpen pl. levélben elkövetett rágalmozás vagy becsületsértés elkövetési helyéül is azt a helyet kell tekinteni, ahol a levél a sértettnek vagy másnak a kezébe jutott, mert a bűncselekmény ezzel lett befejezve. Ha a posta nem tudta volna levelet kézbesíteni és a feladónak visszaküldötte volna, bűncselekmény nem létesült volna. Hasonlóképpen, ha valaki hatósághoz intézett beadványban követ el büntetendő cselekményt (pl. rágalmozást, becsületsértést, hamisvádat, stb.) elkövetési helynek nem azt a helyet kell tekinteni, ahol a beadványt megírta, hanem azt, ahol az a hatóság tudomására jutott, tehát a hatóság székhelyét, ahová a beadványt küldötte.

65. §. A NYOMOZÁS MEGINDÍTÁSA. MAGÁNINDÍTVÁNY.

Melyek a magánindítvány szabályai?

Ahhoz, hogy magánindítványi bűncselekmény miatt bűnvádi eljárás legyen indítható, szükséges, hogy a sér-

tett fél magánindítványát előterjessze. A törvény erre három hónapi határidőt szabott, vagyis a magánindítvány elévülésének határideje három hónap. Ezt a három hónapi határidőt attól a naptól kell számítani, amely napon az elkövetett magánindítványi bűncselekmény és annak elkövetője a magánindítványra jogosultnak tudomására jutott.

Ez az „és“ szó fontos. A sértett fél tudniillik megtudhatja úgy az elkövetést, mint az elkövető kilétét is egyszerre, ugyanazon a napon. Ilyenkor ettől a naptól kell számítani a három hónapot. Előfordulhat azonban, hogy a magánindítványra jogosult az elkövetést és az elkövető kilétét két különböző napon tudja meg. A három hónapot ilyen esetben mindig a későbbi, vagyis attól a naptól kell számítani, amelyen már mind a kettőről, vagyis mind a cselekmény elkövetéséről, mind pedig a tettes személyéről is tudomást szerzett. Például Balázs János 1943 március 25-én tudja meg, hogy Péter nevű cselédje egy hete meglopta. E napon értesült tehát úgy a lopás elkövetéséről, mint az elkövetőről is. A bűnvádi eljárás tehát csak akkor lesz megindítható, ha legkésőbb 1943 június 24-éig bezárólag előterjeszti az indítványát a cseléd megbüntetése iránt. Ha azonban a sértett 1943 március 25-én csak a lopás elkövetéséről értesült, de azt, hogy Péter volt a tolvaj, csak április 12-én tudja meg, akkor az indítványát ettől az utóbbi naptól számított három hónap alatt, vagyis 1943 július 11-éig még mindig előterjesztheti.

Megtörténhetik, hogy a magánindítványt a törvényes három hónapi határidő alatt előterjesztették ugyan, de a magánindítványra jogosult a bűncselekményről, illetve annak elkövetőjéről olyan későn szerzett tudomást, hogy a magánindítvány előterjesztéséig a bűncselekmény el is évült. Ilyen esetben a magánindítványnak, bár azt három hónap alatt terjesztették is elő, nem szabad helyt adni és

a bűnvádi eljárást (nyomozást) nem szabad megindítani. Például: a fentemlített sértettet 1937 január 8-án lopták meg. A lopásról mindjárt tudomást szerzett ugyan, de azt, hogy a lopást Péter nevű cselédje követte el, csak 1943 március 23-án tudta meg. Már másnap, vagyis 1943 március 25-én (tehát az előírt három hónapon belül) előterjeszti a magánindítványát, a nyomozást mégsem szabad megindítani a cseléd ellen, mert az erre a lopásra előírt öt évi elévülési idő 1942 január 7-én letelt és így ezzel a nappal a cselekmény büntethetősége megszűnt.

Kik jogosultak a magánindítvány előterjesztésére? Mindenekelőtt a sértett fél, akinek bármely jogát sértette vagy veszélyeztette az elkövetett vagy megkísérelt bűncselekmény. A sértett fél azonban a személye ellen elkövetett bűncselekmény miatt csak akkor terjeszthet elő önállóan magánindítványt, ha 16-ik életévét már betöltötte, vagyon ellen elkövetett bűncselekmény esetén pedig akkor, ha már nagykorú (24 éves) vagy nagykorúsított. Mindkét esetben szükséges még az is, hogy ne álljon gondnokság alatt.

Csak a sértett fél törvényes képviselője terjesztheti elő a magánindítványt bármely bűncselekmény miatt akkor, ha a sértett fél még nincsen 16 éves, vagyon elleni bűncselekmény miatt pedig, ha a 16-ik életévét betöltött sértett fél még kiskorú (nincs 24 éves) vagy nagykorú ugyan, de pazarlás címén gondnokság alá van helyezve.

Törvényes képviselő alatt a magánindítvány előterjesztése szempontjából az atyát, gyámot és a gondnokot kell érteni. Az anya csak házasságon kívül született gyermeke nevében és még akkor terjeszthet elő gyermeke képviselőjében magánindítványt, ha az élő apa ismeretlen helyen, vagy családját elhagyva olyan távol (pl. Amerikában) van, hogy nem lehet előkeríteni.

Vagyon elleni bűncselekményen kívül bármely más

bűncselekmény miatt úgy maga a 16-ik életévét betöltött kiskorú sértett fél, valamint törvényes képviselője is egymás mellett és egymástól függetlenül előterjeszthetik a magánindítványt. Ez alatt azt kell érteni, hogy azt bármelyikük előterjesztheti. Ha a kiskorú visszavonja az általa tett magánindítványt, előterjesztheti azt a törvényes képviselője és viszont, ha a törvényes képviselő vonja vissza, előterjesztheti a kiskorú. Ha tehát mind a ketten előterjesztették a magánindítványt, de az egyikük visszavonta, e visszavonás dacára is meg kell indítani az eljárást a másikkal vissza nem vont indítványa alapján. Hangsúlyozzuk azonban, hogy ennek csak nem vagyon elleni bűncselekmény esetén van helye, mert vagyon elleni bűncselekmény miatt a kiskorú sértett nem tehet magánindítványt, csak a törvényes képviselője.

A kir. járásbíróság hatáskörébe tartozó magánindítványi bűncselekmények esetében a sértett fél, a törvényes képviselő, vagy a sértett nő férje részéről tett feljelentést is érvényes magánindítványnak kell tekinteni.

Jogi személyek (pl. egy pénzintézet, község, stb.) helyett az terjeszti elő a magánindítványt, aki a jogi személyt magánjogilag képviseli.

Előfordulhat, hogy a sértett ellen éppen az ő törvényes képviselője követ el valamilyen bűncselekményt. (Pl. kiskorú ellen a gyámja.) Ilyenkor a magánindítványra üldözendő bűncselekmény is hivatalból üldözendővé válik.

Némely bűncselekménynél a törvény kifejezetten megjelöli a magánindítványra jogosult személyt, aki lehet esetleg nem a sértett fél is. Például:

Természetelleni fajtalanság és testvérek közötti vérfertőzés (Btk. 244. §) miatt csak a szülő vagy a gondnok; — Szemérem elleni (Btk. 245. §) bűncselekmény miatt csak a sértett nő vagy a férje; — Házasságtörés (Btk. 246. §) miatt csak a sértett házastárs; — Halott

ellen elkövetett rágalmozás (Btk. 273. §) miatt az elhaltak gyermeke, szülője vagy házastársa; — Családi vagy cselédlopás, vagy ugyanilyen sikkasztás miatt (Btk. 342., 243., 358. §) a sértett fél, a ház feje, vagy a szolgálatadó terjesztheti elő a magánindítványt.

Lehet az eset olyan, hogy egy és ugyanazon bűncselekmény következtében több sértett fél létezik. Ilyenkor mindenik önállóan gyakorolja magánindítványi jogát. Egyiknek a mulasztása vagy elállása a többinek a jogát nem szünteti meg. Például: Egy és ugyanaz a bűncselekmény Fekete Péternek és Fehér Pálnak is megsértette a jogát. Ők tehát mind a ketten sértettek. Fekete Péter 1942 február 18-án, Fehér Pál pedig csak 1942 március 7-én tudta meg az elkövető személyét. Fekete Péter május 21-én már elkésett ugyan a magánindítványával, de Fehér Pál ugyanekkor még előterjesztheti azt. Vagy: mind a ketten előterjesztették ugyan idejében a magánindítványt, de Fehér Pál azt később visszavonja. Az eljárást a Fekete Péter fennálló magánindítványa alapján tovább kell folytatni.

A magánindítványra jogosult fél a visszavonható magánindítványát bármikor, minden indokolás nélkül szabadon visszavonhatja. Az indítvány visszavonásának jogi hatálya csak akkor van, ha a sértett fél a magánindítványát az elsőfokú ítélet kihirdetése előtt vonja vissza. Ez a visszavonás azzal a kettős következménnyel jár, hogy a bűnvádi eljárást azonnal meg kell szüntetni, de a bűnvádi eljárással felmerült költségeket az indítványát visszavonó sértettnek meg kell térítenie. Ha azonban a sértett fél a magánindítványát az elsőfokú ítélet kihirdetése után vonja vissza, annak már nincsen semmiféle hatálya, vagyis a bűnvádi eljárás tovább folyik és a sértettnek sem kell semmiféle költséget megtérítenie.

A magánindítvány visszavonását éloszóval, vagy írás-

ban lehet eszközölni, de mindig kifejezetten kell történnie. „Hallgatólagos” visszavonást a törvény nem ismer, minél fogva például a sértettnek a tárgyaláson vagy idézésre való meg nem jelenését a magánindítvány visszavonásának tekinteni nem lehet. (Kivétel a fő- és pótmagánvád esete, mi természetes is, mert ily esetben a vádat a fő- vagy pótmagánvádoló képviseli, nem a kir. ügyész.)

Vannak bűncselekmények, amelyeknél a már előterjesztett magánindítványt nem lehet visszavonni. Erre a körülményre a sértettet a magánindítvány aláírása alkalmával figyelmeztetni kell. Ilyenekül csak azokat a bűncselekményeket szabad tekinteni, amelyeknél ezt a törvény kifejezetten kimondja. Ilyenek pl. az erőszakos nemi közönség (Btk. 232. §), szemérem elleni erőszak (Btk. 233. §), megfertőztetés (Btk. 236. §), továbbá a Btk. 322. §-ában említett fenntartással a gyermekrablás (Btk. 317. §) és a leányszöktetés (Btk. 320. §).

Ha az eset olyan, hogy a bűncselekmény elkövetésében többen vettek részt és mindenik ellen csak magánindítványra indítható meg az eljárás, az a szabály érvényes, hogy a „magánindítvány oszthatatlan”. Ez alatt azt kell érteni, hogy a közreműködött tettesek egyike ellen előterjesztett magánindítványt olyannak kell tekinteni, mintha valamennyi többi közreműködő ellen is megtették volna, ha pedig a magánindítványt csak az egyik közreműködőre nézve vonják is vissza, azt olyannak kell tekinteni, mintha valamennyivel szemben visszavonták volna. Például: Kerekes Sándornak az asztalfiókjából elloptak kétszázhusz pengőt. A lopást három cselédje, Asztalos István, Kovács János és Szabó Imre követték el. A bűnvádi eljárást mindenikük ellen csak a gazda magánindítványára lehet megindítani. A gazda azonban Asztalos Istvánt és Kovács Jánost kímélni akarja, Szabó Imrére azonban haragszik és ezért csak ellene tesz magánindít-

ványt. A nyomozást a Szabó Imre ellen megtett magánindítvány alapján a másik két cseléd ellen is meg kell indítani. Ha pedig a sértett mind a három cselédje ellen megtette a magánindítványt, de később kijelenti, hogy azt Szabó Imrével szemben visszavonja, a másik kettővel szemben azonban nem, az eljárást nemcsak Szabó Imrével, hanem a másik két gyanúsítottal szemben is meg kell szüntetni. Az igazsággal ellenkeznék ugyanis, ha ilyen esetben a sértett fél a gyanúsítottak között, akik egyformás bűnösök, szabadon válogathatna arra nézve, hogy az egyiket bosszút álljon, a másikkal szemben pedig elnézést gyakoroljon.

Az eset lehet olyan is, hogy több közreműködő közül némelyek ellen csak magánindítványra, a többiek ellen azonban hivatalból indítható meg a bűnvádi eljárás. Önként értendő, hogy ilyen esetben a magánindítványnak azok irányában való visszavonása, akiknek a cselekményét csak magánindítványra lehet üldözni, semmi kihatással nincsen azokra, akiket hivatalból kell üldözni, az utóbbiak ellen tehát a magánindítvány visszavonása esetén is tovább kell folytatni a nyomozást. Például: az előbbi példában említett Kerekes Sándort Kovács János nevű cselédje egy Hosszú Miklós nevű társával együtt lopja meg. Hosszú Miklós azonban nem cselédje Kerekesnek, hanem idegen személy. Az utóbbi, vagyis Hosszú Miklós ellen a nyomozást akkor is be fogjuk vezetni, ha a sértett a cselédje ellen nem tett is magánindítványt, illetve ha a megtett magánindítványát később visszavonja.

Ugyanez az elv érvényesül akkor is, ha egy és ugyanaz a gyanúsított hivatalból üldözendő és csak magánindítványra üldözhető bűncselekmények halmazát követi el. Ilyen esetben a nyomozást a hivatalból üldözendő bűncselekmények miatt akkor is meg kell indítani és le kell folytatni, ha a csak magánindítványra üldözhető

bűncselekményekre nézve a sértett fél nem tett magánindítványt, illetve ha azt visszavonta is. Például: Kovács János cseléd meglopta a gazdáját és hogy a lopást leplezze, felgyújtotta a házát is. Ha a gazda nem kívánja a cseléd megbüntetését, ennek folytán a lopás miatt nem indítunk ugyan eljárást a cseléd ellen, de a gyújtogatás miatt hivatalból eljárunk ellene, mert az nem magánindítványra, hanem hivatalból üldözendő.

A csendőrség előtt tett magánindítvány csak akkor érvényes, ha azt a Szut. 11. melléklete szerinti űrlapon terjesztették elő. Erre az űrlapra azért van szükség, mert a csendőrség nem vesz fel jegyzőkönyvet, viszont a magánindítványnak hitelesnek kell lennie.

A Szut. 399. pont 3. bekezdése azt rendelí ugyan, hogyha a sértett a feljelentését írásban tette meg, külön nyilatkozatot felesleges kiállítani, a csendőr azonban jól teszi, ha a nyilatkozatot írásbeli feljelentés kézhezvétele esetén is kiállítja és a sértettel aláírattja, mert a feljelentések szövege rendszerint nem teljesen világos és sokszor kétség támadhat, hogy abban a sértett csak az eljárás megindítását, vagy pedig a gyanúsított megbüntetését is kérte-e?

Végül meg kell említenünk azt a törvényes tilalmat, hogy a magánindítvány előterjesztése előtt nyomozást végezni nem szabad. Azt is tudnunk kell azonban, hogy minden arra illetékes hatóságnak hivatalból kötelessége megvizsgálni, hogy a feljelentett cselekmény magánindítványra, vagy hivatalból üldözendő-e. E kérdés eldöntése végett igen sokszor szükség van nyomozásra akkor is, ha a feljelentett cselekmény első tekintetre magánindítványú jellegű.

A Szut. 399. pont 4. bekezdése azt rendelí, hogy magánindítványi bűncselekmény esetében, ha a magán-

indítványra jogosult kijelenti, hogy a bűnvádi eljárás megindítását nem kívánja, vagy ha már megtett magánindítványát visszavonja, ezt a körülményt a nyilatkozatra vagy az írásbeli feljelentésre fel kell jegyezni s azt a magánindítványra jogosítottal is alá kell iratni. Hogyan irassa alá a csendőr a feljelentést a magánindítványra jogosítottal, ha az illető nem lakik az örs állomáshelyén? Ilyen esetben a feljelentés fogalmazványát is alá kell-e vele iratni?

Ha a magánindítványra jogosult a nyilatkozatot már aláírta, de a nyomozás közben visszavonja, akkor a visszavonást a csendőr a nyilatkozatra reávezetteti vele. Pl.: „A fenti (vagy túldoldali) nyilatkozatot visszavonom.”

Annak az igazolására, hogy a magánindítványra jogosult a bűnvádi eljárás megindítását nem kívánja, csak akkor van szükség, ha az illető azt megelőzően kívánta. Ha nyilatkozatot nem adott, akkor azt sem kell vele igazoltatni, hogy magánindítványt nem tesz, mert ebben az esetben a csendőrnek nyomozást sem kell indítania, illetve a megkezdett nyomozást abba kell hagynia. A nyilatkozatra a kir. ügyészségnek van szüksége a vád képviselője szempontjából, a nemleges nyilatkozat azonban felesleges, mert nincs perrendi jelentősége.

A csendőrség által a bírósághoz vagy ügyészséghez tett feljelentést a sértettel sohasem kell aláírattni, azon tehát a nyilatkozat visszavonását sem kell igazoltatni. Az utasítás 399. pont 4. bekezdésében említett „írásbeli feljelentés“ alatt nem azt a feljelentést kell érteni, amelyet a csendőrség az ügyben a hatóságnak tesz, hanem azt, amelyet a sértett küldött esetleg a csendőrséghez és amely a nyomozás megindítása szempontjából a nyilatkozatot pótolta. A csendőrség részéről készített feljelentést az örsparancsnokon kívül senki sem írja alá.

A Szut. 399. pont 4. bekezdésének értelmében, magánindítványra üldözendő bűncselekmény esetén, ha a magánindítványra jogosult visszavonható magánindítványát visszavonja, a nyomozást abba kell hagyni. Kell-e ilyen esetben a nyomozás addigi eredményét feltüntető jelentést szerkeszteni, hova kell ezt a jelentést elküldeni?

Visszavonható magánindítvány visszavonása esetén a visszavonásig folytatott nyomozás eredményéről jelentést kell szerkeszteni, ehhez csatolni kell a magánindítványt és a visszavonó nyilatkozatot s be kell terjeszteni ahhoz a hatósághoz (kir. járásbíróshoz, kir. ügyészséghez vagy közigazgatási hatósághoz), amely a feljelentett bűncselekmény elbírálására hivatott.

Ez az eljárás abból az elvből következik, hogy a csendőrségnél tett feljelentés dolgában az utolsó szót mindig az a hatóság mondja ki, amelynek a hatáskörébe tartozik a bűncselekmény elbírálása. Ez a hatóság hivatott annak eldöntésére, hogy a bűncselekmény valóban magánindítvány jellegű-e, hogy a visszavonás szabályszerű-e, hogy nem forog-e fenn mégis hivatalból üldözendő bűncselekmény?

A gazda lopás büntette miatt magánindítványt terjeszt elő az örsön. A nyomozás befejezése után azonban magánindítványát írásban visszavonja. Kell-e jelentést tenni a teljesített nyomozásról az illetékes kir. ügyészségnek?

A Bp. rendelkezései értelmében (87., 89., 90. §§) minden feljelentést, ha azt más hatóságnál tették is, az illetékes kir. ügyészséggel közölni kell. Minthogy a törvénynek az a célja ezzel a rendelkezéssel, hogy a feljelentés végső sorsáról más hatóság, mint az illetékes kir. ügyész-

ség ne dönthessen és minthogy a kir. ügyészséggel való közlési kötelezettség alól semmiféle kivételt nem tesz, a csendőr akkor is köteles a magánindítványt közölni a kir. ügyészséggel, hogyha visszavonták. Ez a körülmény a csendőrnek azt a további kötelezettségét is jelenti, hogy a magánindítvány megtételére és visszavonására vonatkozó jogosultság alapjait is ki kell derítenie. A kir. ügyészségnek ugyanis tisztán kell ezekben a kérdésekben látnia, mert nem a feljelentést átvevő hatóság vagy nyomozó közeg, hanem ő mondja ki az ügyben az utolsó szót.

Ha a nyomozás során a sértett fél visszavonja magánindítványát, kell-e erről az illetékes bíróságnak vagy ügyészségnek jelentést tenni?

Ha a csendőr a magánindítvány visszavonása miatt abbanhagyott nyomozás anyagát egyszerűen félretenni s a nyomozás tárgyává tett bűncselekmény elbírálására illetékes hatóságnak (bíróságnak) nem tenne jelentést, ez annyi lenne, mintha a csendőr hozna végleges döntést a nyomozás tárgyává tett bűncselekmény tárgyában. Minthogy erre a csendőr nem hivatott, minden ily esetben jelentést kell tenni az illetékes hatósághoz (bírósághoz). Ennek a jelentésnek tartalmaznia kell az abbanhagyásig lefolytatott nyomozás adatait, de mindenesetre elegendő adatot arra, hogy az illetékes hatóság (bíróság) elbírálhassa, hogy a csendőr helyesen és törvényszerűen járt-e el, amikor a feljelentett cselekményt magánindítványra üldözendőnek tekintette s a nyomozást abbanhagyta.

A sértett ismeretlen tettes ellen lopás büntette miatt feljelentést tesz az örsön. A járőr gyanúba vesz egy

egyént, ennek lakásán saját kérelmére házkutatást tart eredménytelenül. A további nyomozás során az eredetileg gyanúsított ártatlansága s az derül ki, hogy a lopást a sértett cselédje követte el. A sértett azonban nem kívánja a gyanúsított megbüntetését. Mely hatósághoz kell a nyomozás eredményéről jelentést tenni s a Szut. 466. pontja 1. bekezdése értelmében ez a nyomozás a havi tevékenységi kimutatásba felveendő-e?

A Szut. 459. pontja értelmében a csendőrnek a nyomozás eredményéről jelentést, illetőleg feljelentést kell szerkesztenie s azt az őrsparancsnoksága útján az illetékes bírósághoz be kell küldenie.

Ez a szabály a felvetett esetre is kötelező.

A csendőr ugyanis nem bírálja az ügynek, tehát nem indulhat ki abból, hogy a nyomozás eredménye szerint bűnvádi eljárást senki ellen sem lehet indítania. Nem indulhat ki már csak azért sem, mert nem is tudhatja, hogy a nyomozás egész eredményét nem fogja-e más jogi felfogással nézni az eset elbírálására elsősorban illetékes kir. ügyész.

A kérdésben említett eset szerint két gyanúsított ellen járt el a járőr. Az egyiknél házkutatást tartott, a másik ellen pedig magánindítvány hiányában nem folytathatta a nyomozást, mikor kiderült, hogy a gyanúsított cselekménye magánindítványi jellegű.

Eljárásának eredményét, a foganatosított nyomozó cselekmények leírásával, a gyanúsítottak neveinek megjelölésével tehát jelentésbe kell foglalnia s az illetékes kir. ügyészhez kell elküldenie. Ezt a jelentést feljelentésként kell az őrsön kezelni, tehát mint ilyen kerül be a havi tevékenységi kimutatásba. (Előf. 1, kid. 1, felj. 0, elf. 0).

A sértett lopás büntette miatt ismeretlen tettes ellen feljelentést tett az őrsön. A nyomozást teljesítő járőr megállapítja, hogy a lopást a sértett olyan családtagja követte el, aki ellen csak magánindítvány alapján lehet eljárni. A sértett azonban ekkor kijelenti, hogy a gyanúsított megbüntetését nem kívánja. Mi a járőr eljárása ily esetben?

A járőrnek a nyomozás eredményéről a Szut. 459. pontja értelmében jelentést kell szerkesztenie és azt az illetékes ügyészhez be kell küldenie, természetesen annak kiemelésével, hogy a nyomozást a Szut. 468. c) pontjához képest abba hagyta.

Mint hogy tehát egyelőre a nyomozás abba hagyásáról van szó s azt megszüntetni csak a kir. ügyész jogosult, szükséges, hogy a további intézkedésre jogosult hatóság a nyomozás eredményéről tudomást szerezzen. Ennek a hatóságnak már csak azért is tudnia kell a sértett feljelentésének sorsáról, mert véglegesen az ő hatáskörébe tartozik annak eldöntése is, hogy valóban magánindítványra üldözendő bűncselekményről van-e szó.

A káros atya vele házközösségben élő felnőtt fia ellen lopás büntette miatt magánindítványt terjeszt elő. A nyomozás során azonban a magánindítványát visszavonja. Erre a járőr a Szut. 468. c) pontja alapján a nyomozást abba hagyja. Kell-e erről a nyomozásról a bíróságnak vagy valamely hatóságnak jelentést tenni?

A Szut. 459. pontja szerint a csendőr a nyomozás eredményéről jelentést, illetőleg feljelentést szerkeszt és őrsparancsnoksága útján beküldi az illetékes bírósághoz

(hatósághoz). E szabály alá tartoznak azok az esetek is, amikor a csendőr azért hagyta abba a nyomozást, mert a Szut. 468. pontjának valamely feltételét látta fennforogni.

Magától értetődő szabály ez, hiszen nem a csendőr dönti el azt a kérdést, hogy valamely feljelentett cselekményben van-e bűncselekmény vagy nincsen s hogy helyesen minősítette-e a cselekményt magánindítványi jellegűnek, következésképpen helyesen tekintette-e a magánindítvány visszavonását az abbanhagyás jogcímének. Éppen így jelentést kell tenni a nyomozás abbanhagyásáról a végzett nyomozócselekmények feltüntetésével abban az esetben is, ha a nyomozás abbanhagyása az illetékes bíróság vagy hatóság felhívására történt, mert itt is el kell bírálnia az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak, hogy a csendőr azonos cselekmény tárgyában nyomozott-e.

A kérdésben foglalt esetben tehát az illetékes kir. ügyészségnek jelentést kell beküldeni. Ebben a végzett nyomozó cselekmények feltüntetendők s különösen a sértett feljelentésének szövege oly részletes legyen, hogy a kir. ügyészség a feljelentett bűncselekmény jogi természetével tisztában legyen.

A gyanúsított erőszakos nemi közöszülés büntettét követi el s a bűncselekmény végrehajtása közben a sértettnek 8 napon túl, de 20 napon belül gyógyuló testi sérülést is okoz. A sértett azonban nem terjeszt elő magánindítványt. Önálló feljelentés tárgyává kell-e tenni ily esetben a hivatalból üldözendő súlyos testi sértés vátségét? Nem kétséges-e ily esetben a Szut. 399. pontja

utolsó bekezdése értelmében, hogy a cselekmény magánindítványra vagy hivatalból üldözendő-e?

Ha a gyanúsított a magánindítványra üldözendő bűncselekménnyel kapcsolatosan hivatalból üldözendő bűncselekményt is elkövetett, a hivatalból üldözendő bűncselekmény e jellege nem szűnik meg azzal, hogy a sértett nem terjesztett elő magánindítványt, még akkor sem, ha ez a hivatalból üldözendő bűncselekmény az elkövetés idejére és helyére nézve a magánindítványra üldözendő cselekménnyel szorosan összefügg is és ha a magánindítványos cselekmény sokkal súlyosabb is, mint a hivatalból üldözendő cselekmény.

A csendőrnek tehát a hivatalból üldözendő súlyos testisértés vétségét nyomozás, illetőleg feljelentés tárgyává kell tennie ebben az esetben is.

A Szut. 399. pont utolsó bekezdése akként rendelkezik, hogy ha kétséget kizáró módon meg nem állapítható, hogy a bűncselekmény hivatalból vagy magánindítványra üldözendő-e, a magánindítványt döntés végett az illetékes kir. ügyészségnek vagy járásbírósi hatáskörbe tartozó vétség esetén a kir. járásbírósnak kell előterjeszteni. Ebből következik, hogy ugyanígy kell eljárni, ha magánindítvány nincs, de a cselekményt az eset különös körülményei szerint magánindítványi jellegűnek is, meg hivatalból üldözendő jellegűnek is lehet felfogni. Ez utóbbi esetben a csendőr azoknak a tényeknek kinyomozására szorítkozik, amelyek az eset megértéséhez szükségesek (elégészes lehet ily esetben a sértett kikérdezése is), ezt foglalja jelentésébe és terjeszti be ahhoz a hatósághoz, amelynek hatáskörébe tartozik a fennforogni látszó bűncselekmény elbírálása.

Szolgálati viszony esetén például vitás lehet a cselekmény magánindítványi jellege, mert az alkalmaztatás

jogviszonya különböző tartalmú lehet, a bírói gyakorlat pedig sokszor kimondta már, hogy csak az állandó természetű szolgálati viszony teszi a cselekményt magánindítványi jellegűvé. Az is vitás lehet, hogy a magánindítványt arra jogosult személy tette-e. Így például sokáig vitás volt, hogy uradalom intézője tehet-e gazdája helyett magánindítványt szolgálati lopás esetén. Ma már ez igennel eldöntött kérdés, mert az intéző állásának természetéből fogalmilag következik az erre való jogosultság, de téves felfogás lenne az, amely ugyanakkor azt is vitatná, hogy az uradalom intézője gazdájának személyi (nem vagyoni) sérelme esetén is jogosult a gazda helyett magánindítványt tenni. Erőszakos nemi közösülés esetén szintén vitás lehet, kit kell tekinteni a tettes felügyeletére, gondviselésére, gyógykezelésére bízott személynek, amely körülmény szintén érinti az elkövetett bűncselekmény magánindítványi jellegét.

A csendőrnek óvakodnia kell attól, hogy ilyen vitásnak tekinthető esetekben tisztán a saját véleményére építsen, ezért rendeli a Szut., hogy az ilyen vitásnak tetsző eseteket is minden esetben az illetékes kir. ügyészség vagy járásbíróóság tudomására kell hozni, mert a végső szó joga ezekben a kérdésekben a hatóságoké, nem a csendőré.

A járőr tettenér egy cselédet, aki gazdájától csekélyebb értékű tárgyat ellop. A járőr kijelenti elfogását. A szolgálatadó azonban nem kívánja a bűnvádi eljárást. Szabadon bocsáthatja-e a járőr az elfogottat? Ha pedig az eljárást a gazda kívánja, jogos-e az elfogás és át kell-e adni az elfogottat a kir. ügyészségnek?

A Szut. 399. pontjának 4. bekezdése megszabja, hogy

magánindítványra üldözendő cselekmény esetén, amikor magánindítványt nem terjesztenek elő, a nyomozást teljesíteni nem kell. Szabálytalanul jár el tehát az a csendőr, aki ily esetben, ha tettenérésről van is szó, valakit elfog. Magánindítványra üldözendő bűncselekmény esetén az elfogás, ha tettenérésről van is szó, vagy egyébként az elfogás minden feltétele meglenne (pl. szökés veszélye) magánindítvány hiányában törvénytelen. Az ilyen törvénytelen elfogást nyomban meg kell szüntetni s nem kell azon tünődni, hogy a Szut. melyik pontja alapján kell az elfogottat szabadonbocsátani. A törvénytelen elfogással a csendőr bűncselekményt követ el, ilyen esetek szabályozása nem a Szut.-ra, hanem a bűnvádi eljárásra tartozik; ezért ilyen esetekkel a Szut. nem is foglalkozik. Ha a csendőr törvénytelen eljárását felismerte s annak megszüntetése végett nyomban intézkedett (amit egyébként helyesen tett), erről természetesen az őrsparancsnoknak jelentést kell tennie.

Bár a Szut. 312. pont. 2. alpontja nem tesz különbséget jelentéktelen és fontos bűncselekmény között, mellőzheti az elfogást tettenérés esetén is, ha kisebb súlyú bűncselekményről van szó, de előbb lépjen érintkezésbe az ügyészséggel. A Szut. rendelkezésétől eltérésnek csak egészen kivételes esetben lehet helye, mert a csendőrnek nem hivatása a bűncselekményeket súly szerint osztályozni. Adott esetben azonban nyilvánvaló méltánytalanság (nem igazságtalanság) lehet az elfogás, úgyhogy a csendőr jogosan lehet abban a hiszemben, hogy eljárását, illetve javaslatát sem az előljárói, sem a kir. ügyészség nem fogják kifogásolni.

Egy 14 éves leány férjhez menvén, egy év múlva

özvegyen marad. Jogosult-e magánindítványt tenni, ha sértett fél?

A büntető jogszabályok szerint olyan egyén, aki 16. életévét még nem töltötte be, magánindítványt tenni nem jogosult. Ez a szabály érvényes arra a nőre is, aki férjhezmenvén, életéveire tekintet nélkül teljeskorúvá vált, amely teljeskorúság nem szűnik meg akkor sem, ha 24. életévének betöltése előtt jutott özvegyiségre.

A törvény a 16. életévvel külön büntetőjogi nagykorúságot létesített s ez alól nem tesz kivételt (Bp. 47. §-a, Btk. 113. §-a.)

A 16. életév betöltése előtt tehát a sértett fél helyett törvényes képviselője (atyja) tehet csak indítványt. Viszont a 16. évén túl levő egyén, tekintet nélkül arra, hogy magánjogi értelemben még kiskorú, bármely bűncselekmény esetén, mint sértett fél magánindítványt tehet.

A sértett külföldi állam ügyészségénél tesz feljelentést Magyarországon lakó magyar állampolgár ellen. A külföldi államügyész a feljelentést további eljárás végett az illetékes magyar hatóságnak küldte meg. A magyar jog szerint a feljelentés tárgyát tevő bűncselekmény csak magánindítványra üldözhető. Eljárhat-e a feljelentés tárgyában a magyar hatóság?

Igen, mert a külföldi hatóság előtt tett magánindítványnak is ugyanaz a jogi hatálya van, mint a magyar hatóságok előtt tett magánindítványnak. Igaz, hogy a Bp. 89. §-ának 2. bekezdése szerint a feljelentést az illetékes kir. ügyészségnél kell tenni, de azt más ügyészség, valamint a rendőri hatóságok, közegek és a bíróságok is kötelesek elfogadni s az illetékes kir. ügyész-

séggel közölni. Ebből sokan azt következtették, hogy a törvény csak a magyar hatóságok előtt tett feljelentésekről szól, mert hiszen külföldi hatóságokra kötelességeket nem róhat, következésképpen a külföldi hatóságok előtt tett magánindítvány nem törvényszerű. Ez az álláspont azonban téves, mert a Bp. 89. §-ának nem az az értelme, hogy megkülönböztessen belföldi és külföldi feljelentést jogi hatály szerint, hanem éppen ellenkezőleg az a célja, hogy a bűncselekmények feljelentőit támogassa akkor is, ha nem illetékes hatóságnál panaszkodnak. Ebből kiindulva tehát semmi elvi tilalom nem fészélyezi a magyar hatóságokat a külföldi hatóságnál tett magánindítvány elfogadásában. Az ilyen magánindítványt már csak azért is el kell fogadni, mert ezzel jogcímet szerzünk arra, hogy a külföldi hatóság a magyar hatóságoknál tett feljelentésekre vonatkozólag hasonló eljárást kövessen.

A Szut. 400. pontja szerint főmagánvádra üldözendő bűncselekmény esetében a csendőrségnek a panaszost, ha a kir. járásbírság székhelyén lakik, a kir. járásbírsághoz kell utasítania. Ilyen esetben tehát a csendőr nem nyomoz és feljelentést sem tesz. Kell-e azonban főmagánvádra üldözendő bűncselekmény ügyében is nyomozni, ha erre az őrsöt a rendőri hatóság (főszolgabíró, rendőrkapitány-ság) felhívja?

A Szut. 400. pontjában foglalt ama rendelkezésnek, hogy főmagánvádra üldözendő bűncselekmény ügyében a csendőrség nyomozást elvileg nem teljesít, hanem járásbírság székhelyén a panaszost a járásbírsághoz utasítja és bírósági székhelyen kívül is csak az adatok felvételére és bejelentésére szorítkozik, az a célja, hogy a csendőrséget az ilyen ügyekkel való — jórészt szükségtelen —

foglalkozástól tehermentesítse. Az esetek túlnyomó részében rágalalmazásról és becsületsértésről van szó, ezek tényállása pedig — a felek eltérő előadásától eltekintve — rendszerint nem bonyolult, nyomozást nem igen igényel és különben is a bíróság által eskü alatt végzett kihallgatásokkal jobban tisztázható, mint a csendőr által végzett kikérdezésekkel. De ezt nem tekintve is: ilyen csekélyebb jelentőségű, közérdeket nem sértő cselekmények ügyében fölösleges a feleket és a tanukat külön a nyomozás során és külön a tárgyaláson, tehát ismételten is kikérdezni, annál kevésbé, mert a bíróság az eljárást igen sok esetben úgyis megszünteti azért, mert a felek kibékülnek, vagy pedig, mert a sértett a főmagánvád képviselőjével járó költségeket nem hajlandó viselni.

A Szut. 400. pontjának rendelkezése azonban csak a csendőrség számára szól és nem a rendőri hatóság számára is, amelynek a főmagánvádra üldözendő bűncselekmények ügyében gyakorolható jogait a Bűnvádi Perrendtartás szabályozza. A Bűnvádi Perrendtartás 99. §-a értelmében ugyanis a főmagánvádló a rendőri hatóságtól a nyomozás teljesítését kérheti, amely e kérelem fölött indokolt határozatot hoz. A határozat ellen perorvoslatnak nincs helye. Ebből a rendelkezésből következik, hogy a rendőri hatóság a nyomozást főmagánvádra üldözendő bűncselekmény esetében is elrendelheti és ha erre az örsnek felhívást ad, a felhívást az örs teljesíteni köteles, mert a Szut. — amely kormányrendelet joghatályával bír — a törvényt hatályon kívül nem helyezheti, sem nem módosíthatja.

Miként kell érteni a Szut. 393. §-ának 2. bekezdését, amely szerint főmagánvád eseteiben a nyomozás elrendelésére és megszüntetésére a rendőri hatóság főnöke joga-

sult? Mi ennek a rendelkezésnek gyakorlati jelentősége a csendőrség szempontjából?

A Szut. 400. pontjának utolsó bekezdése értelmében a csendőr főmagánvádra üldözendő bűncselekmények esetén csak akkor nyomoz, ha a tettes vagy a tanúk ismeretlenek, ha a nyomozás a tényállás vagy a bűnjelek megszerzése végett szükséges s végül ha a cselekmény hivatalból üldözendő bűncselekménnyel van összefüggésben. Szabály szerint tehát a csendőr főmagánvádas ügyben nem köteles nyomozni. Ha a főmagánvádlónak az a kívánsága, hogy az ügyben — mielőtt feljelentése az ítélőbíróság elé kerül — nyomozás történjék, kérelmével a rendőri hatóság főnökéhez kell fordulnia (főszolgabíró, rendőrkapitányság). Ennek áll hatáskörében ilyenkor a nyomozás elrendelése.

Gyakorlati jelentősége a kérdésnek oly főmagánvádas bűncselekmények esetében van, amelyek a kir. törvényszék hatáskörébe tartoznak (sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés, egy évet meghaladó fogházzal büntetendő ingó vagyronrgálás, tisztességtelen verseny). Itt ugyanis a főmagánvádló olyan alakiságoknak kell megelőzniök, amelyeknek nyomozás vagy vizsgálat teljesítése nélkül eleget tenni a főmagánvádló nem tudna. (Perrendszerű vádirat szerkesztése például nyomozás teljesítése, főleg a gyanúsított kihallgatása nélkül a legtöbbször nem lehetséges.)

A többi főmagánvádas bűncselekmények esetében a kérdésnek gyakorlati jelentősége alig van, mert akár nyomozott a csendőr, akár nem, a járásbíróság az eljárást megindítja (minthogy a főmagánvádas bűncselekmények általában járásbírósági hatáskörbe tartoznak); szabály szerint pedig ilyenkor a nyomozás elrendelése

már nem a rendőri hatóság, hanem a kir. járásbírósi hatáskörébe tartozik.

A Szut. 400. pontjának 1. alpontja értelmében a panaszost panaszával a kir. járásbíróshoz kell utasítani, ha a kir. járásbírósi székhelyén lakik. Kérdés, hogy azoknak a tanyáknak a lakosaival szemben is alkalmazni kell-e ezt a rendelkezést, akik közigazgatásilag a kir. járásbírósi székhelyéhez tartozó, de azon kívül eső tanyákon laknak?

A kérdésben említett tanyai lakosok panaszait a Szut. 400. pontjának 2. alpontja szerint kell elintézni. Az 1. alpont azoknak a panaszoknak a feljegyzésétől és bejelentésétől akarja mentesíteni a járőröket, akik a kir. járásbírósi közvetlen közelében: annak a székhelyén laknak, akik tehát számbajöhető távolságok megtétele nélkül is személyesen adhatják elő panaszukat a kir. járásbírósnál. Hiába tartozik egy 10 km. távolságra eső tanya közigazgatásilag a kir. járásbírósi székhelyéhez, ezt a 10 km-et csak meg kellene tennie a panaszosnak, ha az 1. alpont szerint kezelnék a járőrök a panaszát. Így a járőrök nem segítenének a panaszt tenni óhajtókon. Ha tehát a panaszt tenni óhajtó nem lakik bent a városban vagy községben, amelyik a kir. járásbírósi székhelye, akkor a 2. alpont szerint kell a panaszát kezelni.

Főmagánvádra üldözendő oly cselekmény esetén, amikor a járőr nyomozó cselekményeket is végzett, a Szut. 15, vagy 15/a. sz. melléklete szerint kell-e a feljelentést megszerkeszteni?

Ha főmagánvádra üldözendő bűncselekmény eseté-

ben a csendőr a Szut. 400. pontjának 2. bekezdése értelmében nyomozást teljesített, nem a 15/a. melléklet szerint kell feljelentését megszerkesztenie, hanem a feljelentésnek olyannak kell lennie, mint egy hivatalból üldözendő bűncselekmény miatt tett feljelentésnek.

401.

Mi a lényege, jelentősége és közelebbi célja a felhatalmazásnak és a kívánatnak?

A felhatalmazás jogintézményének célja az, hogy az államhatalom a közhivatalnokok tekintélye szempontjából, tehát magasabb állami érdekből befolyást gyakorolhasson a bűnvádi eljárás megindításának kérdésére. A felhatalmazás azt jelenti, hogy rágalmozás vagy becsületsértés miatt meginduló bizonyos ügyekben hivatalból kell megindítani az eljárást, mindazonáltal ama feltétellel, hogy az erre jogosult a felhatalmazást megadta. Adott esetben ugyanis közérdekből esetleg nem lenne kívánatos a bűnvádi eljárás megindítása. Ha tehát minden utasítás nélkül mégis megindulna hivatalból az eljárás, ennek a közérdek kárát vallaná. Viszont, ha csak magánindítványra lehetne üldözni ezeket a bűncselekményeket, az indítványra jogosult tartózkodása kizárhatná a bűnvádi eljárást akkor is, ha ezt a közérdek kívánja. Ezért ezeket a cselekményeket a bűnvádi üldözhetőség tekintetében olyanokként szabályozta a törvényhozás, hogy hivatalból üldözendőségük fenntartásával az eljárás megindítása kérdésében tárgyilagos nézőpontból ítélni képes szerv vagy egyén (felettes, vagy felügyelő hatóság, esetleg maga a sértett) határozzon.

Érdemileg a felhatalmazás nem egyéb, mint az államhatalom vétőjoga az eljárással szemben. Ha tudjuk, hogy a felhatalmazás a rágalmozás és becsületsértés oly eseteiben feltétele a bűnvádi eljárás megindításának, amikor a sérelem valamely törvényalkotta közjogi testület (pl. országgyűlés vagy bizottsága), hatóság, köztisztviselő, katonaság, csendőrség, bíróság ellen követett el, könnyen megérthető, hogy az állam érdekeire nem közömbös az ilyen bűnvádi eljárás. Meg kell tehát vizsgálni előzetesen az ilyen bűnvádi eljárás fejleményeit s ehhez képest kell megállapítani az ország politikai érdekeinek megfelelő intézkedést az eljárás meg- vagy meg nem indítása tárgyában.

Tegyük fel például, hogy egy magasrangú közhivatalnok ellen súlyos rágalmozást követnek el egy sokaktól olvasott időszaki lapban hivatására vonatkozólag. Ha a rágalmozó kezében a közhivatalnok ellen súlyos bizonyítékok vannak, a valódiság bizonyítása keretében felmentő ítéletet érhet el. Ilyen felmentő ítélet nem szolgálja a közérdeket, mert megbélyegezven a sértettet, az általánosításra hajlamos közönség szemében súlyos sérelmet szenved a közhivatalnoki tekintély általában. Nagyon is megokolt tehát, hogy a felhatalmazás megadására jogosult hatóság vizsgálja meg először saját hatáskörében, mi alapja lehet a nyilvánosság előtt emelt vádnak s csak azután intézkedjék a bűnvádi eljárás tárgyában, mert semmi értelme nem volna oly esetben kísérletezni a bűnvádi eljárással, amikor a sértett közhivatalnok becsületét érintő állításoknak alapjuk van. Sokkal helyesebb, ha ilyenkor fegyelmi vagy felügyeleti vizsgálat keretében járnak el a közhivatalnok ellen, a nyilvánosság kizárásával. Vannak oly esetek is, amikor a bűnvádi eljárás keretében oly hivatali vagy államtitkok kerülhetnének szőnyegre, amelyeknek hánytorgatása állam-

érdekből nem kívánatos s így ezért kell mellőzni a bűnvádi eljárás megindítását.

A kívánat jogintézménye hasonló a felhatalmazáshoz. A külföldi uralkodó vagy követe ellen elkövetett rágalmozás vagy becsületsértés esetében nemzetközi tekintetből meg kell hagyni a jogot az érdekelt sértetteknek, hogy a bűnvádi eljárás megindítását célszerűnek tartják-e. Ha az illetők a bűnvádi eljárást kívánják, az eljárás hivatalból megindul. A kívánat e szerint tenát tulajdonképpen épp olyan vétőjog, mint aminőt az államhatalom gyakorol a rágalmozások és becsületsértések esetében a felhatalmazás alakjában. Itt a vétőjogot a külföldi uralkodó vagy követe gyakorolja, maga lévén legilletékesebb elbírálni, hogy a bűnvádi üldözés nem ütközik-e oly szempontokba, amelyeket a nyilvánosság előtt érintetni nem óhajt.

A kívánat jogintézménye nem túlságosan szerencsés megoldása a törvénynek. Kissé naív dolog azt kívánni, hogy egy külföldi uralkodó diplomáciai úton kívánságot terjesszen elő a magyar kormánynál valamely felbérelt senki bűnvádi üldözése végett azért, mert ez esetleg otromba sértésekkel illetve valamely utcai förmedvényben. Ennek a helyzetnek eredménye lett aztán, hogy a ma érvényben levő jogi helyzet szerint szabadon lehet gyalázni külföldi államfőket annak, akinek ízlésével ez összefér. Nem tudunk arra sem esetet, hogy valamely idegen követ kiállt volna perbeli ellenfélnek itteni rágalmozója ellen.

402.

Egy nő méhmagzat-elhajtással van gyanúsítva. Joga van-e őt a járőrnek orvossal megvizsgáltatni, hogy a bűnösség vagy büntetlenség felől bizonyítékot szerezzen?

A járőrnek nincs joga senkit akarata ellenére orvossal megvizsgáltatni, de nincs joga az orvosnak sem megvizsgálni. Bűncselekmény gyanúja esetén orvosi vizsgálatot csak bírói vagy — sürgős esetben — hatósági szemlé során szabad megejteni, azt pedig csak a vizsgálóbíró, vagy — sürgős esetben — a rendőri hatóság rendelheti el. A községi előljáráságnak, mint rendőri hatóságnak elvben szintén megvan ugyan a joga, hogy sürgős esetben hatósági szemlé s ennek kapcsán tehát orvosi vizsgálatot is rendeljen el, mégis célszerűbb, ha annak elrendelése, illetve a vizsgálóbírói végzés kieszközlése végett az ügyészséghez fordulunk.

A járőr, aki valakit akarata ellenére orvossal megvizsgáltat, valamint az orvos is, ki valakit akarata ellenére megvizsgál, személyes szabadság megsértését követi el. Nem vonatkozik ez természetesen arra az esetre, ha a gyanúsított vagy a megvizsgálandó személy az orvosi vizsgálatba önként beleegyezik, célszerű azonban a beleegyezést vele aláíratni és azt a feljelentéshez, illetve ha nincs feljelentés, a fogalmazványi iratokhoz csatolni.

A csendőrség felkérésére végzett orvosi vizsgálatok díjának kiutalását a bíróság rendszerint megtagadja, mert arra az álláspontra helyezkedik, hogy azt a csendőrség saját hatáskörében nem foganatosíthatja.

404.

A Szut. 404. pont 2. bekezdése szerint büntetendő cselekményt nem képező magántermészetű ügyben nem szabad nyomozni. Milyen esetek lehetnek ezek?

A Szut.-nak e tilalma alá eső eseteket három csoportba oszthatjuk és pedig: 1. egyáltalán nem bünte-

tendő, 2. csak bizonyos feltételek mellett büntetendő és 3. kétes esetekre.

Egyáltalán nem büntetendő az a cselekmény, amelyet a magyar büntetőtörvények nem tiltanak, illetve nem büntetnek. Ilyen pl. a bűncselekmény pusztá szándéka, az előkészület (ha a törvény nem nyilvánítja önálló bűncselekménnyé), a nem büntetendő kísérlet, az öngyilkosság, az erőszakos nemi közösülés házastársak (vagy házasságra lépettek) között, a nők között úzótt természetellenes fajtalanság, gondatlanságból okozott könnyű testi sértés, a gondatlan vagyronrogálás, kereskedő sérelmére elkövetett uzsora (1932:VI. t.-c. 11. §.) stb.

Ha valaki akár tájékozatlanságból, akár pedig célzatosan (pl. hogy a feljelentett egyént megfélemlítse) ilyen cselekmény miatt tesz feljelentést, fel kell őt világosítani, hogy a cselekményt a törvény nem bünteti, feljelentésével tehát mind magának, mind a kir. ügyészségnek vagy a bíróságnak csak felesleges munkát okoz, mert a feljelentett ellen ügysem fognak bűnvádi eljárást indítani. Ha azonban a feljelentésből azt lehet megállapítani, hogy a feljelentett egyén bűncselekményt készül elkövetni, a csendőrnek jogában áll a Szut. 349. pont b) alpontja alapján közbelépni és az illetőt a törvényes következményekre reámutatva figyelmeztetni, hogy a szándékával hagyjon fel. De azért, hogy a csendőr valakivel szemben bizonyítékot szerezzen, vagy hogy valakit feljelenthessen, nem szabad az illetőt az általa elkövetni szándékolt bűncselekmény elkövetésére, folytatására vagy befejezésére reábírnia, illetve csábítania (Szut. 433. pont utolsó bek.), vagyis a csendőrnek nem szabad senkit a bűncselekmény elkövetésébe beugratnia.

Nem tartoznak ide azok a cselekmények, amelyek általában büntetendők ugyan, de a fennforgó esetben kivételesen nem büntethetők, mert beszámítást kizáró ok

(pl. elmebetegség, végszükség, jogos védelem stb.) forog fenn. Az ilyen eseteket ugyanis a csendőrnek szabályszerűen ki kell nyomoznia és fel kell jelentenie, de a feljelentésben természetesen ki kell terjeszkedni azokra a körülményekre, amelyekből a beszámítást kizáró ok fennforgására lehet következtetni. Hogy ilyen ok valóban fennforog-e s ha igen, milyen mértékben vehető figyelembe, a bíróság hivatott megállapítani. A csendőrnek tehát pl. akkor is nyomoznia kell és feljelentést kell tennie, ha a büntetendő cselekményt nyilvánvalóan elmebeteg követte is el. Itt csak egy kivétel van: ha a cselekményt gyermek követte el: ilyen esetben felhívás nélkül nem szabad nyomozni, hanem csak azokat az adatokat kell bejelenteni, amelyeket a csendőrnek nyomozás nélkül, magánérdeklődés során sikerült megtudnia.

Magántermészetű ügyön olyan ügyet értünk, amelynek nincs semmiféle közérdekű vonatkozása. Teljesen magántermészetű ügy volna pl. ha egy földbirtokos arra kéréssel az örsöt, hogy a gazdatisztjének vagy az ispánjának — akit azonban büntetendő cselekménnyel nem gyanúsít — a magánéletét, megbízhatóságát figyelje meg; ha valaki nősülés előtt a vőlegény vagy az ara magánviszonyai felől érdeklődnék, ha valaki arra kéréssel az örsöt, figyelje meg, hogy egy nő kivel folytat szerelmi viszonyt, tájékoztatást kérne az örstől, hogy valaki megbízható, hitelképes-e stb. Ilyen ügyekben nemcsak hivatalosan, de magánúton (pl. szolgálaton kívül, szíveségből) sem szabad puhatolni, érdeklődni, kivéve, ha az adatokra nyomozás érdekében van szükség. Magánfelek vagy magánkutató irodák ilyen kérelmeire az érdemleges választ a Szut. 404. pontjára hivatkozva meg kell tagadni.

Olyan cselekmények ügyében, amelyek csak bizonyos feltételek teljesülése esetében büntetendők, nyomozást, sőt nyomozó cselekményt sem szabad addig végezni, amíg

az eljárás törvényes feltétele nem teljesült. Ide tartoznak elsősorban a magánindítványra üldözendő bűncselekmények. Megtörténik pl. hogy a sértett kijelenti, hogy feljelentést nem tesz, mert nem akar feltűnést, a gyanúsítottnak vagy önmagának kellemetlenséget okozni, csupán arra kéri az örsöt, hogy az eltulajdonított tárgyat szerezze vissza, a gyanúsítottra „ijesszen reá“, stb. Az ilyen kérelmet nem szabad teljesíteni, mert vagy kívánja a sértett az eljárás megindítását és akkor abba nem szólhat bele, vagy nem, de akkor meg semmiféle eljárás nem indulhat. Harmadik eset nincsen. (Ha a magánindítvány visszavonható, jogában áll azt a nyomozás folyamán visszavonni.) Ugyancsak meg kell tagadni a nyomozást, ha a magánindítványt olyan egyén teszi, aki arra a törvény szerint nem jogosult.

Lehet eset, amikor a *bűncselekmény csak bizonyos feltételek mellett büntethető*. Pl. a bűnpártolás csak akkor büntethető, ha nem hozzátartozó követte el, házasságtörés, ha annak következtében a házasságot a bíróság jogerősen felbontotta, magánokirathamisítás, ha a gyanúsított a hamis magánokiratot fel is használta stb. Ilyen esetben elsősorban annak a megállapítására kell törekedni, hogy a bűnvádi üldözhetőségnek ez az alapfeltétele fennáll-e vagy sem.

Az ú. n. kétes esetek rendszerint két részre oszlanak: amikor az kétes, hogy a cselekmény hivatalból vagy magánindítványra üldözendő-e és amikor a bűncselekmény magánjogi vonatkozású tényköörülményekkel keveredik és nem lehet megállapítani, hogy az ügy bűnvádi vagy pedig polgári peres útra tartozik-e. Mindkét esetben célszerű az esetet röviden a kir. ügyészséghez bejelenteni és a további eljárásra felhívást kérni. Ha az vitás, hogy a cselekmény hivatalból vagy magánindítványra üldözendő-e, helyesen jár el a csendőr, ha akkor is magánin-

dítványt szerez be és csatol a feljelentéshez, ha a bűncselekményt hivatalból üldözendőnek minősítette, különösen, ha attól lehet tartani, hogy az ügyészség vagy a bíróság intézkedéséig a magánindítvány határideje lejárhathat. Arra nézve, hogy miként kell eljárni, ha az ügy polgári peres útra tartozónak is minősíthető, az 1940. évi kiadású csendőrségi Btk. 676. oldalán találunk részletes útbaigazítást.

Jól meg kell jegyezni azonban, hogy a csendőr kivétel nélkül minden panaszfeljelentésről, amit nála tettek, jelentést köteles tenni akkor is, ha a feljelentett cselekmény nyilvánvalóan nem büntetendő és ha abban nyomozást nem teljesített is. Ilyenkor be kell jelenteni, hogy ki, ki ellen, milyen panaszfeljelentést tett és hogy az ügyben a csendőr a nyomozást miért mellőzte. A csendőrnek ugyanis nem áll jogában senkit véglegesen elutasítani panaszával, illetve, ha a panaszost elutasította is, ezt az eljárást a kir. ügyészségnek vagy a járásbíróságnak jóvá kell hagynia vagy legalábbis tudomásul kell vennie.

406.

A Szut. 406. pontja szerint a m. kir. rendőrség és a pénzügyőrség tagja ellen indított nyomozásról az illetőnek feljebbvaló hatóságát a nyomozás megindításával egyidejűen értesíteni kell. Kell-e értesíteni a feljebbvaló hatóságot akkor, ha a nyomozás nem a rendőrség, vagy pénzügyőrség tagja, hanem más köztisztviselő ellen folyik?

A Szut. 406. pontja a feljebbvaló hatóság kötelező értesítését csak a rendőrség és a pénzügyőrség tagja ellen folyó nyomozás esetében teszi kötelezővé azért, mert

a rendőrség és a pénzügyőrség szintén nyomozó szervek; nem volna helyes, ha egyik nyomozó szervezet egy másik, azonos, vagy hasonló feladatú szerv tagja ellen az illetékes feljebbvaló hatóság tudta nélkül folytatna nyomozást. Megjegyzendő, hogy az ilyen nyomozáshoz nem szükséges a feljebbvaló hatóság beleegyezése vagy hozzájárulása, hanem csak az, hogy a megindított nyomozásról tudomása legyen.

Katonai egyénekre nézve kivételes rendelkezést tartalmaz a Szut. 509. pont 1. bekezdése, mely szerint tényleges szolgálatban álló katonai egyén ellen a csendőrőrs vagy járőr az illetékes katonai parancsnokságtól vett felhívás nélkül csak akkor teljesíthet nyomozó cselekményeket, ha a késelem veszéllyel jár.

Olyan rendelkezés, hogy a rendőrség és a pénzügyőrség tagjain kívül más köztisztviselő ellen folytatott nyomozásról a gyanúsított feljebbvaló hatóságát kötelezően értesíteni kellene, nincsen, csupán elfogás esetén rendeli el a 317. pont a közvetlen főnök értesítését abból a célból, hogy az elfogandó köz- vagy magánalkalmazott helyettesítéséről — ha erre szükség van — gondoskodni lehessen. Lehetnek azonban mégis esetek, amikor a közalkalmazott ellen megindított csendőrségi nyomozásról az illető feljebbvaló hatóságát célszerű értesíteni. Olyankor fordulhat ez elő, amikor a közalkalmazott súlyos bűncselekménnyel van gyanúsítva és a feljebbvaló hatóságnak döntenie kell, hogy az illetőt meghagyja-e a közszolgálatban, vagy pedig állásától azonnal felfüggeszse-e, illetőleg a tennivalói alól felmentse-e. Ebbe az intézkedésbe a csendőrségnek természetesen nincsen beleszólása, de célszerű lehet, ha erre az illetékes feljebbvaló hatóság figyelmét felhívja, feltéve, hogy ezzel a további nyomozás érdekét nem veszélyezteti.

Az ilyen értesítés a nyomozás érdekében is történ-

hetik, különösen, ha hivatali bűncselekmények nyomozásáról van szó és a nyomozás érdeke azt kívánja, hogy a gyanúsított az illető hivatalban többé ne működhessék és az esetleges bizonyítékokat el ne tüntethesse.

Minthogy köztisztviselők feljebbvaló hatóságaival az örs közvetlenül nem levelezhet, az ilyen értesítéseket a szárnyparancsnokság útján kell megtenni. A szárnyparancsnok feladata elbírálni, hogy az értesítésre szükség van-e, továbbá, hogy súlyos bűncselekményről van-e szó és főképpen, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok elégségesek-e ahhoz, hogy azok alapján a feljebbvaló hatóság a gyanúsított ellen előzetes fegyelmi intézkedéseket tehessen.

66. §. A NYOMOZASRÓL ALTALABAN.

417.

A főszolgabíró felhívására végzett nyomozást be kell-e vezetnie a csendőrnek a tevékenységi naplóba? Kell-e minősíteni a bűncselekményt s kell-e az illetékes hatóságnak is jelentést tennie?

A Szut. 417. pontja értelmében a tevékenységi naplóba a csendőr az általa nyomozott összes bűneseteket bejegyzi. A tevékenységi napló vezetése s adatai szempontjából közömbös, hogy a csendőr a nyomozást parancsra, felhívásra vagy saját kezdeményezésből végezte-e. Bármilyen alapon fogott is hozzá a nyomozáshoz, a lényeg az, hogy a nyomozást ő végezte, a nyomo-

zás az ő tevékenységét növeli s így ezt a tevékenységi naplójába be kell vezetnie. Ami a minősítést és az illetékes hatósághoz teendő jelentést illeti, ugyanúgy kell eljárni a felhívásra végzett nyomozások esetében, mintha azt saját kezdeményezésből végezte volna a járőr. Ha pl. a főszolgabírónak tudomására jut, hogy gyilkosság történt s az örs a főszolgabíró megítélése szerint még nem tudhat az esetről, természetesen felhívja az örsöt a nyomozásra. Már most, ha a nyomozó járőr megállapítja, hogy nem gyilkosság, hanem gondatlanságból okozott emberölés vétsége forog fenn, nem fogja a bűncselekményt gyilkosságnak minősíteni csupán azért, mert a felhívásban a bűncselekmény így van megjelölve. Ha a főszolgabíró biztosan tudná, hogy gyilkosság történt és a gyanúsítottat is ismerné s a bizonyítékok is a kezében volnának, fölösleges volna a nyomozásra felhívást adnia. A főszolgabíró tehát éppen azért adja ki a felhívást, hogy az örs a legjobb tudása szerint állapítsa meg a tényt és a megállapított tényeknek megfelelő jelentését az illetékes hatósághoz — és persze a főszolgabíróhoz is, aki a felhívást adta — tegye meg.

67. §. HELYSZINI SZEMLE.

420.

A Szut. 420. pontja intézkedést tartalmaz arra az esetre, ha bírói szemle várható a nyomozás során. A Szut. nem jelöli meg közelebbről, mikor várható bírói szemle, csak jegyzetként hoz fel néhány példát. Felső-

rolhatók-e kimerítően azok az esetek, amikor bírói szemle elrendelésének helye van?

Bírói szemlét akkor rendelnek el, ha a bűnvádi ügyre nézve fontos ténykörülmények megállapítására vagy felderítésére személyes megfigyelés szükséges. Ebből következik, hogy a bírói szemle nincs egyes bűncselekményekhez kötve, sőt gyakran tartanak bírói szemlét akkor is, ha nem a bűncselekmény valamely tényálladási eleméről van szó, hanem például a tanúk megbízhatóságáról (látott-e vagy hallott-e a tanu valamit a helyszíni viszonyok szerint stb.). Felsorolni minden esetet, amikor bírói szemlére szükség lehet, olyan vállalkozás lenne, amelyben már a képzelőerőnek is szerepet kellene játszania s mégsem lenne a felsorolás kimerítő.

A Szut. 420. pontja arra a helyzetre vonatkozik, amikor az állandóan követett gyakorlat szerint bírói helyszíni vagy szakértői szemlét szoktak tartani. Ezeket az eseteket a csendőrnek tapasztalatból kell ismernie s azonkívül kellő érzékkel is kell rendelkeznie a tekintetben, mikor látszik fontosnak és elkerülhetetlennek a helyszíni viszonyok pontos megrögzítése bírói szemle útján, annyival is inkább, mert a bíróság rendszerint a csendőrség jelentése alapján száll ki.

422.

Van-e jogszabály, amely kötelezi a csendőrséget arra, hogy hulla találása esetén jelentést tegyen a kir. ügyészségnek?

A Szut. 422. pontja előírja, hogy a csendőrnek hulla találása esetén jelentést kell tennie az őrsparancsnokság-

hoz, mert a hullát csak a kir. ügyészség engedelmével szabad eltemetni. Önként értetődik, hogy az őrsparancsnok viszont a kir. ügyészségnek tartozik jelentéssel, még pedig minden olyan adat kiderítése után, amely a temetés megengedése kérdésében fontos. Minthogy az ilyen ügyek sürgős természetűek, megokolt a távbeszélő vagy távíró használata.

A Nyut. 9. mellékletének 30. pont a) alpontja szerint hulla találása esetén, ha a meghalt egyén kiléte ismeretes és bűncselekmény nem forog fenn, csak a közigazgatási hatóságnak (rendőrségnek) kell jelentést tenni. Ám kétségtelen pontossággal a csendőr csak ritkán tudja eldönteni, hogy az országút mentén elhagyottan fekvő egyén természetes halállal halt meg, hiszen ez orvosszakértői kérdés még akkor is, ha egyébként a természetes halál nyilvánvalónak látszik és semmiféle adat nem mutat arra, hogy bűncselekmény történt. Ezért aligha félhet az őrsparancsnok a felelősségrevonástól, ha holttest találása esetén a kir. ügyészségnek jelentést tesz, megfordítva inkább kell attól tartania, hogy hibát követ el, ha az ügyészség közbenjötté nélkül dönt a természetes halálnak és a bűncselekmény gyanúja kikutatásának kérdésében.

A nyomozás adatai szerint oly egyént gázol el a vonat, aki öngyilkos szándékkal vetette magát a vonat elé. A vágányokon talált holttestet a Szut. 422. pontjának 2. bekezdése szerint, minthogy a helyszínen hagyása a vasúti forgalom megakadását jelentené, a legközelebbi községbe kell elvitetni. Szorosan kell-e értelmezni a „legközelebbi” község fogalmát, ha az elhaltnak családja a legközelebbi községtől néhány kilométerrel távolabb

lakik s így méltányosabbnak tetszik a holttestet odaszállítani?

A csendőrnek ily esetben a hatósági eljárás megkönnyítésének és célszerűbb lefolytatásának szempontjait kell mérlegelnie, ha hatósági kiszállás várható. A család kényelmi szempontjai vagy gazdasági érdekei, bármily méltányosak legyenek is, csak másodsorban jöhetnek tekintetbe. Ha öngyilkosság történt is, nincs kizárva sem elvileg, sem gyakorlatilag a vasúti alkalmazottaknak, különösen a mozdonyvezetőnek és fűtőnek bűnvádi felelősége, tehát az illetékes királyi ügyészség döntéséig lehetőleg függőben kell tartani a holttest elszállításának kérdését. Ha a járőr arról értesül, hogy hatósági kiszállás nem lesz, az egész kérdés a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik s a járőrnek minden felelősége megszűnik. Míg a kérdés eldől, nem is szükséges a holttest elszállításával foglalkozni, elég, ha a járőr úgy intézkedik, hogy a holttestet, a vasúti forgalom zavartalanságát tartva szem előtt, egyelőre az elhalálozás helyéhez közel, esetleg néhány lépésnyire helyezik el. Ebben az esetben tehát, ha hatósági szemle vagy boncolás nem történik, a család a holttesttel úgy rendelkezhetik, ahogy legjobbnak látja s a járőr elkerüli annak a feladatnak megoldását, hogy a család óhajításait összevesse a hatósági eljárás követelményeivel. Egyébként a holttestet a legközelebbi községbe kell beszállítani még akkor is, ha a családnak ez nem tetszik, mert ez a legegyszerűbb és legkevesebb bonyodalmat jelentő, tehát a legcélszerűbb megoldás.

A házasságon kívül teherbe jutott gyanúsított nő elhajtja 5 hónapos méhmagzatát. A járőr az elhajtott méh-

magzatot egy kertben elásva megtalálja. Talált hullának tekintendő-e a méhmagzat?

A teherbe esett nő cselekményére a törvény a Btk. 285. §-a 1. bek. 1. tétele szerint 2 évi börtönt szab, míg közreműködő társnőjére 5 évig terjedő börtönbüntetés vár. Pusztán a várható büntetés súlya miatt tehát elfogásuk nem indokolt, hanem elfogásukat a Szut. 312. B. vagy D. csoportja alapján kell esetleg elhatározni, tehát például ha rendes lakóhelyük, foglalkozásuk nincs, szökésre tettek kísérletet, cselekményüket más bűnvádi eljárás folyamán követték el, stb.

Az elásott méhmagzat talált hullának nem tekintendő. A „hulla“, „holttest“ szó, valamint az elvetélt „méhmagzat“ külön fogalmak, amelyeket egymással nem szabad összecserélni. Bűnügyi szempontból holttest (hulla) az, amely törvényszéki boncolás tárgya lehet. Törvényszéki boncolás pedig az, amely az idevágó szabályokban részletezett körülmények megállapítására alkalmas. Minthogy az 5 hónapos méhmagzat még fejletlen, szabályszerű boncolás tárgya nem lehet, hanem legfeljebb csak részletes vizsgálat, illetve pusztá orvosszakértői szemle alá vehető. Ha az elvetéleskor távozott méhmagzat külsőleg rendes fejlettségűnek látszik, akkor már az élveszületés kérdése nyomul előtérbe s így gyermekölés gyanúja forog fenn. Ezért a még ki nem fejlődött méhmagzat nem holttest, hanem a méhből kiürült anyag.

A magzatelhajtás bűncselekménye általában nem tartozik a közfeltűnést keltő bűncselekmények közé s így bejelentés alá nem esik. Közfeltűnést ez a bűncselekmény legfeljebb akkor keltene, ha tömeges, sorozatos és üzletszerű elkövetéséről lenne szó, ami egész vidékek lelki fertőzöttségére hívná fel az ország figyelmét.

Mit kell a csendőrnek tennie, ha olyan egyén holttestét találja, aki kétséget kizáróan nem természetes halállal halt meg, de a halál nincsen bűncselekménnyel összefüggésben?

A törvényes rendelkezések értelmében, ha annak alapos gyanúja forog fenn, hogy valaki nem természetes halállal halt el, vagy ha ismeretlen egyén holttestét találják meg, a kir. ügyészségnek, illetve a legközelebbi kir. járásbírósnak kell jelentést tenni, mert ilyen esetben a halottat csak az ügyészség vagy a bíróság engedélyével szabad eltemetni.

Ez a jelentési kötelesség a csendőrséget is terheli, a Nyut. 9. melléklet 20—b. pontja szerint. (A 20—a. pont ugyanis olyan egyének holttestére vonatkozik, akik természetes halállal haltak el s úgy találták meg a holttestüket. Pl. az illető az erdőben szívszélhűdésben meghalt s később ott megtalálták a hulláját.)

Természetes, hogy a csendőr, amikor a hullát megtalálja, vagy amikor neki arról jelentést tesznek, nem mindig tudja azonnal eldönteni, hogy az illető természetes vagy természetellenes halállal halt-e meg. Ezt sokszor még az orvosok is csak boncolás útján, néha még úgy sem tudják megállapítani. Nem hiba ugyan, ha a járőr ilyen esetben a jelentését nem a 20/b., hanem csak a 20/a. pont szerint teszi meg, mert a közigazgatási hatóság a hozzátett jelentést amúgy is köteles az ügyészséghez továbbítani, de hátrány, hogy így a járőr jelentése csak elkésve, kerülő úton, tehát késedelemmel jut az ügyészséghez vagy a bírósághoz. Legbiztosabb tehát hulla találása esetén a jelentést mindig a 20/b. szerint

megtenni, még ha valószínű is, hogy az illető természetes halállal halt meg, jóllehet ilyenkor a fődolog tulajdonképpen az, hogy a járőr a közigazgatási hatóságnak mielőbb és feltétlenül jelentést tegyen.

Hulla találása esetén a kir. ügyészségnek csak annyi a dolga, hogy megvizsgálja, vajjon bűncselekmény, illetve annak alapos gyanúja forog-e fenn vagy sem. Ha fennforog, elrendeli a nyomozást, ha nem forog fenn, megadja a temetési engedélyt.

Ha bármiféle olyan körülmény merül fel, amit puhatolások vagy nyomozás tárgyává kell tenni, a közigazgatási hatóság úgynevezett orvos-rendőri boncolást szokott elrendelni. Ez tulajdonképpen csak közigazgatási intézkedés, amelybe a kir. ügyészség rendszerint nem szól bele: meg is kell különböztetni a bíróság által elrendelt boncolástól. Orvosrendőri boncolást rendszerint akkor szoktak elrendelni, ha talált hulláról van szó (pl. a Dunából kifogott hulláról), ha járványos vagy ragadós betegség gyanúja forog fenn s végül, ha a boncolást a hatóság köztekintetekből szükségesnek tartja. Ilyen eset pl. ha a nyomozás eredménytelensége miatt nem lehetett világos tényállást megállapítani, szokatlan és ritka körülmények között vagy érthetetlen okokból elkövetett öngyilkosság esetén stb., stb.

A közigazgatási hatóság — és nem az ügyészség — kötelessége az is, hogy a halottat, ha ismeretlen, lefényképeztesse és a személyleírását köröztesse.

Mindezekből látjuk tehát, hogy hulla találása esetén az első és főteendőket nem az ügyészségnek, hanem a közigazgatási hatóságnak kell megtennie, s minden esetben, amikor gyanú van arra, hogy a halál nem természetes módon következett be, a halálok felderítése végett nyomozást indítani. Ezért kötelessége a halottkémnek is,

hogy minden gyanús halálesetnél a közigazgatási hatóság figyelmét az esetre és körülményeire idejekorán felhívja.

Ebben a kérdésben a gyakorlatban sok hiba történik. Még felsőbb közigazgatási hatóság is adott ki olyan rendeletet, amely összezavarta a kérdést és azt mondta ki, hogy nem természetes halál esetén az eltemetést a közigazgatási hatóság a saját hatáskörében is megengedheti, ha úgy látja, hogy oka „természetes”, azaz a haláleset nincsen senki cselekményével összefüggésben. A „természetes” halálnak azonban nem az a fő ismertetőjele, hogy nincsen idegen személy közreműködésével kapcsolatban, hanem, hogy az emberi természetben leli magyarázatát. Amellett a közigazgatási hatóságnak nem is áll hatáskörében annak a vizsgálata, hogy a halálesetet mások szándékos vagy gondatlan cselekménye idézte-e elő, mert ez a hatáskör az illetékes kir. ügyészséget vagy járásbírótságot illeti meg. Viszont, bírói hatóságok is követtek már el olyan hibát, hogy, mert bűncselekmény gyanúját nem látták fennforogni, a holttest eltemetését elrendelték, holott csak a holttest eltemetésének megengedését lett volna jogukban kimondani. A holttest eltemetésének elrendelése a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. A bírói hatóságok ilyen szabálytalan intézkedése okozta aztán, hogy a közigazgatási hatóságok intézkedése az ügyészi vagy bírói eljárásban elsikkadt, mert a közigazgatási hatóságok a bírói vagy ügyészi „rendelkezés” folytán, valamint amiatt, hogy a bíróság vagy az ügyészség az iratokat sem küldötte meg nekik, felmentve érezték magukat minden hatósági eljárás alól s azt teljesen az ügyészségre, illetve a bíróságra bízták.

Ezért rendeli tehát a Nyut. 9. melléklet 20/a. pontja, hogy olyan esetben, amikor bűncselekmény nem forog fenn, a csendőr csak a közigazgatási hatóságnak tegyen

jelentést; ilyen esetben ugyanis a csendőr intézkedése és jelentése nem bűnügyi, hanem közigazgatási jellegű. Ismételjük azonban: nem hibázik a csendőr, ha minden talált hulláról a 20/b. szerint tesz jelentést, mert ezzel az ügy elintézését előmozdítja s minden későbbi elintézési bonyodalmat meggátol. Ha később kiderül — ez gyakran megtörténik, — hogy a kezdetben balesetnek vagy öngyilkosságnak látszott haláleset mégis bűncselekménnyel van összefüggésben. a csendőr fedve van, mert a jelentést annak idején a kir. ügyészségnek is megtette, ha pedig megállapítást nyerne, hogy bűncselekmény nem forog fenn, az ügyészségnek tett jelentés legfeljebb feleslegessé válik. Többet tenni mindig jobb, mint kevesebbet.

68. §. SÉRTETTEK ÉS TANUK KIKÉRDEZÉSE. BIZALMI EGYÉNEK ALKALMAZÁSA.

425.

A Szut. 425. pont 3. bekezdése szerint mindenik sértettet és tanut külön-külön kell kikérdezni. Miért van ez így előírva?

Tudjuk a bűnügytanból, hogy a kikérdezésnek mennyi hibaforrása lehet mind a kikérdező, mind a kikérdezett részéről. Az ilyen hibák azzal a veszéllyel járnak, hogy először a nyomozást, majd később a bűnvádi eljárást téves irányba viszik, a valóság kiderítését megnehezítik, a gyanúsítottakat, illetőleg a vádlottakat pedig igazságtalan előnyére vagy hátrányára válhatnak. Ezekkel a sze-

mélyi hibákkal azonban ezúttal nem foglalkozunk, hanem a kérdés keretében maradvá, röviden összefoglaljuk a tapasztalatokat, amelyek utasításunk idézett rendelkezését indokolják.

Akár sértettet, akár tanut vagy gyanúsítottat kérdez is ki a csendőr, a valóságot akkor tudja aránylag legkönnyebben megállapítani, ha a kikérdezett minden külső befolyás nélkül adja elő azt, amit tud, vagy előadni akar. Ezt persze nem mindig lehet tökéletesen elérni, mert órák, sőt napok múlhatnak el, mire a csendőr a bűncselekményt felfedezi, a helyszínére érkezik, vagy a nyomozást megindítja s ezen idő alatt bőséges alkalmuk van az embereknek arra, hogy a történeteket „megbeszéljék“ és így egymást, akarva-nemakarva is, befolyásolják. Van tanu, aki a kikérdezéséig annyit beszél és hall arról, amiről tanuskodnia kell, hogy a végén már maga sem tudja, hogy mit észlelt ő és mit hallott másoktól, nem is beszélve olyan esetekről, amikor a sértett vagy a gyanúsított készakarva igyekszik a számbajöhető tanukat a maga érdeke szerint befolyásolni.

Ha ezt nem is lehet teljesen kiküszöbölni, a csendőrnek arra kell törekednie, hogy legalább ő ne teremtsen lehetőséget arra, hogy a sértettek és a tanuk egymást befolyásolhassák. Ezt pedig csak úgy lehet elérni, ha ezek az egymás vallomásának tartalmáról nem szerezhetnek tudomást.

Az utasítás természetesen csak magának a kikérdezésnek a szabályait határozza meg, de a csendőr figyelme már a kikérdezést megelőző körülményekre is ki kell hogy terjedjen. Már arra ügyelni kell, hogy az a személy, akivel a csendőr a sértetteket és a tanukat a kikérdezés helyére hivatja, ne tartózkodjék a kikérdező-helyiségben s így ne lehessen tudomása arról, hogy az ügyben addig kikérdezettek mit vallottak. Erre azért kell figyelemmel

lenni, mert világos, hogy az odahivatott egyén útközben kérdezősködik az addig történetek és az elhangzott vallomások felől, az értékdöött pedig mindent elmond neki elejétől végig. Hogy ez aztán az illető sértett vagy tanu vallomásának tárgyilagosságára nincsen jó befolyással, az kétségtelen.

De arra is vigyázni kell, hogy a kikérdeztetésükre várakozó felek se tárgyalják egymás között az eseményeket; a kikérdezettek távozzanak el, a várakozók pedig lehetőleg ne beszélgessenek, mert az emberek túlnyomó részét az egyszerű beszélgetés is befolyásolhatja, sőt az összebeszélés sincsen kizárva.

A kikérdezésnek, mint tudjuk, az utasítás szerint két bizalmi egyén (eljárás tanu) jelenlétében kell történnie. Azt is tudjuk, hogy ezt egyrészt azért kívánja az utasítás, hogy a csendőr az elhangzott vallomások tartalmát a bizalmiak tanuvallomásával igazolni tudja, másrészt pedig, hogy a szabálytalanság, bántalmazás vagy egyéb visszaélés esetleges vádjával szemben védekezhessék. Előfordul azonban, hogy a kikérdezett személyt a bizalmi egyének jelenléte feszélyezi, nem mer vagy szégyel előttük nyíltan beszélni s arra kéri a csendőrt, hogy négy szemközt mondhasza meg neki, amit mondani akar. Természetesen, hogy még jobban feszélyezné a kikérdezettet az, ha a vallomását még nagyobb nyilvánosság előtt, több sértett vagy tanu jelenlétében kellene megtennie. Nemcsak szégyenérzete lehet az oka a nyilvános vallomástól való húzódozásnak, hanem az is, hogy a kikérdezett fél annak a bosszújától, akinek hátrányára vallott. Ez is egyik oka annak, hogy az utasítás a kikérdezést minél kisebb nyilvánosság előtt rendeli foganatosítani.

A hamisan vádaskodót vagy tanuskodót is jobban le lehet leplezni, ha a kikérdezések külön-külön történnek, mintha együttesen folynának le, mert így a vallomások

közötti eltérések szembetűnőbbek, minthogy a kikérdeztetteknek egymás vallomásának tartalmáról nincsen tudomásuk. Sok csendőr hajlamos arra a rendkívül helytelen eljárásra, hogy a feljelentésben csak egy-két tanu vallomását ismerteti részletesen, a többi tanura nézve pedig azt jelenti, hogy „ugyanazt adták elő“, mint az előbbieket, pedig már többször megírtuk, hogy az ilyen felületesség milyen nehézségeket okoz a további eljárás során a kir. ügyészségnek és a bíróságnak. Még elterjedtebbé válnék ez a hiba akkor, ha a kikérdezések valóban együttesen, több érdekelt jelenlétében történnének, mert ilyen esetben a tanuk stb. egymás hatása alatt valóban egyformán beszélnének. A vallomásuk ennek következtében nem egyéni, hanem „közös“ vallomás lenne s mint ilyen, értéktelen volna, mert a tényállást nem külön-külön észlelésük szerint, hanem a közöttük önkéntelenül is kialakult „meggyezés“ szerint adnák elő.

Végül a nyomozás rendje is azt kívánja, hogy a csendőr egyszerre csak egy, legfeljebb két személlyel foglalkozzék s ne legyen kénytelen a figyelmét többfelé megosztani. Nyomozás, kikérdezés alkalmával nem mindig könnyű a jelenlévők között rendet tartani; ez annál nehezebb, minél többen vannak jelen. Tudjuk, hogy ott, ahol többen vannak jelen, különösen izgatottabb állapotban, mindenki egyszerre beszél, egymást túlkiabálják, az ellenfelek összevesznek stb.; a csendőrnek sokszor erélyes eszközökhöz kell nyúlnia, hogy csendet teremtsen. Nem adódhatik ilyen helyzet, ha a kikérdezés alkalmával csak egy, illetőleg szembesítés alkalmával két személy van jelen.

Látjuk tehát, hogy az utasításnak a külön-külön kikérdezésre vonatkozó rendelkezését a csendőrnek nemcsak azért kell megtartania, mert elő van írva, hanem a saját

érdekében is, mert ezzel a maga munkáját könnyíti és a nyomozás eredményességét szolgálja.

—

A járőr a Szut. 425. pont 3. bekezdése, illetve a 431. pont 4. bekezdése alapján egy lopás büntettségével gyanúsított egyén ellen idézés kibocsátását kérte a községi előjáróságtól. A vezető jegyző az idézést kibocsátotta, de a gyanúsított ennek nem tett eleget. A járőr ekkor a községi előjáróságnak karhatalmi segítséget nyújtva a gyanúsítottat elővezetés végett őrizetbe vette, majd azért, mert az elővezetésnek ellenszegült, elfogta. A gyanúsított az elfogatása miatt panaszt tett a községi előjáróság ellen, aminek következményeképpen a vezető jegyzőnek eljárását felettes hatósága helytelenítette azzal a megokolással, hogy nem volt joga a gyanúsított ellen az idézés kibocsátására sem, nemhogy az elővezetés elrendelésére joga lett volna.

Minthogy ilyen körülmények közt a Szut. rendelkezéseinek gyakorlati érvényességéről van szó, felmerül a kérdés, hogy a községi előjáróság jogosult-e a csendőr kérésére a tanut vagy a gyanúsítottat a község házára megidézni, vonakodása esetén pedig elővezettetni s ha igen, milyen szabályok irányadók reá nézve e tárgyban a Szut. rendelkezésein kívül?

A csendőr jogosan fordult a Szut. rendelkezései alapján a községi előjárósághoz támogatás végett s ezt a támogatást köteles volt nyújtani neki a községi előjáróság, mert a csendőr szolgálati feladatkörében járt el s mert erre különösen és kifejezetten feljogosította őt a szolgálati utasítás. De külön kötelezi erre a községi előjáróságot a 130.000 B. M. 1899. sz. rendelet 213. §-a, amiben a következőket mondja: „Ha a m. kir. csendőrség

akár utasítás, akár saját kezdeményezéséből nyomozást teljesít, abba az előljáróság nem avatkozhatik be, de ha erre a csendőrség részéről felhivatik, *az abban való közreműködést nem tagadhatja meg.*“ Nem vitás, hogy a községi előljáróság ama ténykedést, hogy a csendőr kérésére egy gyanúsított megidézése vagy elővezetés végett „intézkedett“, a „közreműködés“ fogalmát fedi, a csendőr tehát jogszerűen járt el s kérelmét az előljáróság teljesíteni tartozott.

Kényesebb kérdés annak eldöntése: ki jogosult a községi előljáróság nevében intézkedni? E kérdés eldöntése végett meg kell vizsgálnunk a községi előljáróság szervezetét.

A községi előljáróság nem kollégiális (testületi) hatóság, amelynél az intézkedésre vonatkozó hatalom több fizikai személy kezébe van letéve, akik aztán egymás között szavazással döntenek. Van ugyan a községi közigazgatás keretében testületi hatóság is, (a községi bíróság, községi iskolaszék, kisdédóvokon felügyelő bizottság, községi igazoló választmány, községi egészségügyi bizottság), de a községi előljáróság nem az. A községi törvény a községi előljárók hivatali kötelezettségeit, állásukból eredő jogviszonyait részletesen nem szabályozta s így a községeket is megillető szervezeti önkormányzatnál fogva ezek szabályrendeletileg rendezhetik azokat a törvény korlátain belül.

A községi előljáróság áll kisközségekben 1. *a bíróból*, aki az előljáróság feje és az előljárósági hatáskört — ha törvény, megyei vagy községi szabályrendelet mást nem rendelt — személyes hatóságul gyakorolja; 2. *a helyettes bíróból* (másod vagy törvénybíró); 3. *legalább két tanácsbeliből* (esküdt, hites); 4. *a körjegyzőből*; 5. *a közgyám-ból*; 6. *a körorvosból*. A nagyközség előljárósága áll, *a bíróból és helyetteséből*, legalább *négy tanácsbeliből*, pénz-

tárnokból, községi jegyzőből, közgyám-ból, körorvosból, esetleg állatorvosból. A községi előljáróság feje a községi bíró. Ámde kétségtelen, hogy a községi előljáróság legfontosabb tagja a községi (kör-) jegyző, ő a községi előljáróság szellemi vezetője, ő intézi a törvények, rendeletek, szabályrendeletek végrehajtását az előljáróság többi tagjainak bevonásával, ő látja el a községi igazgatás körében az írásos tennivalókat; ő irányítja a község önkormányzati életét, intézi, vezeti a község vagyongazdálkodását és háztartását. Ily fontos hatáskör megokolttá teszi a törvény intézkedését, hogy a jegyző állása élethossziglan szól. A községi jegyző hatásköre szempontjából fontos még tudni, hogy a községi jegyző végez a községi életben előforduló, mindennemű írásos tennivalót, kivéve azokat, amelyekre a községnek külön szakközege van (közgyám, számvevő, stb.). Ő a főnöke a segédszemélyzetnek, ő intézi az ügybeosztást, ő gyakorol felügyeletet, ha több jegyző van, ezek felett is, általában ő felelős a községi ügyvitelért.

Mindezek ismeretében elegendő adattal rendelkezünk annak megállapítására, hogy a községi jegyző hatáskörében járt el, amikor a csendőrről kérésére az idézést és elővezető parancsot kibocsátotta. Ezt a hatáskört csak akkor lehetne vitássá tenni, ha a községi szabályrendelet eltérőleg intézkednék az egyes előljárósági tagok hivatali jogviszonyainak szabályozásában. Semmiféle törvényes tilalom nincs ugyanis arra, hogy ilyen ügyekben a községi jegyző önállóan ne intézkedhetnék. E nemleges helyzet mellett pedig kifejezetten fennáll az előljáróság amaz általános kötelessége, hogy a nyomozó csendőrt szolgálatában támogassa. Itt legfeljebb arról lehet szó, milyen alakban történik meg a konkrét intézkedés. Mindenesetre helyes, ha a kibocsátott idézés figyelembe nem vételeinek következményeire való figyelmeztetéssel, a községi előljáróság pecsétjével ellátott írásos rendelettel történt. Ér-

vényességéhez nem szükséges a községi bíró aláírása is, de minthogy a törvényes helyzet szerint a bíró az előljáróság feje, semmi esetre sem tehető vita tárgyává az intézkedés törvényessége, ha a községi bíró is aláírja, sőt akkor sem, ha a községi bíró egyedül írja alá.

Van azonban másik szempont is, amely a községi jegyző intézkedéseinek helyességét és törvényszerűségét vita fölé helyezi. A Bp. 85. §-a értelmében ugyanis a községi előljáróság rendőri hatóság. Minthogy a községi előljáróság, mint mondtuk, nem kollegiális hatóság, tagjai saját személyükben jogosítva vannak a rendőri hatósági hatáskör gyakorlására. A fennálló rendelkezések ugyan valósággal elzárják a községi előljáróságot a nyomozó rendészettől, ez azonban mit sem változtat az élő törvény rendelkezéséhez képest az előljárósági hatáskör elvi megítélésén. Bár a fennálló tényleges helyzet szerint a csendőrségnek tulajdonképpen szélesebb hatásköre van a nyomozó rendészetben, ezzel nem szűnt meg az előljáróság rendőrhatósági jellege. Ennek értelmében joga van a községi előljáróságnak elővezetésre, bekísérésre, sőt előzetes letartóztatásra is. Ezt a jogkört a községi előljáróság feje, saját személyében, a törvényes feltételek mellett, rendőrhatósági hatáskörében bármikor gyakorolhatja, mert ez az értelme a rendőrhatósági jellegnek. Sürgős esetekben ugyanazt a jogkört az előljáróság bármely tagja is gyakorolhatja. Ilyen lévén a törvényes helyzet, a községi jegyzőnek az a ténykedése, amelyet a feltett kérdés szerint kifogásoltak, törvényes volt és a községi jegyző hatáskörébe tartozott, sőt azt megtennie hivatali kötelessége volt. Ha a csendőr kérését megtagadta volna, méltán vonhatnák fegyelmi úton felelősségre.

Utoljára hagytuk a kérdésnek egy másik, döntő vonatkozását, amely a községi jegyző felügyeleti úton való feleletre vonásában áll, feljebbvaló hatósága részéről. Ha

ez a feleletrevonás megtörtént, nézetünk szerint a felettes hatóság túllépte hatáskörét. A bűnvádi perrendtartás ugyanis meghatározván a rendőri hatóságok hatáskörét a nyomozásban, általában megengedi az érdekelteknek, hogy a rendőri hatóság intézkedései ellen előterjesztéssel forduljanak ahhoz a bírósághoz, amelynek hatásköre van az ügy elbírálására. Véleményünk szerint mindaddig, amíg az elsőfokú bíróság az ily előterjesztés érdemében nem nyilatkozott, más hatóságnak vagy szervnek a nyomozó hatóság eljárását törvényesség szempontjából bírálat tárgyává tennie joga nincsen, ha tehát valamely érdekelt fél részéről a rendőri hatóság — jelen esetben a községi előljáróság — eljárása ellen panasz érkezik, ezt előterjesztésnek kell tekinteni s az illetékes elsőfokú bíróságnak kell megküldeni. Ha ez a bíróság a panaszt hatáskörébe nem tartozónak mondja ki, vagy esetleg a rendőrhatóság eljárását törvénytelennek nyilvánítja, akkor joga van a felügyeleti vagy fegyelmi hatóságnak a rendőrhatóságot feleletre vonni. Ekkor is kényes dolga van azonban a felügyeleti vagy fegyelmi hatóságnak, mert vigyáznia kell, nehogy fellépése egy bűnügybe való illetéktelen beavatkozásnak tűnjék fel, azon az alapon pedig, hogy a törvényes hatáskörében eljáró rendőri hatóság teljes jóhiszeműséggel tévesen magyarázza a törvényt, nézetünk szerint feleletrevonásnak helye akkor sincs, hanem legfeljebb csak oktató figyelmeztetésnek.

A járőr szolgálatközben italmérő helyiséget ellenőriz köztisztasági szempontból, továbbá annak megállapítása végett, hogy nem tartózkodnak-e ott olyan személyek, akiket igazoltatni kell. Köteles-e a járőr ilyen esetben bizalmi egyéneket alkalmazni? Ha kihágást észlel, megteheti-e a feljelentést úgy, hogy bizalmi egyéneket nem

nevez meg? Egyáltalán: kihágás esetén fel lehet-e lépni és feljelentést lehet-e tenni bizalmi egyének nélkül?

Habár bizalmi egyéneket mindig célszerű alkalmazni, sőt ezt néha a csendőr személyes érdeke is megkívánja, a Szut. mégsem írja elő kivétel nélkül minden esetre a bizalmi egyének alkalmazását. Kötelezően csak a helyszíni szemlénél (418/3.), a sértett és a tanúk kikérdezésénél (425/3.), a gyanúsított kikérdezésénél (431/2.), a házkutatásnál (440.) — és értelemszerűen a személymotoszásnál (441/3.), — tárgyak őrizetbevételénél (448. és 449. cimbeminta), a mintavételnél (450/2.) és végül a fogolyőrzésnél (557/3.) van előírva. Ha megfigyeljük ezeket az eseteket, láthatjuk, hogy mind a bűnügyi nyomozással kapcsolatosak és olyan tennivalók, amelyeknek idejét és helyét a csendőr előre meg tudja határozni, tehát van ideje arra is, hogy e tevékenységeinek megkezdése előtt bizalmi egyénekről gondoskodjék.

E szabály mellett azonban az utasítás nem zárja ki a szükséghelyzetekből adódó kivételeket. Előfordulhat ugyanis, hogy a csendőrnek olyan helyen kell a fent felsorolt szolgálati ténykedések valamelyikét végeznie, ahol bizalmi egyén nem áll rendelkezésre, vagy olyan gyorsan kell cselekednie, hogy a szolgálati ténykedés eredményét veszélyeztetné, ha előbb bizalmi egyéneket igyekezne keríteni, vagy reájuk várakoznék. Ez természetesen csak kivételes esetben fordulhat elő, de ha mégis előfordul, nem ok arra, hogy a járőr a szolgálati ténykedést elmullassza, mert módjában áll a 463. pont 3/d. alpontja alapján a feljelentés megjegyzésében indokolni, hogy az utasításnak a bizalmi egyének alkalmazására vonatkozó rendelkezését az adott esetben kivételesen miért mellőzte.

Másként áll az eset, ha a járőrnek előre nem látott, úgynevezett alkalomszerű szolgálati ténykedést kell végeznie, vagy szolgálatközben észlelt kihágás miatt kell

fellépnie. Ilyen, a bűnügyi nyomozás fogalmi körén egyébként is kivüleső esetekre az utasítás nem írja elő kötelezően a bizalmi egyének alkalmazását, mert ez tulajdonképpen nem jelentene egyebet, mint annak a megkövetelését, hogy a járőr éjjel-nappal bizalmi egyének jelenlétében portyázzék, vagy pedig, mert ez nem lehetséges, annak a megtiltását, hogy a járőr olyankor, amikor egy magában van, szolgálatilag fellépjen és szolgálati ténykedést végezzen.

Az utasítás előírja, hogy a járőrnek mindenütt megfélemtesszerűen kell megjelennie. Fokozottan áll ez a követelmény a községekre. Ha a járőr községbe érkezik, azt mindenekelőtt leportyázni köteles és csak azután térhet a község házára, illetve a pihenőhelyre. Ha a járőr a községbe érkezése után azt nem portyázza le azonnal, hanem először a rendszerint nehezen előkeríthető bizalmi egyének után járkal, a községet megfélemtesszerűen már nem portyázhatja le, mert hiszen az utcákon mutatkozik s így mindenkinek elég ideje marad, hogy a járőr által történő ellenőrzésre előkészüljön. A kért esetben tehát pl. a kocsmárosnak módjában áll elrejtteni azt, amiről nem akarja, hogy a csendőrök meglássák, a gyanús egyének kerekét oldhatnak stb. Ezért ilyenkor az utasítás nem is követeli meg feltétlenül a bizalmi egyének alkalmazását. Nincsenek például bizalmi egyének előírva vásáriügyletnél (370), külföldiek (59. §.), mozgófénykép-színházak (372.), cigányok (365.), mulatságok (371.), szökéses büntetettek és rendőri felügyelet alatt álló egyének (363.) és a kocsmák ellenőrzésénél (361.). Nincs előírva továbbá az igazoltatásnál (307.) és végül az elfogott vagy őrizetbevett személyek ruháinak és holmijainak az átkutatásánál sem, pedig ez voltaképpen személymotoszás; sőt az utóbbinál a 318. pont kifejezetten utal is arra,

hogy bizalmi egyének jelenléte nélkül is történhetik. („...és ha bizalmi egyének is voltak jelen...“)

Kihágás esetében történő fellépés alkalmával sem feltétlenül kötelező a bizalmi egyének alkalmazása, főképpen, ha csekélyebb jelentőségű közigazgatási kihágásról van szó. Ezt nemcsak az a körülmény igazolja, hogy az utasításnak nincsen ilyen értelmű rendelkezése, hanem következtetni lehet erre a rendőri büntetőeljárás szabályozásáról szóló 65.000/1909. számú rendelet 62. §-ából is. Ez a szakasz ugyanis a rendőri hatóság részéről kibocsátható büntetőparancs első feltételül azt köti ki, hogy a feljelentést „hatóság“, közhivatalnok vagy hatósági közeg hivatali hatáskörében szerzett közvetlen tapasztalata alapján tette meg, amiből következik, hogy itt a feljelentő hatósági közegnek (tehát pl. a csendőrnek) szolgálati esküjén alapuló szavahihetőségét egymagában is bizonyítékul tekintik arra, hogy a feljelentett kihágás megtörtént és úgy történt, amint a feljelentés leírja. Miután pedig a csendőrijárőrök által feljelentett kisebbszerű közigazgatási kihágások túlnyomó része büntetőparancsral nyer elintézését, ezt a rendelkezést a csendőr eljárása szempontjából is általános szabálynak tekinthetjük.

Hasonlóan rendelkezett egyébként a Bünvádi Perrendtartás 532. §-a is a járásbíróóság által kibocsátható büntetőparancsot illetően. Igaz, hogy ezt az 532. §-t az 1930. évi XXXIV. t.-c. 121. §-a úgy módosította, hogy a járásbíróóság büntetőparancsot nemcsak hatósági személynek vagy közegnek, hanem bárkinek a feljelentésére is kibocsáthat, de ez a módosítás a fentieket csak megerősíti, mert ha a járásbíróóság bárki feljelentésének hitelt ad, még nagyobb hitelt kell adnia a csendőr feljelentésének, aki minden jelentését — ha nem is mindig külön hivatkozással — szolgálati esküjének kötelező ereje alatt teszi meg.

Ha tehát a csendőr szolgálata közben kihágást észlel, vagy ha bármiféle útjába került személyt vagy dolgot ellenőrizni akar, e kötelességének teljesítését nem gátolhatja, hogy bizalmi egyének nincsenek jelen.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a csendőr a bizalmi egyének alkalmazását akkor is mellőzze, ha egyébként rendelkezésére állnának. Amit itt elmondottunk, csak a kivételes, a kényszerhelyzetekre vonatkozik; a valóságban nem gyakori eset, hogy egy lelket se lehessen tanúul hívni, hiszen bizalmi egyénekül nemcsak a községi előjáróság tagjait, vagy általa kijelölt egyéneket, hanem bárkit lehet alkalmazni, aki arra szellemileg alkalmas. Ha más nincsen, egy gyermek is jobb, mint senki. A szomszédot, közelben tartózkodó egyént, sőt járókelőt is fel lehet kérni, hogy bizalmi egyénként szerepeljen. Meg kell érteni, hogy ez sokszor magának a csendőrnek fontosabb érdeke lehet, mint az eljárásnak vagy az igazságszolgáltatásnak. Mindig a tárgyalásra kell gondolni: mennyivel könnyebb a csendőr helyzete, ha azt, amit jelentett, vagy amit vall, tanukkal is tudja igazolni, mintha a gyanúsított tagadásával szemben csak a maga pusztá állítására van utalva. Tárgyalás pedig büntetőparancs kiadása után is lehetséges, ha tudniillik a terhelt nem nyugszik bele a büntetésbe, hanem tárgyalást kér.

A Szut. 16. mellékletében foglalt közigazgatási kihágásról szóló feljelentési mintában bizalmi egyének is szerepelnek ugyan, de ez azon, amit fentebb elmondottunk, nem változtat, vagyis az alkalmazásuk és a feljelentésben való megnevezésük nyomozás nélkül feljelentett kihágási esetben nem feltétlenül kötelező.

A járőrnél portyázás közben súlyos testi sértés vétsége miatt feljelentést tettek. A nyomozás során a sértet-

tet és a négy tanut a járőrnek egy nagykiterjedésű bányatelepnek egymástól több kilométernyire fekvő különböző pontjain kellett kikérdeznie. A bizalmi egyének azonban, akikkel a járőr a nyomozást megkezdette, elfoglatlóságukra hivatkozva nem voltak hajlandók a járőrt külön-külön mindenik tanunak a lakására követni, ami érthető is volt, de ennek következtében a járőr kénytelen volt mindenik kikérdezésnél más-más, összesen 16 bizalmi egyént alkalmazni. Mi ilyen esetben a járőr helyes eljárása?

A Szut. 425. pont 3. bekezdése éppen a kértet esetre, nevezetesen, ha a kikérdezendő tanuk egymástól távol laknak, írja elő, hogy a csendőr őket a községházán kérdezze ki. Az utasítás szerint tehát őket a községi előjárósággal meg kell idéztetni a községházára. Valószínű azonban, hogy az idézésre több tanu — főként, akik a vallomásukat nem tartják fontosnak — nem jelenik meg s ebből elővezetési bonyodalmak keletkezhetnek, amit a lehetőségig el kell kerülni. Megtörténhetik ugyanis, hogy az idézésre meg nem jelenő tanut a járőrnek elő kell vezetnie, vagyis amit a járőr nyert a réven, elveszíti a vámon. Karhatalmi segély nyújtásával ugyanis esetleg éppen az utakat kell megtennie, amelyek-től meg akarta magát kímélni s emellett a nyomozás is elhúzódik. A járőr tehát a tanukat csak akkor idéztesse a községházára, ha nagyfontosságú ügyről van szó, vagy ha nagyon sok a tanu, egyébként keresse fel őket úgy, mint az utasítás mondja, a lakásukon vagy a munkahelyükön és ott kérdezze ki.

Bizalmi egyént mindenütt talál a járőr, ha mást nem, szomszédot. Az pedig, hogy a járőrnek minden egyes tanu kikérdezésénél más-más bizalmi egyént kellett alkalmaznia, az ügy érdeme szempontjából csak annyit je-

lent, hogy a feljelentésnek „Bizalmi egyének“ címszava alatt, külön-külön fel kell sorolni, hogy kinél kiket alkalmazott a járőr bizalmi egyénekül.

E kérdés elbírálásánál nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy mire szolgálnak tulajdonképpen a bizalmi egyének?

A bizalmi egyének alkalmazásának kettős célja van. Az első, hogy jelenlétükkel a csendőr fedje magát a gyanúsított vagy más részéről később esetleg emelt olyan váddal szemben, hogy a nyomozás folyamán szabálytalanságot követett el. Ebből a szempontból tehát nem is annyira a szolgálat vagy a nyomozás érdeke, mint inkább a csendőr egyéni érdeke kívánja meg a bizalmi egyének alkalmazását. Minden nyomozó cselekmény, amit a csendőr bizalmi egyének jelenléte nélkül végez, a bíróság s az előjáró parancsnokságok előtt gyanússá válik, hogy vajjon nem valamilyen szabálytalanságot akart-e a csendőr leplezni azzal, hogy nem alkalmazott bizalmi egyéneket? Ez a gyanú — főként, ha a csendőrt valóban feljelentik — akkor is fennmarad, ha a csendőr megindokolja az eljárását. Legyen tehát elve minden csendőrnek, hogy négyszemközt nem kérdez ki senkit. Ha nincsen férfibizalmi, nőt is lehet alkalmazni.

A bizalmi egyének alkalmazásának másik célja az, hogy a csendőr szükség esetén velük bizonyíthassa, hogy a gyanúsított vagy a tanu valóban azt vallotta, amit a csendőr a feljelentésben bejelentett. Ennek a bizonyításnak már nem a csendőr egyéni érdeke szempontjából, hanem a nyomozás sikere szempontjából van jelentősége. A nyomozás sorsát döntően befolyásoló, leglényegesebb valamás sem ér semmit, ha azt a gyanúsított vagy a tanu négyszemközt teszi a csendőr előtt és a tárgyaláson letagadja. Az óvatos és előrelátó csendőr tehát még akkor

sem foganatosítana bizalmi egyén nélkül semmiféle kikérdezést, ha az utasítás nem írná is elő, annál inkább kell tehát alkalmaznia így, ahogy az utasítás megköveteli.

A bűnvádi perrendtartás végrehajtási utasítása (130.000/1899. B. M.) a rendőri hatóságok részére is előírta a bizalmi egyének („hatósági tanuk”) alkalmazását, de csak a terhelt kérelmére, vagy „ha a nyomozást teljesítő rendőrhatósági tag ezt szükségesnek tartja“. Ma azonban a rendőrhatósági eljárásban nagy ritkaság a hatósági tanu, a végrehajtási utasításnak ez a rendelkezése feledésbe ment, mert vagy egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán volt reá szükség.

Mi azonban, hogy utasításunk a bizalmi egyének alkalmazását kifejezetten elrendeli, nem tehetünk mást, minthogy ha a fentebb kifejtett célszerűségi szempontokból nem, akkor az utasítás rendelkezése következtében minden kikérdezést bizalmi egyének jelenlétében foganatosítunk.

Előfordulhat azonban olyan eset is, hogy a nyomozó cselekményt olyan helyen vagy időben kell foganatosítani, hogy a járőr a legjobb akarata és igyekezete mellett sem tud bizalmi egyént alkalmazni, vagy pedig, hogy a nyomozó cselekményt vagy kikérdezést nem két, hanem csak egy bizalmi jelenlétében foganatosította. Ilyen esetben az utasítás módot ad a járőrnek arra, hogy a feljelentés: „Megjegyzés“ címszavának d) alpontja alatt bejelentse azokat „a kényszerítő okokat, melyek miatt az utasítás valamelyik határozványát (jelen esetben a bizalmi egyének alkalmazására vonatkozó rendelkezését) nem lehetett betartani“. Ez az eset azonban csak kivétel lehet, a szabály — ismételjük — az, hogy a bizalminak mindenütt ott kell lennie, ahol az utasítás előírja. Ezzel a

kérdéssel kapcsolatban olvassuk el a csendőrségi Btk. II. kötetének 1118. oldalán a „Bizalmi egyének alkalmazása“ című fejezetet.

Meghívhat-e a járőr a m. kir. rendőrség őrszemélyzetéhez tartozó személyeket bizalmi egyénekül a csendőrségi nyomozás során?

Semmiféle szabály nem tiltja azt, hogy a m. kir. rendőrség őrszemélyzetének tagjai adott esetben bizalmi egyénekül szerepeljenek, azonban a bizalmi egyén alkalmazásának célja az, hogy a hatósági eljárás során a nyomozást hivatásszerűen ellátó egyének mellett nem hivatásszerű elemek legyenek a hatósági eljárás tanui. A bizalmi egyén a polgári társadalom érdektelen képviselője s személyében mintegy a polgári öntudat jelenik meg a hatósági eljárásban. Természetes, hogy a hatóság is képviselője a polgári társadalomnak, benne is kell élnie a polgári öntudatnak, a bizalmi egyént azonban nem feszélyezheti a hatósági közeg felelősségérzete, amelynek fegyelmi, bűnvádi és vagyoni felelősséggel kell számolnia s így bizonyos esetekben, nevezetesen akkor, amidőn lényegileg a hatósági közeg eljárásának megbírálásáról van szó, elfogulatlan tanu lehet. Evégből tehát lehetőleg mellőzni kell oly bizalmi egyének alkalmazását, akik maguk is hatósági személyek, hogy ezek a bizalmi egyének ne legyenek adott esetben az elfogultság vagy tévesen értelmezett érdekösség, hivatásbeli szolidaritás gyanújával illethetők.

Hivatali kötelessége-e a községi bírónak a bizalmi egyén tisztét elvállalni s egy nagyobb jelentőségű bűncse-

lekményét a községtől meglehetősen távolosó. színhelyre kömmeni, ha a járőr erre felkéri?

Nincs kényszerítő erejű jogszabály, amely bárkinek is kötelességévé tenné, hogy a csendőrségi nyomozás során a bizalmi egyén tisztét vállalja. A községi előjáróság tagjaira vonatkozólag ugyan szó lehet arról, hogy hivatali kötelességükhöz tartozik a nyomozó csendőr támogatása. A hivatali kötelességét megszegő községi bíró ellen fegyelmi eljárást elsősorban a főszolgabíró rendelhet el.

A gyanúsított kikérdezésénél a járőr két bizalmi egyént alkalmaz. A gyanúsított azonban azt kívánja, hogy egy magával hozott egyén is jelen lehessen a kikérdezésnél bizalmi egyénként. Jogában áll-e a járőrnek ezt az egyént a kikérdezés céljára szolgáló helyiségből kiutasítani, ha a gyanúsított a járőr felvilágosítása után is ragaszkodik annak jelenlétéhez?

A bizalmi egyéneket a Szut. 431. pontjának 2. bekezdése értelmében a járőr választja ki. Ezeknek kiválasztását illetőleg a gyanúsítottnak beavatkozási joga nincsen, bizalmi egyéneket tehát magával nem hozhat, ilyenek kiválasztására befolyást nem gyakorolhat. A járőrnek tehát nemcsak joga, hanem kötelessége is a gyanúsított kíséretében levő egyént, mint illetéktelen kíváncsiskodót, a kikérdezésre kijelölt helyiségből távozásra felhívni, esetleg eltávolítani.

A járőr kihágáson tettenér valakit, aki elfogadható módon igazolja kilétét. A tettenérés helyétől a legközelebbi lakott hely több kilométernyire van. Sem tanu, sem bizalmi egyén a helyszínén rendelkezésre nem áll. Mit tegyen a

járőr ebben az esetben, hogy megfeleljen a bizalmi egyén alkalmazását elrendelő szabályoknak?

A Szut. 431. pontjának 3. bekezdése rendelkezik arról, amikor „kivételes körülmények“ miatt bizalmi egyének a nyomozó cselekményeknél nem lehetnek jelen. Ilyen esetben az a járőr kötelessége, hogy a kivételes körülményeket pontosan megjelölve, beírja a jelentésbe vagy tényvázlatba.

A járőr kihágáson tettenéretten a gyanúsítottat. Az esetenek tanuja is van. Bizalmi egyén jelenlétében kell-e kikérdezni a gyanúsítottat? Alkalmazható-e ily esetben a tanu bizalmi egyénként?

A Szut. bizalmi egyének alkalmazására nagy súlyt helyez, mert ezzel is egyrészt el akarja kerülni a csendőrségi nyomozás ellen a gyanúsítottak részéről emelt rágalmakat és vádakát, másrészt a csendőrségi jelentés adatainak nagyobb súlyt kíván adni. Ezért szabály, hogy bizalmi egyén alkalmazását csak kivételesen szabad mellőzni, amikor t. i. kivételes körülmények ezt megakadályozzák vagy lehetetlenné teszik.

Ha az eljárás tárgya kihágás és tettenérés esete forog fenn, nincs akadálya annak, hogy a tanu mint bizalmi egyén szerepeljen, hiszen tanuvallomására egyelőre a tettenérés miatt nincs szükség. Ha azonban más bizalmi egyén rendelkezésére áll, inkább ezt kell alkalmazni, mint a tanut. Szabály egyébként az is, hogy a tanuk, sértettek és a gyanúsítottak kikérdezésénél két bizalmi egyént kell alkalmazni, ha a járőr csak egyet alkalmaz, ennek okát meg kell említeni.

Oly esetben különben, amikor az ügy tárgya csekélyebb súlyú kihágás, tettenérés esete forog fenn vagy

tárgyi bizonyítékkal támogatott beismérés áll rendelkezésre s minden törekvés mellett is bizalmi egyének előkerítése nehézséggel és aránytalan időveszteséggel járna, bizalmi egyének alkalmazásától el kell tekinteni.

A járőrnek egy pusztán levő házban kell házkutatást tartania. Lakott hely csak tíz kilométernyire van legközelebb. A pusztán nem található olyan megbízható egyén, akit a járőr a házkutatásnál tanuul alkalmazhatna vagy a gyanúsított kikérdezéséhez tanu-minőségben megbízhatna. Mit kell ily esetben tennie?

A Bp. 181. §-a szerint házkutatásnál kötelező két tanu jelenléte, mert különben a házkutatás szabálytalan.

Véleményünk szerint a házkutatáshoz az érdekelt félnek egyébként érdektelen hozzátartozója tanuul meghívható. Ha ez sem lehetséges, tanukról más módon, a legközelebb eső lakott helységről küldönc útján kell gondoskodni. Ha a járőr tanu nélkül mégis fogatosította a házkutatást, utólag két tanu jelenlétében azt meg kell ismételnie. Ebben az esetben jelentésében meg kell említenie, kényszerítő szükségből miért járt úgy el, ahogy eljárta, mi volt az eljárás eredménye, mi történt később az eljárás megisméltésekor, a két tanu jelenlétében: meg kell állapítania ugyanekkor, hogy az érdekeltnek előbbi eljárása ellen nem emeltek kifogást.

A járőr házkutatást akar tartani egy lakott helyektől távoleső tanyán. A járőr a gyanúsított egyik családtagját a legközelebbi, bár szintén távoleső tanyához küldi, hogy két bizalmi egyént hozzon magával. A családtag azonban azzal jön vissza, hogy senki sem hajlandó

bizalmi egyénként megjelenni. Mit kell a járőrnek ilyen esetben tennie?

Bizalmi egyének alkalmazása a csendőr eljárásához nem olyan szabály, amely a csendőri eljárás érvényességéhez szükséges, hanem azért helyez rá súlyt a Szut., hogy a csendőrséget egyrészt eleve felvértezze az érdekelt gyanúsított hazugságai és alaptalan vádaskodásai ellen, másrészt az igazságszolgáltatás különleges érdekeire tekintettel a csendőrségi eljárás adatainak kíván a tanuk révén nagyobb hitelességet adni. Ebből következik, hogy ahol bizalmi egyéneket alkalmazni lehetetlen, ettől el lehet tekinteni. Minhogyan azonban a Szut. a házkutatásnál főszabályként ragaszkodik a bizalmi egyének alkalmazásához, a csendőrnek eleve gondoskodnia kell bizalmi egyénekről, ha olyan helyen kell valamely nyomozó cselekményt végeznie, ahol előreláthatólag bizalmi egyén nem lesz kéznél.

Azt is szem előtt kell tartania a járőrnek, hogy bizalmi egyén szerepére senki sem köteles vállalkozni, tehát bizalmi egyének szerepeltetése a csendőr magatartásához, tekintélyéhez is kapcsolódik, mert a bizalmi egyén csak a járőr felkérésére, önként végzi tisztét. Helytelen dolog tehát, ha a csendőr másokkal üzen bizalmi egyénekért, még helytelenebb, ha az üzenetet valamely nyomozásban érdekelttel vagy hozzátartozójával küldi.

Nincs elvi akadály annak, hogy ilyen esetben a két tagból álló járőr bizalmi egyén felkérése végett egymástól elváljon. Ezt a Szut. 268. pontja megengedi és a járőrvezetőnek kell az adott körülmények alapján elbírálnia, hogy az elválás megokolt és helyénvaló-e.

Miért tiltja a Szut., hogy a csendőr egyszerre kettőnél több egyént és egynél több körülményre vonatkozólag szembesítsen?

A szembesítés tulajdonképpen kivétel az alól az általános szabály alól, hogy a tanukat (és a gyanúsítottakat is) a feleknek (a többi gyanúsítottaknak) és a többi tanuknak távollétében, külön-külön kell kikérdezni. Fontos érdek ugyanis, hogy a tanuk vagy a gyanúsítottak egymás vallomásáról ne tudjanak, mert a megtett vallomás ismeretében önkéntelenül is befolyásolva lehetnek, avagy útmutatást szereznek vallomásuk irányvonalára nézve. Ezt az irányvonalat ugyanis a kihallgatást végző hatóságnak vagy közegnek kell megadnia, nem pedig a tanúnak vagy gyanúsítottknak a saját felfogása, érdeke és érzelmi adottsága szerint kell követnie.

A szembesítés célja az ellentét tisztázása a vallomások között. Ezt oly módon véli elérni a törvény, hogy az ellentétes vallomást tevőket egymással szembeállítja s ettől azt várja, hogy az igazat mondó fél vallomása meglepetésszerűleg, váratlanul hatván, a másik tévedő vagy hazudó félel szemben az igazság erejénél fogva oly lelkiállapotot idéz elő, amely az utóbbit tévedése belátására, vagy hazugságának elejtésére bírja. Feltételezi ugyanis a törvény, hogy a jóhiszemű tévedés ilyen módon kideríthető, a hazug vallomást tevő pedig, ha nem romlott vagy elvetemült ember, habozóvá vagy ingadozóvá válik s nem lesz elég lelkiereje hazugságánál megmaradni. A szembesítésnek tehát gyors ütemben kell megtörténnie, hogy meglepetésszerűleg és váratlanul haszon a szembesítettek. Ez a követelmény elvesztené je-

lentőségét, ha több egyén szembesítését egyszerre akarná végezni a kihallgató hatóság vagy közeg, mert a szembesítettek egy részének elég ideje maradna arra, hogy előkészüljön a szembeállásra, mert ugyanabban az időpontban egyszerre csak két egyént lehetne szembesíteni, a többinek pedig szükségképpen sorára kellene várnia. Ha pedig a kikérdező közeg netán vezényszóra kezdené meg több egyén szembesítését egyszerre, ez csak zavaros helyzetet idézne elő, amelynek nincs meg a komolysága és ünnepiessége, nem is szólva arról, hogy az ily jelenet megfigyelése és ellenőrzése sem lenne lehetséges.

Ezért rendelik el a törvényes szabályok, hogy a szembesítés sohasem lehet tömegjelenet, hanem csak két egyén szembeállítása. A szembesítés különleges érzéket és bizonyos tervszerű megfontolást is igényel a szembesítés foganatosítójától. Ezért a szabályok csak kivételesen engedik meg a szembesítést a nyomozás és vizsgálat során, mert a törvény azt akarja, hogy a szembesítés rendszerint a főtárgyaláson történjék, a főtárgyalási elnök vezetésével. Ennek hátránya természetesen az, hogy a főtárgyalásig a szembesítendő felek vagy tanuk tudomást szerezhetnek az övékével ellentétes vallomásokról s így az a lélektani hatás, amelyet a szembesítéstől várni lehetne, az érdekeltek részéről kivédhető.

A szembesítéstől meg kell különböztetni a felismerő eljárást. Ezt a kettőt gyakran összezavarják. A felismerő eljárásnak mindig helye van, amikor valamely személynek vagy tárgynak azonosságát kell megállapítani a nyomozásban fontos személlyel vagy tárggyal. A tanu például sokszor nem tudja a gyanúsított nevét, de le tudja írni a külsejét. Ebben az esetben tehát először el kell vele mondatni a megállapítandó személy külsejére vonatkozó jellegzetes adatokat; ezután a kérdéses személyt több egyénnel együtt eléje kell állítani s fel kell őt

hívni, hogy a jelenlévők közül jelölje meg azt, akit az imént leírt. Hasonló módon kell eljárni a tárgyaknál és a helyszínén maradt nyomoknál, bűnjeleknél. Ezeket is előbb le kell iratni a tanuval s azután fölismerés végett felmutatni, vagy a nyomok megjelölése végett a helyszínére vinni. A felismerő eljárás a nyomozás alatt mindig teljesíthető, sőt a legtöbb esetben szükséges.

Az örskörletben bűncselekmény történt, amely az első nyomozás alkalmával kiderítetlen maradt. Később az örsnek adatok jutnak birtokába, hogy a bűncselekményt egy olyan gyanúsított követhette el, aki az örsállomástól 120 km távolságra lakik, de ellene csak úgy lehetne bizonyítékot szerezni, ha őt a sértettek felismernék. Joga van-e a járőrnek a gyanúsítottat felismerés végett szembesítés céljából az örsállomásra kísérni? Mi történik, ha a sértettek a szembesített egyénben nem ismerik fel a tettest?

A csendőr vagy elfog valakit, vagy elővezet. Olyan „odakísérést“, amely sem elfogásnak, sem pedig elővezetésnek nem tekinthető, az utasítás nem ismer. Ha tehát a szóbanforgó gyanúsított ellen a járőrnek csak egyszerű gyanúja van, nincs joga őt sem elfogni, sem pedig elővezetni különösen, ha ennek olyan messziről kell történni. Mint a kérdésből is látszik, előfordulhat ugyanis, hogy a sértettek nem ismerik fel a gyanúsítottban a tettest, már pedig ilyen esetben az odakísért egyén jogosan teheti panasz tárgyává a járőr eljárását s meg is teszi, különösen, ha ártatlannak érzi magát.

Ha a nyomozás érdeke a szembesítést feltétlenül megkívánja, a dolgot kétféleképpen lehet megoldani.

Vagy úgy, hogy az örs az illetékes örsnek részletes személyleírást küld a gyanúsítottról és kéri, hogy a szóbanforgó időre az alibijét igazoltassák, vagy pedig úgy, hogy a sértettek (vagy valamelyikük) a gyanúba vett személy tartózkodási helyére utazik és ott — esetleg az illetékes örs közreműködésével — megtekinti őt. Ha a bűncselekmény jelentős, a kárösszeg nagy stb., a sértett bizonyosan elutazik a gyanúba vett egyén tartózkodási helyére; ha ezt nem tartja érdemesnek, akkor valószínűleg csak jelentéktelenebb bűncselekményről van szó.

Ha a távol lakó gyanúsított ellen nincs annyi bizonyíték vagy gyanúok, amelynek alapján őt el lehetne fogni vagy elő lehetne vezetni, valószínű, hogy itt csak a járőr próbálkozásáról van szó; feltevésről, hogy talán az illető lehetett a tettes. Ilyen feltevés alapján azonban olyan súlyos intézkedést, mint valakinek az elfogása és 120 km-nyire kísérése, nem lehet tenni.

Még nehezebb feladat elé kerül az örs, ha az ilyen átkísérésből költségek merülnek fel. A gyanúsított vasúti költségét ugyanis a járőr az illető tartózkodási helyéről az örsállomásra utazás alkalmával csak akkor tudja elszámolni, ha az illető elfogottként vagy elővezettként szerepel. Ha azonban a sértettek a gyanúsítottban nem ismerték fel a tettest és emiatt őt a járőr szabadon bocsátani kénytelen, a visszautazás költségei már nem számolhatók el a kincstár terhére. Ha a gyanúsított ezt, a munkabérvisszavételét vagy egyéb költségét követelné, az örsöt igazolásra vonnák miatta. Ha az örs az eljárását nagyon alaposan meg tudja indokolni, nincs kizárva, hogy a belügyminiszter úr engedélyezné a visszautazási költségek megtérítését is, de ez olyan kivételes eset volna, amire nem szabad számítani; még kevésbé megengedett dolog természetesen az, hogy az ilyen eljárás rendszerré váljék.

427.

A Szut. 427. pontja értelmében a tanu kikérdezésekor azt is meg kell kérdezni tőle, hogy a bűncselekmény következtében nem szenvedett-e kárt vagy hátrányt és hogy mi a viszonya az ügyben egyébként érdekelttekhez? Mi ennek a rendelkezésnek közelebbi magyarázata, tekintettel arra, hogy aki az ügyben kárt vagy hátrányt szenvedett, azt nem tanúnak, hanem sértettnek kell tekinteni?

Az idézett rendelkezés célja az, hogy a csendőr előtt a tanu érdekeltségének vagy érdektelenségének kérdése tisztán álljon. A nyomozónak tudnia kell, hogy az előtte álló tanut nem befolyásolja-e valamely körülmény a vallomás tárgyilagosságában? Tudnia kell, hogy a tanu nem rokona-e a gyanúsítottnak vagy a sértettnek, avagy nincs-e valamely anyagi érdeke kockán az ügy sorsában. A tanu anyagilag érdekelt lehet a bűncselekmény következtében, ha sértettnek nem tekinthető is. Például amikor a bűncselekmény miatt előállott kár következtében a vádlalat nem fizethet alkalmazottainak karácsonyi jutalmat. Ezek az alkalmazottak kárt szenvedtek, mégsem sértettjei az ügynek. Ilyen eset az is, amikor maga a tanu került gyanuba a bűncselekmény miatt s csak később szabadult a gyanu alól. Ez esetben erkölcsi hátrányt szenvedett a bűncselekmény miatt s bizonyára nem lesz teljesen elfogulatlan vallomása megtételében. Egyébként lehetséges az is, hogy ilyen kikérdezés alkalmával derül ki az, hogy a tanu valóban sértettje az ügynek, csak erről maga sem tud, vagy nem is akar sértettként fellépni.

429.

Vannak esetek, amikor bizonyos bűncselekmények elkövetésére nézve csak olyan egyének tanuvallomása áll rendelkezésre, akik a gyanúsítottal a Szut. 429. a) pontjában körülírt rokonsági vagy sógorsági viszonyban vannak. Ezek a tanuk mentesek lévén a tanuzás kötelezettsége alól, ki sem kérdezhetők, ha a vallomástételt eleve megtagadják. Van-e törvényes mód ilyen esetben az illető tanukat vallomástételre kényszeríteni, ha vallomásuk nélkül a bűnvádi eljárás sikertelenségre lenne kárhoztatva?

Ha a tanuzás kötelessége alól mentes tanu megtagadja a vallomástételt, nincs törvényes mód arra, hogy vallomástételre kényszerítsék. A törvényhozás arra az álláspontra helyezkedett, hogy a közösség kisebb sérelme a bűnvádi eljárás megghiusulása, mint a vérségi kapcsolatokból eredő rokoni érzésbe való erőszakos belenyulás. Ősrégi perjogi szabályon alapszik a rokonok mentessége a tanuzás alól, mert különben az erkölcsi törvény ellentétbe kerülne a polgári törvénnyel, a jogi kötelesség a természetes kötelességgel. A tapasztalat egyébként arra tanít, hogy közeli rokonok tanuvallomása akár terhelő, akár mentő, rendszerint aggályos.

Mit értünk a titoktartás kötelessége alatt a Szut. 429. pont b) alpontjával kapcsolatban?

A törvény senki magánszemélyt nem kötelez arra, hogy a tudomására jutott magántitkot megőrizze. Ha tehát valaki a titkát a barátjára bízta és a barátja tovább-

adja, nincsen ellene semmiféle eljárásnak helye még akkor sem, ha a továbbadással az érdekeltnek erkölcsi vagy anyagi kárt okozott. A törvény ugyanis arra az álláspontra helyezkedik, hogy mindenki maga ismeri a saját viszonyait és érdekeit, tudja, mit áll érdekében titokban tartani és mit nem. Ha titkának másra bizásával a saját érdeke ellen cselekszik, a maga veszélyére teszi.

Nem így áll azonban a helyzet, ha valaki oly emberre bízta a titkát, akivel szemben a törvény és az utasítás szavai szerint — az illető „hivatásával járó bizalommal“ viseltetik. Hogy kik ezek, az utasítás egyenként felsorolja és pedig: 1. az ügyvéd, 2. a közjegyző, 3. az orvos, 4. a sebész, 5. a gyógyszerész, 6. a szülésznő és 7. ezek segédei. Más nem lehet azok körébe vonni, akik hivatásuknál fogva különös titoktartásra vannak kötelezve. (A közhivatalnok is hivatásánál fogva tudomására jutott magántitkot is mint hivatalos titkot köteles megőrizni).

Az itt felsoroltakra az ember rendszerint nem jószántából szokta a maga titkát reábizni, hanem azért, mert kénytelen vele. Akinek peres ügye akad, *ügyvédhez* kénytelen menni, mert őt a bíróság, hatóság előtt a törvény értelmében más, mint ügyvéd nem képviselheti. Természetes, hogy az ügyvédnek mindent őszintén el kell mondania, mert különben az ügyvéd sem lát tisztán a dologban és nem tud tanácsot adni. Olyasmint is kénytelen az ember az ügyvédnek elmondani, ami reá, a félre hátrányos. Pl. valakit bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak. Felkéri az ügyvédet védőül, de őszintén megmondja neki, hogy a bűncselekményt, amivel gyanúsítják, valóban elkövette. El merné-e mondani az ügyvédnek őszintén a dolgot, ha attól kellene tartania, hogy el fogja árulni? Bizonyára nem. Ezzel azonban a védelem szempontjából hátrányos helyzetbe kerülne, már pedig

védekezni mindenkinek jogában áll, még annak is, aki valóban bűnös.

Figyelni kell egyébként arra, hogy a Szut. 428. pont b) alpontja védőről, a 429. pont b) alpontja pedig ügyvédéről beszél. A védőt feltétlenül tanuzási mentesség illeti meg (azaz őt tanuként egyáltalán, még az érdekelt — a védettje — által adott felhatalmazás esetén sem szabad kikérdezni), míg az ügyvédnek a megbízója felmentést adhat a titoktartás alól. Védőnek csak azt az ügyvédet kell tekinteni, aki a terheltet védi vagy védte, míg „ügyvéd“ alatt kivétel nélkül minden ügyvédet értünk, aki valakit — nemcsak terheltet — képvisel. Képviselheti tehát az ügyvéd a sértettet, vagy képviselheti a terheltet polgári perben mint al- vagy felperest, de az is megtörténhetett, hogy a terhelt az ügyvédet védőül kérte fel, de az ügyvédi honorárium kérdésében nem tudtak megegyezni s ezért az ügyvél a védelmet nem vállalta, stb. A titoktartás szempontjából mindez közömbös: a lényeg az, hogy az ügyvédet semmi olyan dolog felől nem szabad kikérdezni, amit az ügyfeleivel tárgyalt, hacsak az ügyfél őt a titoktartás alól fel nem mentette.

A *közjegyző* titoktartása főképpen olyan okiratokra vonatkozhatik, amelyet előtte kötöttek, vagy amelyet ő hitelesített. Pl.: valaki végrendelezik, de a vagyonát nem a törvényes örökösire, hanem másra hagyta. Ezt azonban a halála előtt titokban akarja tartani. A közjegyző köteles a titkot megőrizni és arról a megbízó felmentése nélkül nem szabad tanuvallomást tennie.

Az *orvos, a sebész és a gyógyszerész* titoktartása — hivatásuknál fogva — valakinek az egészségi állapotára vonatkozhatik. A felsoroltaknak nem szabad tanuvallomás keretében sem elárulniok, hogy valaki milyen betegségben szenved, őt milyen betegséggel kezelték, operálták, milyen orvosságokat szokott vásárolni, stb.

A szülésznő titoktartási kötelezettsége is olyan titkokra vonatkozik, amelyeket neki hivatása körében állott módjában megtudni. Pl.: egy leánynak törvénytelen gyermeke születik. A szüléshez a szülésznőt hívják segítségül. Utána a gyermeket az anyja tartásra kiadja, vagy pedig arról a vidékről más vidékre költözködik, ahol nem tudják, hogy törvénytelen gyermeke van. A szülésznőnek, aki erről hivatásánál fogva, a szülésnél nyújtott segély alkalmával szerzett tudomást, nem szabad a dolgot elárulnia. De nem szabad elárulnia pl. az elvetélést sem, ha nem büntetendő cselekmény idézte elő.

Ugyanez a titoktartási kötelezettség kiterjed a felsorolt egyének *segédeire* is. Az ügyvéd segédje az ügyvédjelölt, ügyvédhelyettes, az ügyvédi irnok, a gépíró; a közjegyző segédje a közjegyzőhelyettes és az irodai alkalmazottak; az orvos segédje a segédorvos, alorvos, asszisztens, ápolónő; a gyógyszerész segédje a gyógyszerészsegéd vagy gyakornok. Nem segédje a felsorolt személyeknek a szolgaszemélyzet (inas, szobalány).

A felsorolt személyeket a titoktartásra a büntetőtörvény kötelezi. A Btk. 328. §-a szerint vétséget követ el az a közhivatalnok, ügyvéd, orvos, sebész, gyógyszerész, szülésznő (illetve ezek segédje), aki valamely család vagy személy jó hírnevét veszélyeztető és hivatalánál, állásánál vagy foglalkozásánál fogva megtudott vagy rábízott titkot, alapos ok nélkül, másnak felfedez.

A titoktartási kötelezettség alól három kivétel van. Az egyik: ha az ügyvéd, az orvos stb. a titkot nem a hivatása körében, hanem pl. magánúton, mint magánember tudta meg, a titoktartásra éppen úgy nincs kötelezve, mint bárki más magánszemély. A második kivétel pedig az, hogy ha a titok bűncselekményre vonatkozik és azt a titoktartásra kötelezett személy a hatóság előtt felfedi, titok tiltott felfedezése miatt nem büntethető. Pl. egy nő

magzatelhajtás következtében beállott vérmérgezéssel orvoshoz megy és az orvos az esetet, mint bűncselekmény gyanúját feljeleníti, titok tiltott felfedezése miatt nem büntethető. Ha hatósági orvos szerez az esetről tudomást, köteles azt feljelenteni; magánorvos csak akkor köteles feljelentést tenni, ha ragályos vagy fertőző betegségről szerez tudomást. Végül a harmadik kivétel: ha a titok felfedezésére alapos ok forog fenn. (Pl. az orvos közli a menyasszony családjával, hogy a vőlegény bujakórban szenved, a felfedés nem büntethető).

A csendőr szempontjából az itt tárgyalt titoktartási kötelezettségnek és az ezzel kapcsolatos tanuzási mentességnek csak abból a szempontból van jelentősége, hogy az ilyen egyéneket a kikérdezés előtt figyelmezteti, hogy nem kötelesek tanuvallomást tenni. Ha mégis tanuvallomást tesznek, a csendőr ne törődjék azzal, hogy ahhoz joguk van-e vagy nincsen, a vallomást vegye fel és jelentse be. Ha a sértett a tanuvallomást, a titoktartás szempontjából magára nézve sérelmesnek tartja, jogában áll az illető ellen titok tiltott felfedezése miatt feljelentést, illetve magánindítványt tenni.

Viszont azonban, ha a felsorolt személyek kijelentik, hogy a csendőr előtt nem hajlandók tanuskodni, nincs értelme, hogy a csendőr kutassa, vajjon nem mentette-e fel őket a megbízó a titoktartás alól, mert a csendőr amúgy sem kényszeríthet senkit, hogy előtte tanuskodjék, tehát ha megállapítaná is, hogy a megbízó a tanut felmentette a titoktartás alól, nem áll módjában őt tanuvallomásra kényszeríteni.

Megemlítjük végül, hogy a titoktartási kötelezettség a csendőrrre is kiterjed minden olyan ügygel vagy titokkal kapcsolatosan, amiről hivatásának gyakorlása közben (tehát pl. nyomozás alatt) szerzett tudomást.

430.

Mit kell tenni a nyomozás során, ha valamely tanuként kihallgatandó egyén ok nélkül megtagadja a vallomástételt?

A Bp. 192. §-a értelmében mindenki, akit tanuképp megidéznek, köteles megjelenni és tudomása szerint vallomást tenni. Természetesen nem köteles megjelenni az a tanu, aki egészségi állapotánál fogva az idézésnek nem tud eleget tenni, valamint az sem, akinek tévesen küldtek idézést, holott területenkívüliséget vagy személyes mentességet (diplomáciai kar és consulsági személyzet tagjai) élvez, avagy a törvény értelmében őt csak a lakásán lehet kihallgatni.

A vallomástétel sokszor kínos és kényelmetlen helyzetet jelent a tanura és sok eset van, amikor a tanu a feltett kérdésekre vonatkozólag kitérő választ ad, avagy egyenesen megtagadja a vallomást. A törvény maga több jogcímet ismer el a vallomás megtagadása (hivatalos titok, rokoni viszony, szégyen háramlása stb.). Az igazságszolgáltatásnak azonban nagy érdeke, hogy ezeket a jogcímekeket ürügyül fel ne használja senki s ezeket a jogcímekeket kiterjesztőleg ne magyarázzák. Ezért a Bp. 209. §-a elrendeli, hogy a tanuságtétel megtagadásának oka szükség esetén valószínűvé teendő. Ha tehát a kihallgatást végző hatóság nem elégszik meg a vallomás-megtagadás kijelentett indító okával, joga van ennek az indító oknak megvizsgálását foganatosítani. Ha e vizsgálat nem teszi valószínűvé a vallomástétel megtagadását vagy éppen helyt nem álló okot hozott fel az illető tanu, elsősorban is figyelmeztetni kell őt arra, hogy pénzbüntetést fognak rá emiatt kiszabni és az eljárás hátráltatása miatt az

okozott költségeket is meg kell fizetnie, sőt ha mindez eredménytelen volna, hónapokig tartó fogságba is lehet őt vetni.

Ha csendőrségi nyomozás során merül fel ilyen indokolatlan vallomás-megtagadó eset, a járőr arra helyezze a súlyt, hogy a renitens tanuval megértesse eljárása következményeit s magatartásának céltalan voltát. Ha ez nem használ, a tanu megrendszabályozására a csendőrnek nincs semmi hatásköre. Ezért nem tehet mást, mint az illetékes kir. ügyészséghez fordul s annak bejelenti az esetet. Ennek a bejelentésnek tartalmaznia kell annak az egész ügynek ismertetését is, amelyben a tanu kikérdezésének szüksége felmerült.

69. §. GYANUSÍTOTTAK KIKÉRDEZÉSE.

431.

Az örs feljelent valakit kihágás miatt, de nem tudja kikérdezni, mert másutt lakik. Köteles-e az örs az illetékes örsöt — vagy rendőrkapitányságot — megkeresni, hogy az illetőt kérdezze ki és az eredményt a feljelentő örssel vagy azzal a hatósággal, amelyhez a feljelentést tette, közölje?

Kihágási ügyben, ha a feljelentő járőr a gyanusítottat nem tudta kikérdezni, nem szükséges a kikérdezés foganatosítása és az eredménynek akár a feljelentő örssel, akár pedig az illetékes hatósággal közlése végett más örsöt vagy rendőrkapitányságot megkeresni, elég, ha a feljelentésben megemlíti az örs, hogy a gyanusított hol lakik

és hogy miért nem tudta őt a járőr kikérdezni (inkább csak közlekedési kihágás esetén fordulhat ez elő).

Azért mellőzheti az örs ilyen esetben a gyanúsított kikérdeztetését, mert azt az a hatóság, ahova a feljelentés ment, szintén foganatosíttatni tartozik, tekintet nélkül arra, hogy a csendőrség elvégezte-e már, vagy sem. Ha tehát a feljelentés a főszolgabíróhoz ment, a főszolgabíró az illetékes rendőri hatóságot (főszolgabírót, rendőrkapitányságot) a gyanúsított (terhelt) kihallgatása végett ügyis megkeresi, vagyis ilyenformán a gyanúsítottat esetleg kétszer idézik meg és hallgatják ki: egyszer az örs, másodsor a főszolgabíró megkeresésére. Nyilvánvaló, hogy erre nincs szükség.

De mellőzhető a kikérdeztetés azért is, mert a rendőri büntetőeljárásról alkotott szabályzat (Rbsz.) megengedi, hogy kihágás ügyében, ha a terhelt kéri, nem az elkövetés, hanem a terhelt lakóhelye szerint illetékes rendőri büntetőbíróság járjon el: ilyen esetben a terhelt kihallgatása iránt is ez a hatóság intézkedik, de ha az ügyet büntetőparanccsal intézi el és ha a terhelt személyes kihallgatását nem látja szükségesnek — pl., mert a kihágás elkövetése anélkül is megállapítható —, azt mellőzheti is.

Kihágással gyanúsított egyén megtagadja a község-házán való megjelenést, ahova őt a járőr kikérdezés végett hivatta. Betegségére hivatkozik, bár a járőr tudja, hogy előző éjjel dorbézolt. Mi a gyanúsított kikérdezésének szabályszerű módja?

A Szut. 431. pontjának utolsó bekezdése szerint a járőr ilyen esetben a községi előljárósághoz fordul, hogy a gyanúsított elővezetését rendelje el. Ezt az elővezetést valamely községi alkalmazott foganatosítja, akinek —

kérésére — a járőr, szükség esetén, karhatalmi segítyt nyújt. Ha a községi előljáróságnak, tekintettel a gyanúsított vitatta betegsége, aggályai vannak az elővezetés kérdésében, a járőr felszólíthatja a gyanúsítottat, hogy betegségének igazolása végett hatósági orvosi bizonyítványt mutasson be. Ha a kitűzött időre ez a bizonyítvány be nem érkezik, a gyanúsított elővezethető. Orvosnak a gyanúsított megvizsgálása végett való kiküldése ilyen esetben kerülendő, mert huzavonát és költséget jelent. Ilyen esetben különben nincs akadálya annak sem, hogy a járőr a gyanúsítottat — hallgatólag elfogadván a betegség fennforgását — lakásán kérdezze ki.

A járőr egy részvénytársaság kezelésében álló uradalom béresét mezőrendőri kihágáson érte. A béres azval védekezett, hogy a kihágás elkövetésére az intézőtől kapott rendelkezést. Kit kell gyanúsítottként kikérdezni és feljelenteni?

Jogi személy (részvénytársaság, szövetkezet, közbirtokosság, községi előljáróság stb.) nem vonható büntetőjogi felelősségre. Olyan esetben, amikor a büntetendő cselekmény miatt jogi személyt kellene feljelenteni, mindig azt a fizikai személyt kell keresni, aki a büntetendő cselekményt vagy mulasztást elkövette, vagy aki annak elkövetését rendelkezés kiadása által létrehozta, illetőleg a felügyelet vagy ellenőrzés elmulasztásával elősegítette. Ezt az elvet mondja ki pl. az 1932:IX. t.-c. 7. §-a is, mely szerint, ha a hitelezőket károsító cselekményt elkövető adós jogi személy vagy kereskedelmi társaság, a felelőség azokat a személyeket terheli, akik a cselekményt a jogi személytől nyert megbízatásuk körében elkövették.

Pusztán azon az alapon tehát, hogy valaki egy jogi személynek vezetője vagy intézkedési joggal felruházott alkalmazottja, őt még nem lehet minden büntetendő cselekmény miatt, amit a jogi személy nevében elkövettek, felelősségre vonni, de felelősséggel tartozik akkor, ha a cselekményt személy szerint nem ő hajtotta ugyan végre, de annak elkövetésére rendelkezést adott, arról tudomása volt és hallgatólag beleegyezett, vagy pedig a köteles felügyeletet vagy ellenőrzést elmulasztotta.

Ugyanezeket a szempontokat kell alkalmazni akkor is, ha a büntetendő cselekményt uradalom alkalmazottja követi el, tekintet nélkül arra, hogy az uradalom egy személynek vagy pedig jogi személynek a tulajdona-e. Helytelen dolog mindenért csak az alsóbbrendű alkalmazottakat feljelenteni akkor is, ha nyilvánvaló, hogy nem a saját elhatározásukból, hanem a tulajdonosnak vagy megbízottjának a rendelkezésére cselekedtek. Ha a gyanúsított azzal védekezik, hogy a büntetendő cselekményt szolgálatadójának vagy az utóbbi megbízottjának a rendelkezésére követte el, a csendőr kérdezze ki az utóbbit is és ha a tettes védekezése megfelel a valóságnak, akkor nemcsak őt kell feljelenteni, hanem azt is, aki neki a büntetendő cselekmény elkövetését elrendelte. Mind a kettőt tettesként kell feljelenteni; a bíró dolga megállapítani, hogy melyiküket milyen mértékben terheli büntetőjogi felelősség.

435.

A járőr a gyanúsítottat kikérdezvén, úgy látja, hogy a gyanúsított előadásával a tényállás tisztázva nincsen. Jogában áll-e gyanúsítottat mindaddig (például egy éjje-

len át) őrizetben tartania, amíg a tanúk kikérdezésével a tényállást felderíti. A járőrnek ugyanis alapos a gyanuja, hogy a gyanúsított elbocsátás után a tanukat befolyásolja, a járőr pedig egyidejűleg a tanúk kikérdezésére más, fontos szolgálati tennivalója miatt nem ér rá.

A Szut. nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely ily esetben megengedné a gyanúsított őrizetbevételét, tekintve azt is, hogy a gyanúsított elfogására alap nincsen. Nincs más tennivaló ilyenkor, mint a tanúk kikérdezésének sürgős végrehajtása, esetleg a gyanúsított elbocsátásakor ennek nyomatékos figyelmeztetése, hogy meg ne próbálja a tanúk befolyásolását, mert ezzel újabb bűncselekményt követ el s elfogásnak teszi ki magát.

70. §. HÁZKUTATÁS.

437/a.

Mi a jelentősége annak, hogy a Szut. 437. pontja szigorú szabályt állít fel a csendőr házkutatási jogosultsága tekintetében, holott a csendőr korlátlan házkutatási joga esetén a bűncselekmények kinyomozása sokkal biztosabban és gyorsabban lenne elérhető?

Aki figyelemmel tanulmányozza a Szut. rendelkezéseit, rájön arra, hogy elég széleskörű hatáskörrel ruházza fel a csendőrt a nyomozás munkájában. Azt a csendőrt, aki jól ismeri a Szut. rendelkezéseit és annak szellemébe is behatol, ha kellő rátermettsége és szakértelme van, ritka esetben fogják a Szut. rendelkezései akadályozni a siker elérésében.

Minden művelt ország büntetőtörvényei és más idevágó szabályai gondosan törekednek arra, hogy az igazságszolgáltatás érdekeinek sérelme nélkül tiszteletben tartásuk az egyéni szabadságot és a házi tűzhely szentségét. Nem kétséges, hogy ha a csendőrnek minden legkisebb bűncselekmény vagy a legkisebb gyanú alapján is házkutatási joga lenne, talán több esetben lehetne eredményt elérni s biztosabban lehetne megfogni a büntettest. Ámde ennek a korlátlanságnak legalább is ugyanannyi hátránya lenne, mert az ilyen határtalan hatáskör a csendőrt nem a törvény, hanem a határtalan önkény emberének tüntethetné fel, nem is szólva arról, hogy a korlátlan hatáskör egyénileg könnyen vihetné a hatóság embezeit is a hatalmaskodás terére. Ezért van az, hogy még az állam nagyrangú funkcionáriusainak kezét is megköti a törvény hatáskörük megállapításával.

A csendőr tekintélye is lényegileg azon alapszik, hogy a nagyközönség tudja róla, hogy ő a törvény embere, minden lépése, szava, eljárása törvényes. Mi lenne, ha a csendőrnek mindenhez joga lenne? Nem lenne meg az a tekintély, ami megvan a törvény korlátai között mozgó hatáskörével, mert a szurony és puska nem elég a tekintély fenntartásához. Kétségtelenül hozzájárul a tekintélyhez a fegyver is, de a csendőr szuronyán is a becsületnek és a törvénynek kell villognia, nem az önkénynek.

Tanulmányozzák csak szorgalmasan a Szut. rendelkezéseit s rájönnek, hogy például akkor, ha házkutatást tartani bírósági engedély nélkül nem szabad, módjában van megakadályozni az érdekelt gyanúsított furfangjait és az előkerítendő bűnjel eltitkolását vagy megsemmisítését. Erről szól a Szut. 437. pontjának utolsó bekezdése.

A Szut. nem szabhatja meg a csendőrnek minden

mozdulatát vagy lépését. Ami a Szut.-ban esetleg hézagosnak látszik, azt ki tudja tölteni a Szut. szellemét megértő szakavatottság és a logikus észjárás.

A Szut. 437. pontja szerint a csendőr saját kezdeményezésből az a) pont alapján csak akkor tarthat házkutatást, ha tettenkapás forog fenn s büntettről vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétségéről van szó. Ha a Szut. 437. pontjának egyéb alpontjai sem alkalmazhatók s kihágás gyanúja forog fenn, mit tegyen a járőr valamely bűnjel-tárgy előkerítése végett, ha a késelem az eljárást meghiúsíthatná?

Ha kihágás esetében szükséges valamely tárgyat bűnjelként őrizetbe venni akár a tettesnek, akár másnak birtokából, akkor a járőrnek nem a Szut. 437., hanem a 444. pontjában előírtak szerint kell eljárnia. Az ilyen tárgyakat ugyanis a lefoglalásra illetékes hatóságnak vagy közegének felszólítására mindenki köteles kiadni (Bp. 170. §.), akkor is, ha a lefoglalás még nem történt meg. Ilyenkor tehát a csendőr intézzen felszólítást az érdekeltekhez s ha ez nem vezet eredményre, a Szut. 444. §. 2. bekezdése alapján tegyen intézkedést az őrizetbe veendő tárgy előkerítése végett.

Urasági birtokon levő cselédlakásokba behatolhat-e bármikor a földbirtokos kutatás végett, vagy erre irányuló kívánsága szabályszerűvé teszi e a csendőr házkutatását, ha a birtokon lopás történt?

A törvényes házkutatás esetét a Szut. 437. pontja

sorolja fel. A d) alpont szerint jogos házkutatás, ha a házzal vagy helyiséggel rendelkező kívánja, de csak akkor, ha a házban vagy helyiségben lakókat az illető a lakásban elkövetett bűncselekménnyel vádolja. A földbirtokosnak nincs joga, hogy büntetendő cselekmény gyanúja nélkül cselédeinek lakásába behatoljon s ott kutatást tartson vagy tartasson. Ha tehát a földbirtokos a csendőr elé ilyen kívánságot terjeszt, a csendőrnek meg kell kérdeznie, hogy az illető cseléd ellen feljelentést tesz-e, illetve magánindítványt terjeszt-e elő és milyen bűncselekmény miatt, mert különben a csendőr a lakásba csak akkor hatolhatna be kutatás végett, ha az illető cseléd ezt maga is kívánja.

Az elfogott, büntetett gyanúsított egyén megmotozásakor nála a bűncselekményből eredő tárgyat talál a járőr. Jogában áll-e a járőrnek ez alapon a gyanúsított házában kutatást tartani?

Minthogy ez az eset a Szut. 437. pontjában felsoroltak közt nem szerepel, a járőr hatósági felhívás nélkül nem tarthat házkutatást. Az ugyanis, hogy a gyanúsított birtokában a bűncselekményből eredő tárgyat találtak, tettenkapásnak nem tekinthető s így a Szut. 437. a) pontja a házkutatásra nem ad jogcímet. A járőrnek tehát, ha a házkutatást mégis szükségesnek tartja, a Szut. 437. pontjának utolsó bekezdése értelmében kell eljárnia.

A gyanúsított 3 zsák búzát lop el. A járőr megindítván a nyomozást, megtudja, hogy pincéjében rejtette el a

gyanusított a búzát. Tarthat-e a járőr saját kezdeményezéséből házkutatást?

A lopott búza bűnjel s így a Szut. 444. pontja szerint a csendőrnek törekednie kell megszerzésére. Ha a csendőr tudja, hol van az őrizetbe veendő bűnjel s különösen azt tudja, hogy a gyanúsított birtokában van, sokszor felesleges a tárgy megszerzésére irányuló tevékenységnek házkutatás elnevezést vagy jelleget adni, hiszen a csendőr minden alakszerűség nélkül őrizetbe veheti azokat a bűnjelleket, amelyeket a gyanúsítottnál talál vagy amelyeket neki önként átadtak. A kérdésben feltett esetben a Szut. 437. pontja alapján nem lehet házkutatást tartani, ellenben meg van oldva a kérdés, ha a járőr a gyanúsítottat felhívja arra, hogy a bűnjel adja ki, vagy megkérdi őt: beleegyezik-e abba, hogy a járőr elővegye onnan, ahol van. Akár beismeri bűnösségét a gyanúsított, akár nem, az ily felhívással létesített kelepcéből csak úgy szabadul, ha a felhívásnak enged; ebben az esetben pedig a járőr eljárása ellen szabályszerűség szempontjából nem emelhető kifogás.

437/b.

A Szut. 437. pontjának b) alpontja vonatkozik-e arra az esetre, ha a csendőrrjárőr őrizetéből az elővezetendő szökött meg?

Fogoly alatt ebben az esetben az elővezetendőt is érteni kell. Ha tehát a járőrnek elő kell vezetnie egy tanút, aki idézésre nem jelent meg s a járőr őrizetéből meg-

szökik, valakinek a házába bemenekül, a járőrnek joga van ahhoz, hogy ezt a házat átkutassa.

437/d.

A Szut. 437. d) pontja szerint a csendőr saját kezdeményezéséből házkutatást többek közt csak akkor tarthat, ha a házzal vagy helyiséggel rendelkező kívánja és csakis azokkal szemben, akiket a lakással rendelkező akkor és ott a lakásban elkövetett bűncselekménnyel vádol. Milyen gyakorlati esetre vonatkozik ez a rendelkezés, mert első tekintetre úgy játszik, hogy a lakással rendelkezőnek ez esetben nem házkutatás a célja, hanem személymotosás, amelyet személyi erőszak nélkül ő maga nem vihetne végbe?

A gyakorlatban többféle eset képzelhető el, amikor a lakással rendelkező személyi erőszak nélkül a szükséges kutatást saját lakásában sem végezhetné el maga, sőt arra sincsen esetleg hatalma, hogy az illetőt, akit bűncselekménnyel vádol, lakásából eltávolítsa. Ilyen esetben lehet szüksége csendőrségi karhatalomra a saját lakásában szükséges kutatás megejtésére. Ilyen eset előfordulhat például közös lakás esetén, amikor a gyanúsítottnak a közös lakásban elzárt holmija van, de akkor is, ha a gyanúsított csak ágyrajáró. Tegyük fel, hogy a sértett tőpörödött öregasszony, a gyanúsított pedig megtermett, erős férfi. Vagy vegyük azt az esetet, amikor a sértett nem ok nélkül azt hiszi, hogy a gyanúsítottal egyetértene a lakásban tartózkodók mindannyian s az ő rendelkező joga csak névleges s éppen emiatt a lakásban levő elrejtett holmi felkeresésében ezek mindannyian meg-

gátolnák. Avagy a sértettnek éppen az a célja, hogy a csendőr a saját érdekében kutasson át mindent, mert esetleg a gyanúsított azzal védekezik, hogy a keresett holmit a sértett rejtette el.

A Szut. 437. d) pontja szerint a csendőr házkutatást tarthat az illetékes bíróság vagy hatóság felhívása nélkül, ha a házzal vagy helyiséggel rendelkező kívánja. Kit kell érteni „a házzal vagy helyiséggel rendelkező“ fogalmán?

A Szut. eme rendelkezése szempontjából nem szükségképpen azt kell érteni a házzal vagy helyiséggel rendelkezőn, akinek a ház vagy helyiség tulajdona, hanem azt is, aki a házzal vagy helyiséggel mint bérlő vagy haszonélvezetre jogosult rendelkezik, vagyis akinek joga van azt beengedni a lakásba, akit ő akar; pontosabban: akivel szemben magánlaksértést lehet elkövetni, ha a lakásba való bemenétel ellen tiltakozik.

Az uradalmakban a cselédeknek természetben adott lakásaik nem az uraság vagy a gazdatiszt, hanem a cseléd rendelkezik. Az a személy, aki a lakásban valóban lakik, de a lakással rendelkezés minden joga nélkül pl. a családfő eltartottja, nem tekinthető a lakással rendelkezőnek. Nem rendelkezik a cselédszobával a magánháztartásokban alkalmazott cseléd sem, mert arról, hogy a gazdája lakásának kiegészítő részét tevő szobába kinek van joga bemenni, a gazda dönt. A házicseléd tartózkodóhelyéül kijelölt helyiségben a cselédnek rendelkezési joga nincsen. Más a helyzet olyan cselédeknél (mint pl. a gazdasági cselédek egyes osztályánál, vagy pl. a ház-mesteri alkalmazásnál), amikor a cseléd (alkalmazott) bérének egyik része a természetben adott lakás, amely

együttal a cseléd (alkalmazott) önálló háztartásának, családi tűzhelyének jog szerint való tárgyi alapja.

Az albérlőt az általa bérelt helyiségre nézve rendelkezési jog illeti a Szut. szempontjából, ha az albérletben hírt helyiség más lakrészekről teljesen külön, az albérlő elkülönített használata alatt áll.

Meg kell jegyezni, hogy a tulajdonos a Szut. 437. pontja szempontjából nem tekinthető a lakással rendelkezőnek, ha a kérdéses házat vagy helyiséget valaki állandó használatra bérbevette, mert a bérlet tartama alatt a bérbevett helyiséggel a lakó rendelkezik, a házi-jog minden sérelme szempontjából.

A gazda azzal gyanúsítja évi konvencióért szolgáló gazdasági cselédjének feleségét, hogy kárára egy 45 pengő értékű aranygyűrűt ellopott. A gazdasági cselédnek a gazda lakásától különálló, a szolgálati szerződés szerint bírt lakása van, amely a gazdával közös udvarra nyílik. A gazda a járőrt házkutatás megtartására kéri fel. Rendelkezik-e a gazda a cseléd lakásával oly értelemben, hogy a járőr a Szut. 437. d) pontja alapján hatósági felhívás nélkül házkutatást tarthasson?

A gazdasági cseléd kizárólagosan saját maga rendelkezik lakásával s a gazda rendelkezési joga a szolgálati szerződés tartama alatt el nem ismerhető. Az általános polgáári jogoknak egyik önálló és sajátos része a magánlakás sérthetlenségére vonatkozó jog, amely természetesen a gazdasági cselédet is megilleti. A gazda tulajdonjogát a gazdasági cselédnek ez a joga természetesen nem szünteti meg, csak korlátozza, amennyiben a lakás használatából a gazda ki van zárva, a lakás birtoka egyedül

a cselédet és családját illeti meg, tehát a lakásba való bemeneteltől és az ottmaradásból a cseléd zárhat ki bárkit tetszése szerint, nem a gazda.

437/e.

Tarthat-e házkutatást a járőr a rendőri felügyelet alá helyezett egyén lakásán anélkül, hogy az illetőt bűntett vagy vétség alapos gyanúja terhelné?

A rendőri felügyelet alatt álló egyén ellenőrzésének a Szut. 363. pontja értelmében feltűnés nélkül és tapintatosan kell történnie. Ezzel az irányelvvel nem lenne összeegyeztethető, hogy a csendőr bűntett vagy vétség gyanúja nélkül is házkutatást tarthatna az ilyen egyén lakásán csupán azon az alapon, hátha valami kisül a házkutatás eredményeként. Ha a csendőr olyan adatok birtokába jut, amelyek bűntett vagy vétség alapos gyanúját ölthetik magukra, a Szut. 437. e) pontja alapján a házkutatásra törvényes alapot nyer. Ha ilyen adatai nincsenek, a házkutatás felesleges zaklatás.

473/f.

A vizsgálóbíró felhívást ad az örsnek, hogy egy letartóztatásban levő gyanúsítottól annak lakásán, továbbá egy harmadik személytől, aki nem gyanúsított, bizonyos tárgyakat, mint bűnjeleket vegyen őrizetbe. Joga van-e a járőrnek a bűnjелек őrizetbevétele végett a felhívás

alapján házkutatást tartani, ha azok kiadását a házzal vagy helyiséggel rendelkező a felhívás felmutatása ellenére megtagadja? Joga van-e a járőrnek ugyanilyen esetben házkutatást tartani, ha a felhívást nem a vizsgálóbíró, hanem a kir. ügyészség adta ki?

Bűnjel lefoglalását, ha az valakinek a birtokában vagy bírlalatában van, írásbeli határozattal kell elrendelni. Az elrendelésre rendszerint a vizsgálóbíró, de ha a késelem veszéllyel jár, a járásbíró, a kir. ügyészség és a rendőri hatóság is jogosult. Az, akitől a tárgyat lefoglalni rendelték, a határozat ellen a vádtanácsnál, illetőleg, ha a határozatot rendőri hatóság hozta, az ügyben illetékes elsőfokú bíróságnál előterjesztéssel élhet, de az előterjesztésnek nincs halasztó hatálya.

A perrendszerű eljárás tehát az, hogy a lefoglalást elrendelő bíróság vagy hatóság az erről szóló határozatot az érdekelttel közli és egyúttal kiadja az illetékes csendőrörnsnek is, foganatosítás végett. A járőr megjelenik az illető lakásán és a házzal vagy helyiséggel rendelkező egyént felszólítja az őrizetbe veendő tárgyak átadására. Ha az illető ezt megtagadja, jelentést kellene tenni a vizsgálóbírónak, illetőleg a felhívó hatóságnak, amelynek erre a házkutatást elrendelő határozatot kellene hoznia, hogy a járőr a tárgyak birtokába juthasson. Ha a házkutatás is eredménytelen marad és nem kétséges, hogy a lefoglalandó tárgy az illető birtokában vagy bírlalatában van, öt ezer pengőig terjedhető pénzbüntetéssel, ennek eredménytelensége esetén pedig kihágás miatt folyó eljárásban hat hétig, büntett vagy vétség miatt folyóban pedig hat hónapig terjedhető letartóztatásba helyezéssel lehet kényszeríteni a tárgy kiadására.

Ez az eljárás azonban hosszadalmas és a legtöbb

esetben nem is vezet eredményre, mert ha az érdekelt a lefoglalás elrendeléséről tudomást szerez, addig, amíg a vizsgálóbíró, a kir. ügyészség vagy a rendőri hatóság a házkutatást elrendeli, rendszerint elég ideje marad, hogy a tárgyat elrejtse. Különösen megvan ennek a lehetősége a csendőrség működési területén, ahol az őrsöknek a kir. ügyészséggel vagy a vizsgálóbíróval való érintkezése néha elég körülményes. Ezért a vizsgálóbíró (vagy a kir. ügyészség) már a lefoglalást elrendelő határozatában el szokta rendelni a házkutatást is arra az esetre, ha a tárgy kiadását az érdekelt megtagadná.

A csendőr azonban a tárgyak őrizetbevétele tekintetében nincs házkutatási határozathoz kötve, hanem a házkutatást az őrizetbevétele elrendelő felhívás alapján is megtarthatja. A Szut. 437. pont f) alpontja ugyanis úgy rendelkezik, hogy ha valamely tárgy őrizetbevételel rendelték el és az illető tárgy kiadását a házzal vagy helyiséggel rendelkező megtagadja, annak előkerítése végett a csendőr házkutatást tarthat. Csak annyi korlátozást tesz az utasítás, hogy a házkutatást csak ott szabad megtartani, hol a tárgyak megtalálhatók és a kutatásnak csak a keresett tárgy megtalálására szabad irányulnia.

Az utasítás ezzel a rendelkezésével a csendőr helyzetén kíván könnyíteni. A csendőr a vizsgálóbíró, a kir. ügyészség vagy a rendőri hatóság intézkedését (felhívását) nem bírálhatja, a foganatosítását sem teheti tehát attól függévé, hogy szabályszerű határozat vagy pedig egyszerű felhívás alakjában van-e kiadva. A felhívás tartalmáért a kiadó bíróság vagy hatóság felelős; a vizsgálóbíró, a kir. ügyészség és a rendőri hatóság tudja, hogy mit, miért és hogyan tesz vagy intézkedik. Ha a lefoglalást és a házkutatást csak egyszerű felhívással rendelte el és nem határozattal, ez ellen legfeljebb az érdekelt él-

het jogorvoslattal, de a csendőr eljárása szempontjából ennek nincs jelentősége.

Az őrizetbevételt elrendelő felhívás alapján tehát a csendőr akkor is tarthat házkutatást, ha a felhívás ezt külön nem rendeli is el, mert erre az utasítás fent említett pontja általános felhatalmazást ad. Azért adja meg az utasítás ezt a felhatalmazást, mert az őrizetbevétel (illetőleg lefoglalás) elrendelésének a célja nemcsak az, hogy a csendőr a birtokost vagy bírlalót a tárgy kiadására felszólítsa, ennek eredménytelensége esetében pedig dolgavégezetlenül távozzék, hanem, hogy a tárgy valószínűségben is a csendőr, illetőleg a bíróság vagy a hatóság kezébe kerüljön. Nyilvánvaló, hogy ha ezt a csendőr csak házkutatással tudja elérni, ilyen úton is meg kell a dolgot szereznie, mert neki a felhívást, mint bírósági vagy hatósági rendelkezést minden körülmények között fogantatásian kell.

Ha a felhívó bíróság vagy hatóság nem akarja, hogy a csendőr a tárgyat házkutatás útján szerezze meg, ezt a felhívásban külön meg kell mondania, mert ellenkező esetben a csendőr a Szut. szerint jár el.

437/g.

Mely helyiségeket kell érteni a Szut. 437. g) alpontjában említett nyilvános helyiségek alatt?

A kocsmákat, csárdákat, vendéglőket, kávéházakat s általában azokat a helyiségeket, amelyekbe a közönség minden bejelentés vagy bevezetés nélkül szabadon bemehet. A zárt körök helyiségei, kaszinók nem nyilvános helyiségek.

437,1 - 2.

Mi az értelmi összefüggés a Szut. 437. pontjában a) — g) alpontokban felsorolt esetek és a továbbiakban 1. és 2. pont alatt foglaltak között?

Az a) — g) alpontokban azokat az eseteket látjuk felsorolva, amelyekben a csendőr saját kezdeményezéséből tarthat házkutatást. Így pl. az a) pont kimondja, hogy ha büntetlen vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétségen történt tettenkapás esetében attól lehet tartani, hogy a tettes a bíróság vagy hatóság intézkedéséig megszökik vagy a keresett tárgynak nyoma vész, akkor a csendőr saját kezdeményezéséből házkutatást tarthat. De hogy a házkutatást ilyen esetben is kivel szemben és mely helyiségekben tarthatja meg a csendőr, arra ebben az alpontban nem találunk intézkedést. Ugyancsak hiányzik ez az intézkedés a b), c), e) és részben a g) pontból is. Ha valakit a csendőr büntetlen ér, az a) alpontból megtudja, hogy joga van házkutatást tartani, de hogy kinél s mely helyiségekben, azt az 1. és 2. pontok mondják meg s így az ezekben lefektetett rendelkezések az a) — g) alpontokban foglalt elveket kiegészítik. Az 1. pont pl. összefüggésben áll az a) alponttal olyképpen, hogy tettenkapás esetében a csendőr a büntett vagy szabadságvesztés büntetéssel büntetendő vétség alapos gyanújával terhelt egyénnek a házat, lakását, valamint az általa bírt, illetőleg használt más helyiségeket és az ezekben talált tárgyakat is átkutathatja, ha alaposan vélelmezhető, hogy a kutatás a tettes vagy részes kézrekerítésére vagy bizonyítékok felfedezésére vezet. Tehát nemcsak azt mondja meg ez a pont, hogy kinek mely helyiségeiben lehet kutatni, hanem ezenfelül még külön feltételt is szab kiegészítésül annak az elvnek, amely az a) alpont-

ban van lefektetve. Ugyanígy összefüggésben áll például az *a)* alpont a 2. ponttal is. Itt már nem a gyanúsított helyiségeiről, hanem mások helyiségeiről történik intézkedés. Az *a)–g)* alpontokban felsorolt esetek, mondhatjuk elve, tehát szoros összefüggésben állanak az 1. és 2. pontokban foglaltakkal.

A Szut. 437. pontja felsorolja azokat az eseteket, amikor a csendőr az illetékes hatóság (bíróság) felhívása nélkül, saját kezdeményezésből házkutatást tarthat. Az (a–g) alpontokban részletezett esetek után külön szabályokat közöl az 1. és 2. pontok alatt. Annyit jelent-e ez, hogy az 1. és 2. számmal jelzett esetekben az a)–g) alpontokban felsorolt esettől függetlenül lehet házkutatást tartani, avagy az 1. és 2. szám alatt felsorolt esetek összefüggésben vannak az a)–g) alatt felsorolt esetekkel s azoknak csak kibővítései, de nem önálló házkutatási jogcímek?

A Szut. 436. pontjának 2. bekezdése tartalmazza azt az általános szabályt, hogy a csendőr házkutatást csak az illetékes bíróság (hatóság) felhívása alapján teljesíthet.

Hogy mikor tarthat a csendőr kivételesen házkutatást saját hatáskörében, erről a 437. pont intézkedik *a)–g)* alatt. Ugyanez a pont 1., 2. alatt kibővíti az *a)–g)* alatt felsorolt eseteket azzal a feltétellel, hogy büntett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétség a nyomozás tárgya. Ha tehát ez a feltétel nincs meg, akkor az 1. és 2. alatt megszövegezett rendelkezések tárgyaltalanok. Más szóval, amikor a csendőr az 1. és 2. pontok alapján akar eljárni, mindig hozzá kell gondolnia a felsorolt feltételekhez az *a)–g)* alatt felsorolt feltételek valamelyikét, tehát pld. a tettenkapást (*a*), szökést (*b*), segélykiáltást (*c*), stb. Természetesen nem kell az *a)–g)* alatt felsorolt feltételek

valamennyiének fennforognia ahhoz, hogy az 1. és 2. alatt meghatározott esetekben a csendőr törvényesen eljárhaszon, elég, ha az *a)–g)* alatt felsorolt esetek egyike alkalmazható. Például tettenkapás esete forog fenn. A tettes megszökésétől tartani nem kell, a lopott tárgyat a tettes önként átadja. A 437. pont *a)* esete szerint tehát házkutatásnak nincs helye. Az 1. pont kibővítése alapján azonban mégis foganatosíthat a csendőr házkutatást, ha oka van hinni, hogy a tettesnek büntársa (felbujtója, bűnsegédje vagy orgazdája) van s a házkutatás erre vonatkozó bizonyíték felfedezésével járhat. Más példa. Súlyos testi sértés büntette a nyomozás tárgya. A csendőr segélykiáltásra jelenik meg. Kiderül azonban, hogy a bűncselekmény helyszíne nem az a hely, ahonnan a segélykiáltás jött s ahol a csendőr megjelent. Ilyenkor a csendőr a 2. pont alapján elmehet a bűncselekmény helyszínére, a segélykiáltás helyétől távolabb levő idegen házba is házkutatást tartani.

Kérdés lehet még, mi az összefüggése az 1. és 2. pontnak a *g)* alatt meghatározott esettel, amikor kihágás miatt is lehet a felsorolt helyeken házkutatást tartani? Szükség van-e itt az 1. és 2. pont által adott bővítésekre, amelyek világosan olyan esetekre szólnak, amikor büntett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétség alapos gyanújáról van szó? Az itt felsorolt helyiségekben valóban bármily bűncselekmény esetében és minden korlátozás nélkül lehet kutatást tartani anélkül, hogy alapos gyanú volna arra, hogy a házkutatás ott célra vezet. Természetesen nem volna értelme a házkutatásnak, ha a csendőrnek nem lenne arról valamilyen meggyőződése, hogy a házkutatás eredményre vezet. A *g)* pontnak összefüggése az 1. és 2. ponttal tehát csak ott képzelhető, ha ezekkel a helyiségekkel valamely magánlakás függ össze. Ily esetben is azonban helyesebb, ha a csendőr a házkutatás jogcímét arra

alapítja, hogy a magánlakást a minden feltétel nélkül átkutatható nyilvános helyiséggel egységesnek tekinti.

A Szut. 437. pontjának utolsó bekezdése arra az esetre rendelkezik, amikor a csendőr saját kezdeményezéséből nem tart házkutatást, hanem a házkutatás elrendelésére jogosított bírói vagy más hatósághoz jelentést vagy értesítést kell küldenie. A házkutatás eseteit ez a pont felsorolja. Az utolsó bekezdés szerint azonban a csendőr a felsorolt eseteken kívül is szükségesnek tarthatja a házkutatást. Milyen esetek képzelhetők idevonatkozóan?

Sok esetet lehet elképzelni a 437. pont a)–g) alpontjaiban felsorolt eseten kívül is, amikor a csendőr szükségesnek tarthatja a házkutatást. Vegyük például az a) alpontot. Nincs tettenkapás esete, a csendőr azonban attól tart, hogy a tettes megszökik, vagy a keresett tárgynak nyoma vész. Vagy vegyük a d) alpont esetét. A háztulajdonos beleegyezésével kellene házkutatást tartani, de a ház egyik lakója a házkutatás ellen tiltakozik. A csendőr látja, hogy a lakó rendelkezése alatt álló helyiségek szervesen összefüggnek a ház többi helyiségével, ily körülmények közt eredményt csak a ház minden helyiségének egyöntetű és rendszeres átkutatásával lehetne elérni. Ezek olyan esetek, amelyek a 437. pont figyelmes átolvasása után elképzelhetők, csak az ott meghatározott feltételekből valamit el kell hagyni vagy valamit azokhoz hozzá kell tenni. Vegyünk azonban egy példát a mindennapi életből. Röpiratokat terjesztenek. A nyomozás számai egy közjegyzői irodába vagy más olyan egyénhez vezetnek, aki közhivatali jellegű állást tölt be s hivatali helyisége magánlakásával függ egybe. A csendőr házkutatást akar tartani, azonban az illető közhivatalnok tiltakozik, mert a

csendőr által őrizetbe venni kívánt tárgyak szerinte közszolgálati titokra vonatkoznak. Ilyen vita felmerülte esetén a házkutatást meg sem szabad kezdeni, mert a vita előrelátható. Ilyen esetekben mellőzni kell a saját kezdeményezést s a fennforgó tények megjelölésével az illetékes bírósághoz kell fordulni a házkutatás kérdésében. Amikor a csendőrnek eljárása jogossága felől kételyei vannak, ha eljárása célszerűségéről egyébként meg van is győződve (például a területenkivüliség elvét látja érintve), a Szut. 437. §-a utolsó bekezdése értelmében, elégedjék meg a tények ismertetésével és javaslattevéllel.

71. §. SZEMÉLYMOTOZÁS.

439.

Azokban az esetekben, amelyekben a Szut. 437. pontjának értelme szerint a járőr saját kezdeményezéséből házkutatást tarthat, tarthat-e személymotozást is egyszerűsrimnd?

Ha a Bp. 113—191. §-ait tanulmányozzuk, azt látjuk, hogy a törvény két különböző jogintézményként kezeli a házkutatást és személymotozást, de lényegében véve mindkettőt azonos szabályozásnak veti alá. Általában csak a házkutatást szabályozza, a személymotozást, mint külön feltételektől függő, külön részletes szabályozás alá eső intézménnyel általában nem foglalja közre. Elve az, hogy a személymotozás ugyanazok alá a szabályok alá esik, mint a házkutatás. Mindössze a Bp. 176. §-a szól kifejezetten

külön a személymotozásról, midőn a személymotozásnak alávethető egyéneket sorolja fel. A 180. §. 2. bekezdése pedig, amely a bírói határozat nélkül foganatosítható házkutatásról szól, nem tesz külön említést a személymotozásról. Csak a következő 181. §-ból következtethető, hogy a törvény a személymotozás feltételeit a házkutatáséival azonosította.

A gyakorlatban azonban nem egészen mindegy, hogy az érdekelt ellen csak házkutatást vagy azzal együtt személymotozást is foganatosítsanak-e, mert a személymotozás megalázóbb jellegű. Tény azonban az, hogy gyakorlatilag a személymotozást parancsoló pillanatnyi szükség kívánhatja, amikor is nevetséges lenne arra az álláspontra helyezkedni, hogy előzetesen bírói határozatot kell kieszközölni.

A törvény végrehajtásában mutatkozó ezt a nehézséget a helyes gyakorlati érzék küszöbölheti ki. A csendőr lehetőleg kerüljön minden olyan intézkedést, amelyhez való jogosultsága vitássá tehető, de ha érzéke azt súgja, hogy intézkedése feltétlenül az eljárás érdekében van, sőt eleve biztos az intézkedés sikerességében, el fogja találni a helyes utat. Természetesen nem gondolunk olyan intézkedésre, amelynek törvénytelenége nyilvánvaló, hanem csak olyanra, amelyre való jogosultságot kifejezetten nem tartalmaznak a törvényes szabályok.

Ezek után a feltett kérdést akként döntjük el, hogy a járőr a 437. pontban felsorolt feltételek esetén személymotozást lehetőleg ne foganatosítson a házkutatás mellett. Ha azonban alapos oka van hinni, hogy a motozás eredményes lesz, személymotozást is lehet tartania.

A járőr bírói felhívásra tart házkutatást bizonyos tárgy lefoglalása végett. A házkutatás színhelyén az érde-

keltnek vendégei vannak. A járőrnek gyanúja támad, hogy a keresett tárgy a jelenlevők egyikénél van, miért is felhívja a jelenlevőket, hogy vessék alá magukat a személymotozásnak. A jelenlevők közül ketten tiltakoznak a motozás ellen, a járőr azonban őket is megmotozza. Helyesen járt-e el a járőr?

A Bp. 176. §. bek. szerint személymotozás foganatosítható az ellen is, aki nagy valószínűség szerint bizonyítékul szolgáló tárgyat rejt magánál. Kérdés csak az, hogy a járőr saját elhatározásából megejtheti-e a motozást, vagy bírói rendeletre kell-e várnia a Bp. 177. §-a értelmében.

Nyilvánvaló, hogy a személymotozásnak csak akkor van értelme, ha nyomban foganatosítható, amikor a járőr a törvényben megjelölt „nagy valószínűséget” megállapítja. Kivétel a terheltnek olyan hozzátartozója, aki nem áll a bűncselekmény részességének stb. gyanúja alatt és a védő, aki ellen nincs a bűncselekmény részességének, stb. gyanúja miatt vizsgálat elrendelve. Ez utóbbi két esetben ugyanis akkor sem lehet személymotozást tartani, ha az illető nagy valószínűség szerint magánál rejtegeti a keresett tárgyat. Mellesleg megjegyezzük, hogy ez a mentesség csak a védőre értékes, amidőn vizsgálat elrendelését köti ki, a hozzátartozókra nem, mert ha a hozzátartozót lefoglalandó tárgy elrejtésével gyanúsítjuk, rendszerint bűncselekmény elkövetésével is gyanúsíthatjuk ugyanezen az alapon. Véleményünk a feltett kérdésre tehát az, hogy amennyiben a járőrnek kellő okai voltak a „nagy valószínűség” megállapítására, eljárása törvényszerűség szempontjából nem kifogásolható. Ha azonban erre megfelelő okai nem voltak, eljárása az ötletszerűség és önkényesség gyanújával illethető.

73. §. TÁRGYAK ŐRIZETBEVÉTELE.

444.

Valaki jóhiszeműen egy órától zsebórát vásárol. Később kiderül, hogy az óra lopásból ered. Őrizet alá veheti-e a járőr az órát a jóhiszemű birtokostól a Szut. 444. pontja értelmében?

Az óra a bünvádi eljárásban bizonyításra felhasználható lévén, őrizetbe vétele kétségtelenül célszerű. A csendőrnek azonban ebben az esetben a Szut. 444. pontja nem ad módot az óra őrizetbevételére, hacsak azt a birtokos önként át nem adja, mert az óra birtokosa jogszerű tulajdonosnak tekintendő. A meglopott tulajdonos csak a tolvaj ellen léphet fel kártalanításért, de a jóhiszemű harmadik szerzővel szemben semmiféle joga nincs. Elégedjék meg tehát a járőr az óra pontos leírásával s kérje fel az új tulajdonost, hogy azt az eljárás befejeztéig őrizze meg. Ha az új tulajdonos hajlandó az eljárás céljaira átengedni az órát, figyelmeztetni kell, hogy ezt jogfenntartó nyilatkozat kíséretében tette, vagyis hogy az óra visszaadására igényt tart.

A gyanúsított az általa elloptott ékszereket zálogházban helyezte el. Joga van-e a járőrnek a zálogházban elhelyezett tárgyakat ott őrizetbe venni, vagy ha erre nincs joga, milyen eljárást kövessen?

Mindenekelőtt felhívjuk a figyelmet arra, hogy a csendőrnek nem minden esetben van joga bűnjeleket őrizetbe venni. A szabály az, hogy a bűnjelek lefoglalását

minden esetben a vizsgálóbírónak, a rendőri hatóságnak, vagy a kir. ügyészségnek kellene határozattal elrendelnie és foganatosítania. Minthogy azonban ez a legtöbb esetben a távolság miatt akadályokba ütközik, a késedelem pedig veszéllyel járhat, a Szut. 444. pontja felhatalmazza a csendőrt, hogy bizonyos esetekben a bűnjeleket a bíróság határozata vagy a rendőri hatóság felhívása nélkül is ideiglenes hatállyal őrizetbe vehesse azért, hogy azoknak későbbi bírói vagy hatósági lefoglalását lehetővé tegye. Ilyen módon, saját kezdeményezéséből azonban a csendőr csak azokat a bűnjeleket veheti őrizetbe: a) amelyeket a bűncselekmény színhelyén, a terhelnél, vagy a bűnrészesnél talált; b) amelyek senkinek sincsenek birtokában, vagy birlalatában; c) amelyeket, mint bűnjeleket, vagy nyomravezető tárgyakat mások a csendőrségnek önként átadtak és végül d) amelynek birtoklása, használata, vagy terjesztése tilos.

A Szut.-nak ebből a rendelkezéséből következik, hogy olyan bűnjeleket, amelyek harmadik, jóhiszemű személyek birtokában vannak, a csendőr a jóhiszemű birtokos, vagy birlaló hozzájárulása nélkül nem vehet őrizetbe, főként akkor nem, ha az illető személy megbízható és ezért biztosítottnak látszik, hogy a bűnjel szükség esetén a bíróság, vagy a hatóság rendelkezésére fog állani.

Ilyen jóhiszemű harmadik személynek kell tekinteni a zálogházat is, mert az — feltűnően gyanús esetek kivételével — a benyújtott tárgyakra rendszerint a személyazonosság igazolása és a tárgy eredetének kutatása nélkül szokott zálogkölesönöket folyósítani. A zálogüzlet tulajdonosa tehát nem köteles a csendőrnek a zálogba helyezett tárgyat kiadni annál kevésbé, mert arra kölcsönt folyósított, a kiszolgáltatásból tehát anyagi kára keletkeznék.

Ha a csendőr a zálogjegyet gyanúsítottnál (részesnél, stb.) megtalálja, az eljárás egyszerű, mert a zálogjegy

őrizetbevétele egyúttal a zálogtárgyak meglétét is biztosítja. Meg kell azonban nézni, hogy a zálogjegy mikor jár le. A bűnvádi eljárás ugyanis elhúzódhatik és ha közben a zálogtárgyat ki nem váltják, azt a zálogház tulajdonosának joga van elárvereztetni. Ha tehát a lejárat napja közel van, célszerű, ha az örs írásban értesíti a zálogházat a zálogjegy őrizetbevételeéről és felkéri, hogy a bíróság, vagy a kir. ügyészség intézkedéséig a zálogtárgyat ne árvereztesse el. Erre azután a feljelentés megjegyzés címszava alatt a kir. ügyészség figyelmét külön fel kell hívni, hogy a zálogtárgy lefoglalását a vizsgálóbírónál idejében indítványozhassa.

Ha a zálogjegy nincs meg, (mert azt a gyanúsított pl. elvesztette vagy ismeretlen egyénnek eladta), akkor legalább a zálogbavétel napjának megállapítására kell törekedni, mert a zálogházban a zálogtárgy azonosságát esetleg így is meg tudják állapítani. Ilyenkor is célszerű a zálogház könyveiben előjegyeztetni, hogy annak lefoglalása iránt a bíróság intézkedni fog. Ha a zálogjegy harmadik, jóhiszemű személy birtokában van, meg kell kérni, hogy azt a járőrnek önként adja át, ha pedig erre nem hajlandó, figyelmeztetni kell, hogy a bíróság intézkedéséig őrizze meg. Hangsúlyozzuk azonban, hogy ezt az eljárást csak jóhiszemű harmadik személlyel szemben kell követni. Nem lehet jóhiszeműnek tekinteni azt, aki tudta, vagy legalábbis gyaníthatta, hogy a zálogba tett tárgy bűncselekményből származik és esetleg csak azért tétette (vagy tette ő maga) zálogba és vásárolta meg nem magát a tárgyat, hanem a zálogjegyet, hogy az orgazdaság gyanujától mentesüljön. Nyomozás tárgyává kell tehát azt is tenni, hogy a zálogjegy birtokosát nem terheli-e orgazdaság, vagy legalábbis a Kbt. 129., 130. vagy 132. §-ába ütköző valamelyik kihágás alapos gyanuja?

Ha a nyomozás során a bizonyítás szempontjából

szükségesnek mutatkozik, hogy a zálogba helyezett tárgyakat a járőr, vagy azok tulajdonosa megtekintse, a zálogüzlet tulajdonosát, vagy üzletvezetőjét kell megkérni, hogy ezt megengedje, de erre nem kötelezhető. Csak a zálogbahelyező hozzájárulásával lehet megtekinteni a zálogtárgyat akkor, ha azt a zálogüzlet lepecsételve köteles megőrizni. Az 1881:XIV. t.-c. 7. §-a szerint ugyanis, ha az elzálogosító kívánságára a zálogtárgy az elzálogosítás alkalmával az elzálogosító s a zálogüzlet pecsétjével lepecsételve vétetett zálogba, a zálogüzlettulajdonos a zálogtárgyat a kiváltásig, illetőleg elárvereztetéséig a pecsétek megsértése nélkül tartozik őrizni.

Egy tényleges szolgálatban álló, magas rendfokozatú tiszt fegyvere vadászat alkalmával véletlenül elsül s a közelben álló vadőr életét kioltja. A járőr megjelenik a helyszínén. Őrizetbe veheti-e az emberölés vétségének gyanujába került tiszt birtokában levő vadászfegyvert?

A járőrnek a fennforgó esetben a Szut. 509. pontjában foglaltakat kell szem előtt tartania. Jogában áll tehát a nyomozást megindítani, mert a késedelem a nyomozás érdekeit veszélyeztetné. A járőrnek ugyanis az esemény szemtanuinak jelenlétében megbízható pontossággal módjában van a helyszíni körülményeket megállapítania, ami később csak legfeljebb megközelítő pontossággal lenne lehetséges. Minthogy az eset elbírálásánál a vadászfegyver állapota különleges fontosságú, tehát a bűnvádi eljárásban minden valószínűség szerint bizonyíték gyanánt kell felhasználni, esetleg szakértői szemle alá kell vonni, a nyomozás érdeke annak őrizetbevételeét kívánja oly gyorsan, amint csak lehet. A járőr tehát a Szut. 444. pontja értelmében szabályszerűen jár el, amikor a vadászfegyvert

nyomban őrizetbe veszi. Büntetendő cselekmény fennforgása esetén a Szut.-ban előírt intézkedéseket mindenkivel szemben meg kell tenni; azok megtételét vagy elhagyását a gyanúsított által esetleg viselt rendfokozat nem befolyásolhatja.

445.

Jogosulatlan iparüzés kihágásán tettenért iparostól a járőr őrizetbe veszi a szerszámokat és átadja a községi előljáróságnak. A Szut. 445. a) pontja szerint ezeket a szerszámokat bűnjeleknek lehet-e tekinteni?

Mint hogy a Kbt. 25 §-a szerint a Btk. 61. §-át kihágások esetén is alkalmazni kell, azért kihágás esetén olyan tárgyak, amelyek elkobzás alá esnek, avagy a bizonyításhoz szükségesek, lefoglalhatók. Nem emelhető tehát törvényesség szempontjából kifogás a járőr eljárása ellen, mert az őrizetbe vett szerszámok a kihágás elbírálásánál bizonyítékul szerepelhetnek s biztos megőrzésük másként aligha lenne lehetséges. A kihágási bíróság hatáskörébe tartozik azután, hogy az őrizetbe vett szerszámok elkobzásáról, visszaadásáról, vagy hova fordításáról intézkedjék.

A Szut 445. d) pontja szerint bűnjel rendszerint az a tárgy, amely lényegileg vagy tartalmilag bűncselekménnyel van kapcsolatban. Hogy kell itt értelmezni a „lényegileg” és „tartalmilag” szót?

Lényegileg bűncselekménnyel van kapcsolatban az a tárgy, amelynek fogalmában már valamely bűncselekmény létrejötté bent van: ilyen tárgy például a hamis-

pénz, amelynek forgalma már feltételezi a pénzhamisítás bűncselekményének létrejöttét. Tartalmilag van bűncselekménnyel kapcsolatban az a tárgy, amelynek fogalma általában nem föltételezi valamely bűncselekmény létrejöttét, de meghatározott esetben meghatározott feltételek mellett bűncselekmény elkövetését feltételezi, vagy egyenesen bűncselekmény folytán jött létre. Ilyen tárgy például egy levél, amelyben rágalmozás vagy bizonyítékot képező közlés foglaltatik.

446.

Milyenek lehetnek a Szut. 446. pontjában említett azok a közszolgálati célokot szolgáló tárgyak, amelyek nélkül a közszolgálatot ellátni nem lehet s amelyeknek őrizetbevételét mellőzni kell?

Valamelyik állami anyakönyvvezető vezette születési és házassági anyakönyvekben hamisítást követtek el. Nyilvánvaló, hogy a könyvek őrizetbevételével az anyakönyvi hivatal működése megbénulna. A könyveket tehát nem szabad őrizetbe venni, hanem a hamisítás miatt gyanús lapokról másolatot kell venni. Ez a nyomozás célját egyelőre nem veszélyezteti, ha pedig később az eredeti lapok újabb megtekintésére vagy megvizsgálására lesz szükség, azok ügyis rendelkezésre állanak. Vasútállomás távirókészülékét rosszhiszeműleg megrongálták. A készülék őrizetbevétele itt is mellőzendő s meg kell elégedni a rongálás pontos és szakszerű megállapításával. Ilyen az eset továbbá, ha valamely iskolában a tanítás nélkülözhetetlen eszközei lennének bűnjelként tekinthetők, stb.

A Szut. 446. pontja értelmében az őrizetbe vett tárgyakat, ha elszállításuk a büneset szerint illetékes hatósághoz (kir. ügyészség) nehézségbe ütközik, az őrizetbe vétel helye szerint illetékes községi előjárásának kell megőrzés végett, átvételi elismervény ellenében átadni. Mit tegyen a járőr, ha a községi előjáróság (jegyző) az átvételt megtagadja?

A járőrnek nincs módjában a községi előjáráságot az átvételre kényszeríteni, bármily oka legyen is vonakodásának. A vonakodást tehát tudomásul kell vennie s az esetről jelentést kell tennie az örsparancsnok útján a szárnyparancsnokságnak, amely megfelelő intézkedés kieszközlése végett a vonakodó községi előjárásági tag felettes hatóságához, a főszolgabíróhoz fordul.

A járőr bűnjelként több boroshordót vett őrizetbe s felhívta a gyanúsítottakat, hogy fuvarozzák be azokat a község házához. Ezek a befuvarozást megtagadták s ezért a járőr a községi előjáráságot kérte fel intézkedésre. Az előjáróság által kirendelt munkások azonban a hordóknak a község házára vitelét szintén megtagadták; más munkások igénybevételeire mód nem kínálkozott. Mit kell ilyen esetben a járőrnek tennie?

Általánosságban fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy az ilyen nehezen szállítható s körülményes elhelyezést igénylő tárgyak őrizetbe vételétől nemcsak azért kell tartózkodni, hogy a bűnjelek kezelésével és szállításával járó nehézségeket és bonyodalmakat elkerüljük, hanem azért is, mert az ilyen tárgyak őrizetbe vétele csak kivételes esetben megokolt. A tárgyalt esetben például felesleges volt a hordókat bűnjelként őrizetbe venni. Igaz ugyan,

hogy a hordók a bűnjel fogalmát általánosságban kimerítették, de mert sem elkobzás alá nem estek, sem pedig bizonyíték gyanánt nem volt rájuk szükség a bűnvádi eljárásban, őrizetbe vételük nyugodtan mellőzhető lett volna. Az ilyen tárgyak őrizetbe vétele a sértett kárigénye szempontjából célszerű lehet, de ez a szempont másodrendű; a főszempont nem a sértett magánjogi kára, hanem a bűnvádi eljárás érdeke, a kárigénytől függetlenül.

Ami a felmerült bonyodalmat illeti, a baj bizonyára onnan eredt, hogy a „kirendelt“ munkások nem voltak hajlandók a munkát ingyen elvégezni. A gyanúsítottak sem kötelezhetők erre. A Szut. 441. pontja alapján tehát a járőrnek a községi előjáróság közvetítésével meg kellett volna alkudnia bizonyos munkadíjban az érdekelt munkásokkal s akkor a dolog bizonyára simán ment volna. Ebben az esetben azonban valószínűleg nem akadt volna, aki a kialakított munkadíjat előlegezze. Éppen ezekre a nehézségekre való tekintettel lett volna a legcélszerűbb a hordók őrizetbe vételének mellőzése, amint fentebb mondtuk. Ilyenkor elegendő a figyelmeztetés, hogy a hordók elidegenítése vagy megrongálása büntetőjogi következményekkel jár. Az is megoldás, hogy a károsnak adja át a csendőr a hordókat megfelelő figyelmeztetés mellett, ha az egyébként megbízható egyén.

A gyanúsított 20 q vasúti talpfát lopott. A talpfák a gyanúsított háza mellett vannak lerakva. Minthogy a Szut. 444. pontja értelmében ezeket a tárgyakat bizonyításra lehet felhasználni a bűnvádi eljárásban, őrizetbe vételük megokolt. A talpfakészlet elszállítása nehézségbe ütközik, ezért a Szut. 446. pontja értelmében az illetékes községi előjárásának kellene átadni. Mit tegyen azonban a járőr, ha az illetékes előjáróság a helyszínétől 25 km

távolságra van és az odaszállítás jelentékeny költségbe kerülne?

A járőrnek ily esetben meg kell elégednie azzal, hogy a lopott tárgyat részletesen leírva, minőség és mennyiség tekintetében pontosan megjelöli, annak megállapításával, hol és mily helyzetben található a lopott tárgy. Igen valószínű, hogy a tárgy bizonyító jellege is alig számottevő, főként, ha a gyanúsított beismerésben van. Felesleges tehát ily nehezen szállítható bűnjelet őrizetbe venni. Legfeljebb a sértettet kell felhívni a tárgyak elszállítására azzal, hogy a bűnvádi eljárás befejeztéig ne használja el azokat. Ha pedig a gyanúsított birtokában marad a fakészlet, őt kell megfelelő figyelmeztetéssel kötelezni az őrzésre.

A járőr bűnügyben nyomozván, őrizetbe vesz egy varrógépet, mint a bűncselekmény bizonyítására szükséges tárgyat s azt bűnjeleként a községi előljáráságnak adja át további megőrzés végett. A községi előljáróság az egyik érdekelt fél kérelmére ezt a bűnjelet a kérelmezőnek kiadja. Van-e törvényes alapja az előljáróság intézkedésének?

A községi előljáróság túllépte hatáskörét, mert bűnjelek kiadása nem tartozik hatáskörébe. A nyomozás során bűnjelet kiadni csak a vizsgálóbíró jogosult.

Az érdekelt félnek tehát a kir. ügyészséghez kellett volna fordulnia, amely megfelelő indítvány és az iratok kíséretében a vizsgálóbíró döntése alá bocsátotta volna az ügyet.

Ha a kir. járásbíró hatáskörébe tartozó bűncselekményről van szó, a bűnjelet kiadása a kir. járásbíró hatáskörébe tartozik.

448.

A Szut. 448. pontja szerint a csendőrnek az őrizetbe vett tárgyakról mind maga, mind pedig az érdekelt részére külön-külön jegyzéket kell készítenie, a 14. melléklet értelmében pedig azt az őrizetbe vett tárgyak tulajdonosával, birlalójával vagy ezek megbizottjával is alá kell íratnia. Kik kell itt „érdekelt“ alatt érteni: a gyanúsítottat-e vagy a tulajdonost, vagy pedig azt, akitől a járőr a tárgyat őrizetbe vette s kivel kell közülnök a jegyzéket aláírni?

Annak a célját, hogy a járőrnek az őrizetbe vett tárgyakról miért kell jegyzéket készítenie, a Szut. 14. melléklet 1. oldalán lévő záradék szövegéből lehet megállapítani. Eszerint pedig a csendőr az őrizetbe vett tárgyakat annak igazolása végett foglalja jegyzékbe, hogy:

a) az ott felsoroltakon kívül más tárgyat nem vett őrizetbe, de viszont

b) az őrizetbe vett tárgyakat a jegyzék mind felsorolja s végül, hogy

c) azok mennyiségének és minőségének leírása helyes.

Kinek van szüksége mindezen körülmények igazolására?

Mindenekelőtt a járőrnek magának azért, hogy a későbbi eljárás vagy tárgyalás folyamán igazolni tudja magát, ha az őrizetbe vett tárgyak némelyike elveszne, azt kicserélnék, vagy ha — ami jegyzék nélkül bizonyára gyakori eset lenne — a csendőrt azzal vádolnák meg, hogy az őrizetbe vett tárgyak közül valamit eltulajdonított.

De szüksége van a jegyzékre a félnek is, akitől a járőr

a tárgyat őrizetbe vette. Így például a gyanúsított azt igazolhatja a jegyzékkel, hogy a járőr nála mást, mint ami abban fel van sorolva, nem talált; a tulajdonos vagy a jóhiszemű birlaló tulajdonjogát igazolhatja vele, esetleg kártérítési igényét alapíthatja arra, a megbízott a jegyzék révén számol el a reábízott tárggyal, stb.: éppen ezek a körülmények tették szükségessé annak az elrendelését, hogy a járőr a jegyzéket három példányban állítsa ki, egy példányt pedig az „érdekeltnek“ adjon át.

Ismerve most már a jegyzék célját, nem nehéz a kérdésre válaszolni, hogy a Szut. 448. pontjában kit érthe-tünk „érdekelt“ alatt? Csakis azt, akitől a járőr a tárgya-
kat őrizetbe vette, tekintet nélkül arra, hogy sértett, káros, tulajdonos, gyanúsított, megbízott, vagy pedig az ügyben nem szereplő idegen személy-e az illető? Azt ugyanis, hogy a járőr „... a felsorolt tárgyakon kívül más tár-
gyat őrizetbe nem vett, az őrizetbe vett tárgyak mennyisé-
gének és minőségének leírása helyes“, csak olyan egyén igazolhatja, aki jelen volt s látta, hogy a járőr mit vett őrizetbe: „érdekelt“ alatt nem érthetjük tehát azt, aki az ügyben csak tágabb értelemben van érdekelve, hanem csak azt, akit az őrizetbevétel szűkebb ténye érdekel: vagyis mindig a tárgynak az őrizetbevétel alkalmával volt közvetlen birlalóját, tekintet nélkül arra, hogy ő egy-
üttal tulajdonosa-e is a tárgynak, vagy sem.

Ha tehát a járőr a tárgyat a tulajdonostól veszi őri-
zetbe, a jegyzéket vele iratja alá, ha a gyanúsítottnál találta meg, a jegyzéket is csak a gyanúsítottal iratja alá, nem pedig a tulajdonossal is, aki az őrizetbevételnél eset-
leg jelen sem volt s így a záradékban foglaltakat nem iga-
zolhatja. De sokszor nem is lehet megállapítani, hogy ki az őrizetbe vett tárgy tulajdonosa, vagy nem is lakik az őrizetbevétel helyén: helytelen lenne tehát a járőrtől azt követelni, hogy csupán a jegyzék aláírása végett a tulaj-

donost felkeresse vagy hogy a jegyzéket neki aláírás végett elküldje.

De — mint említettük — az „érdekelt“ teljesen érdek-
telen harmadik személy is lehet. Például a Nagy János óráját ellopja Kis Péter s eladja Szabó Józsefnek, aki azt rendes áron, jóhiszeműen megveszi. A járőr az órát Szabó Józseftől őrizetbe veszi. Természetes, hogy ebben az eset-
ben a jegyzéket nem Nagy Jánossal, a károssal s egyúttal tulajdonossal, sem pedig Kis Péterrel, a gyanúsítottal, hanem Szabó Józseffel, a birlalóval iratja alá, mert az őrizetbevétel szempontjából őt kell „érdekelt“-nek tekin-
teni, jöllehet, az ügy többi vonatkozásához semmi köze nincsen, abban tehát nem érdekelt. Ugyanígy csak Szabó Józseffel kell aláíratni akkor is, ha Kis Péter gyanúsított az órát elvesztette s Szabó József csak megtalálta.

Mindenki számára, akitől a járőr tárgyakat vett őri-
zetbe, külön-külön jegyzéket kell kiállítani. Közös jegyzé-
ket csak akkor lehet kiállítani, ha a járőr egy- és ugyan-
azon alkalommal több személytől vesz tárgyakat őrizetbe s annál az érdekeltnek valamennyien és együttesen jelen vannak: ilyen esetben a tárgy megnevezése előtt kell meg-
említeni, hogy azt a járőr kitől vette őrizetbe, a jegyzéket pedig az összes jelen volt „érdekelt“-ekkel alá kell iratni.

A jegyzék negyedik függélyes rovatában a tulajdo-
nost csak akkor kell megnevezni, ha ismeretes és ha a tulajdonjoga nem kétséges, egyébként ezt a rovatot üresen lehet hagyni.

A járőr szempontjából célszerű a jegyzéket tintaírón-
nal és másolópapírral kiállítani, mert az érdekeltnek által-
való esetleges későbbi hamisítások ellen ez az eljárás
védi meg a járőrt a legjobban.

A Szut. 448. pontja szerint a bűnjeljegyzék egy példányát a csendőr, egy példányát az a hatóság, amely a bűnjeleket átvette, egy példányát pedig az érdekelt személy kapja meg. Kit kell érdekelt személynek tekinteni? Kinek kell a jegyzéket legalul jobbról aláírnia: a tulajdonosnak-e vagy annak, akitől a járőr a bűnjelet őrizetbe vette?

Bűnjelek őrizetbevétele alkalmával azt kell „érdekelt”-nek tekinteni, akitől a bűnjelet közvetlenül őrizetbe vettük. Ha tulajdonostól vettük őrizetbe, akkor ő az érdekelt. Ilyen eset lehet pl. amikor a gyanúsított vadászpuskát kér kölcsön, azzal bűncselekményt követ el és utána visszaadja a puskát a tulajdonosnak. Vagy: a gyanúsított betörés alkalmával megfogott egy fényezett dobozt és az ujnyoma rajta maradt. Ebben az esetben a puskát, a dobozt a tulajdonostól vesszük őrizetbe, tehát a jegyzéket is vele iratjuk alá, nem a gyanúsítottal, a jegyzék 4. függélyes rovatába pedig az őrizetbe vett tárgy tulajdonosaként is azt tüntetjük fel, akitől a tárgyat őrizetbe vettük. Ebben az esetben a jegyzék egy példányát is a tulajdonos kapja, mert ő az érdekelt.

Ha a bűnjelet a gyanúsítottól vesszük őrizetbe, akkor a jegyzék 4. függélyes rovatába azt írjuk be, hogy a bűnjelnek ki a tulajdonosa. Természetes, hogy a tulajdonosnak nem kell a jegyzék kiállításánál jelen lennie, sőt lehetséges, hogy a tulajdonos nem is tud a bűnjel megkerüléséről és őrizetbevételéről. A tulajdonos nevét azért kell beírni, hogy a bíróságnak annak idején módja legyen intézkedni, hogy a bűnjel kinek adassék ki. Ha a tulajdonos nem ismeretes (pl. a gyanúsítottnál lopott dolgot talá-lunk, de nem tudjuk megállapítani, hogy kitől lopta), akkor a 4. függélyes rovatba azt írjuk, hogy „Tulajdonosa ismeretlen”. Vagy „Tulajdonosa ismeretlen vásári kereskedő” vagy: „Tulajdonosa ismeretlen, a gyanúsított lopta”.

A jegyzéket azonban legalul jobbról ilyen esetben nem a tulajdonossal, hanem a gyanúsítottal kell aláíratni és a jegyzék egyik példányát is a gyanúsított kapja meg, mert ebben az esetben ő az érdekelt.

Ha a gyanúsított a tőle őrizetbe vett tárgynak egyúttal tulajdonosa is, akkor a 4. függélyes rovatba is az ő nevét kell beírni.

Előfordulhat az is, hogy a tárgyat sem a tulajdonostól, sem a gyanúsítottól, hanem harmadik személytől vesszük őrizetbe. Ilyen eset pl. ha a gyanúsított az általa elloptott tárgyat harmadik személynek ajándékozta, aki azonban nem tud arról, hogy a tárgy bűncselekmény következtében jutott a gyanúsított birtokába. Vagy: a gyanúsított a tárgyat megőrzés végett harmadik személynek adta át, aki a megőrzésre jóhiszeműen vállalkozott, vagy pedig a gyanúsított a lopott tárgyat jóhiszemű harmadik személynek eladta. Ebben az esetben a jegyzék 4. rovatába az őrizetbe vett tárgy eredeti tulajdonosának a nevét írjuk, ellenben a jegyzéket azzal a harmadik személlyel iratjuk alá, akitől a tárgyat őrizetbe vettük. A jegyzék egy példányát is ő kapja, mert a bűnjel őrizetbevétele szempontjából ő az érdekelt, jöllehet a tárgynak ő nem tulajdonosa és a bűncselekménynek sem gyanúsítottja.

Hasonlóan járunk el, ha a bűnjelet hatóságtól vagy hivataltól vesszük át. Pl. a községi jegyző egy hamis járlatot visszatart és a járőrnek átadja. A járőr őrizetbe veszi és kiállítja a jegyzéket. Ki ebben az esetben az érdekelt? A községi jegyző, aki a hamis járlatot a járőrnek átadta, pedig neki az egész üggyhez nincs köze. A jegyzéket ebben az esetben mint a járlat birlalója, a községi jegyző írja alá és egyik példányát is ő kapja, a 4. függélyes rovatba pedig azt írjuk be, hogy a járlatnak ki a tulajdonosa, vagyis, hogy a jegyző kitől vette azt el?

Ugyanez az eset, amikor valaki talált tárgyat mással küld el a csendőrnek. A küldönc átadja a talált tárgyat. Ki az érdekelt ebben az esetben: az-e, aki a tárgyat találta és beküldötte, vagy pedig a küldönc, aki csak elhozta és átadja? Az elmondottakból következik, hogy ebben az esetben a küldönc az érdekelt, a jegyzéket neki kell aláírnia, egy példányát is ő kapja, a 4. függélyes rovatba azonban a tulajdonos neve helyett azt írjuk be, hogy az őrizetbe vett tárgyat X. Y. ekkor és ekkor itt és ott találta.

Általában: a jegyzéket úgy kell felfogni, mint egy átvételi elismervényt. Amint az átvételi elismervényt is mindig annak a nevére állítjuk ki és annak adjuk át, akitől az elismert tárgyat átvettük, a jegyzéket is mindig annak a nevére kell kiállítani, annak kell átadni és az őrizetbevétel azzal kell igazoltni, akitől a tárgyat kézből-kézbe a valóságban átvettük.

450.

A Szut. 450. pontja szerint a csendőr élelmiszerhamisítás gyanuja esetén mintát vesz, ezt az illetékes vegykísérleti állomáshoz, a feljelentést pedig az illetékes közigazgatási hatósághoz küldi be. Csak kihágás esetére érvényes-e ez a szabály, vagy akkor is, ha az élelmiszer megamisítása büntett vagy vétség?

Abból a rendelkezésből, hogy a vegykísérleti állomáshoz való megküldés után a feljelentést a közigazgatási hatóságnál kell megtenni, nyilvánvaló, hogy a Szut. idézett rendelkezése csak azokra az élelmiszerhamisításokra vonatkozik, amelyek a közigazgatási hatóságok hatás-

körébe utalt kihágások. A Szut. sehol sem tartalmaz olyan rendelkezést, hogy a csendőr a feljelentést ne az illetékes hatóságnál tegye meg, tehát nyilvánvaló, hogy ha az élelmiszerhamisítás tényével például a Btk. 314. §-ába ütköző vétség vagy valamely büntett gyanuja forog fenn, akkor úgy kell eljárni, mint általában a kir. bíróságok hatáskörébe tartozó bűncselekmények esetében, vagyis szem előtt kell tartani, hogy vegyészeti kérdésekben a bíróságnak az orsz. bírósági vegyész ad szakvéleményt. Ilyen esetben tehát a hamisítványt oda kell beszolgáltatni, ahova a feljelentést (tényvázlatot) megtettük.

451.

A járőr a szolgabírói hivatalnak átad egy őrizetbe vett vadászfegyvert. A Szut. 14. mellékletét képező minta alapján a járőr az átvevő irodatisztet arra kérte, hogy az átvételi elismervényt két tanuval is irassa alá. Az irodatiszt ezt megtagadta és kijelentette, hogy a járőr eme kívánságát magára nézve sérelmesnek tartja, mert az ő aláírása egymagában is elegendő bizonyossága annak, hogy az átvétel megtörtént. Jogos volt-e a járőr kívánsága?

Ha a járőr a bűnjelt hatóságnak vagy hivatalnak adja át, teljesen elegendő, ha az átvételt a hatóság vagy hivatal vezetője (községi bíró, rendőrkapitány) vagy a bűnjelek átvételével megbízott tisztviselő ismeri el s aláírása mellett a hivatal címnyomóját alkalmazza. Ilyen esetben nem lehet azt követelni, hogy az átvétel elismerését tanukkal is aláírassák, mert ez mindenféle hivatali ügyrenddel ellenkezik. A Szut. 14. mellékletének 2. oldalán csak annak a jelzésére vannak tanuk is jelezve, hogy a járőr, ha szükségesnek látja, az átadást tanuk jelenlétében

is foganatosíthatja, de ennek elmulasztását nem lehet kifogásolni. Előfordulhat ugyanis, hogy a járőr különösen nagyértékű bűnjeleket ad át a község előjáróságának (készpénz, nagyértékű ékszerek, fontos okmányok, stb.), illetve a községi bírónak vagy helyettesének; ilyenkor már csak a maga biztonsága szempontjából is jó, ha az átadást tanuk jelenlétében foganatosítja és az átvételi elismervényt tanukkal is aláírattja, mert így aztán mindenféle későbbi kellemetlenségeknek elejét veheti. De nem lehet ezt követelni pl. akkor, ha a járőr egy valószínűen csak csekélyebb értékű puskát ad át a szolgabírói hivatalnak.

74. §. IRATOKKAL, NYOMTATVÁNYOKKAL, TAV- IRATOKKAL ÉS LEVELEKKEL ELJÁRAS.

454.

A Szut. 454. pontja azt rendeli, hogy ha a járőr arról értesül, hogy a postán olyan levél, távirat vagy küldemény van továbbítás végett, amelyre a járőrnek a nyomozás szempontjából szüksége van, erről az ügyészségnek vagy a járásbírósnak tegyen jelentést. Mit csináljon azonban a járőr akkor, ha kérdésére a postamester még azt sem hajlandó megmondani, hogy az illetőnek egyáltalán van-e levele a postán, vagy nincsen?

A postai küldeményekre vonatkozó minden adat hivatalos titok s azokról a postamesternek a szigorúan szabályozott kötelességszerű adatszolgáltatások esetein kivül senkinek sem szabad felvilágosítást adnia. A postames-

terre ebben a tekintelben a Postaügyi Szabályzat 134 §-a az irányadó, amely szerint a postahivataloknak csak büntetett vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség esetében szabad postaküldeményekre vonatkozó adatokat közölniök, de ilyen esetben is csak a kir. bíróságokkal, az ügyészségekkel és rendőrhatóságokkal ezek hivatalos kívánságára. A csendőrőrs vagy a csendőrijárőr tehát — mint nem rendőrhatóság, hanem rendőri közege — ilyen adatok közlését közvetlenül nem igényelheti, a postamester tehát helyesen járt el és jogosan hivatkozott a hivatalos titoktartás kötelezettségére, mikor a nyomozó járőr kérését nem teljesítette. Miután a postának kötelessége a hivatalos titkot szigorúan megvédeni, a maga szabályzata túlmenő kívánalmakat nem vehet figyelembe.

A Szut. 454. pontja csak arra az esetre intézkedik, ha a csendőr a postaküldeményről „értesül“, vagyis ha pl. valakitől véletlenül vagy a nyomozás adatai alapján megtudja, hogy a gyanúsítottnak a postán levele van, ez azonban nem jelenti azt, hogy a postamester a járőr kérdésére adatokat lenne köteles szolgáltatni a küldeményre vonatkozóan, sőt ez, mint a fentiekben láttuk, neki egyenesen meg is van tiltva. Még az is, hogy valakinek egyáltalában van vagy érkezett-e levele, vagy sem, hivatalos titok.

75. §. ISMERETLEN VAGY SZÖKÉSBEN LEVŐ GYANÚSÍTOTTAL ELJÁRAS

456.

Egy határszéli községben betöréses lopást követnek el. A gyanúsítottak a lopott holmikkal elszakított területre

szöknek. Felkérheti-e az örs az elszakított területen lévő illetékes örsöt arra, hogy a gyanúsítottakat fogja el, a bűnjeleket biztosítsa, vegyen fel ujjlenyomatot a gyanúsítottakról és küldje meg a megkereső magyar örsnek?

Elvben nincs kifogás az ellen, hogy rendkívül sürgős nyomozási ügyekben a határszéli magyar csendőrörsök a szomszédos állam határszéli csendőrörseivel rövid úton közvetlenül levelezzenek, de ezt csak azokkal a szomszédos államokkal szemben lehet megengedni, amelyek a saját csendőrségüknek szintén hasonló rendelkezést adnak ki, vagyis viszonyosság alapján.

Politikai természetű vagy vonatkozású bűncselekmények ügyében idegen állam csendőrörseivel semmiképpen sem szabad érintkezni, úgyszintén nem szabad elfogott egyéneket vagy őrizetbe vett bűnjeleket külföldi örsnek átadni.

Ha valamelyik örshez olyan külföldi csendőrörstől érkezik megkeresés, amellyel viszonyosság nem áll fenn, azt az örs elintézés nélkül terjessze fel az illetékes kir. ügyészséghez, a továbbiakban pedig az ügyészség felhívása szerint járjon el. Azoknak a szomszédos államoknak az örseivel, amelyekkel a viszonyosság fennáll (ezt a belügyminisztérium esetről-esetre közli), saját örseink a Szut. 456. pontja alapján érintkezhetnek.

76. §. FELJELENTÉS ÉS TÉNYVÁZLAT.

459.

A sértett feljelentést tesz a csendőrörson a tettes ellen lopás miatt. A járőr a nyomozás során megállapítja,

hogy a feljelentésben ellopottnak állított ingóság a tettes tulajdona s így a feljelentés, akár jóhiszemű, akár rosszhiszemű, alaptalan, mert bűncselekmény gyanuja nem forog fenn. Mellőzhető-e ily esetben a jelentés a nyomozás eredményéről?

A Szut. 459. pontja a csendőr feltétlen kötelességévé teszi a nyomozás eredményéről szóló jelentés megszerkesztését és az illetékes bíróságához való beküldését. Nem mellőzhető tehát a nyomozás eredményét feltüntető jelentés megszerkesztése és az ügy elbírálására illetékes bírósághoz való eljuttatása a kérdésben jelzett esetben sem. Ennek magyarázata az, hogy a csendőrnek az a feladata, hogy a feljelentés elbírálása végett szükséges adatokat és bizonyítékokat összegyűjtse és alkalmas alakban a bíróság vagy az ítélkezni hivatott hatóság tudomására hozza. Nem feladata tehát a csendőrnek a nyomozás eredményét illető bárminemű állásfoglalás, ami a nyomozás eredményének elbírálásával lenne egyértelmű.

A Bp. 89. §-a elrendeli, hogy a rendőri hatóságok és közegek (ez utóbbiak közé sorolja a törvény a csendőrség tiszthelyetteseit és legénységét) a náluk tett feljelentést elfogadni és az illetékes kir. ügyészséghez, járásbírósághoz átteni tartoznak. A Szut. 461. pontja, amely szerint olyan kihágásokról, amelyeknek tettesét vagy részesét a csendőr megállapítani nem képes, nem kell feljelentést tenni, természetesen arra az esetre vonatkozik, amikor a csendőr az elkövetett kihágást hivatalból észlelte s hivatalból nyomozott. Ha azonban valamely érdekelt fél tett feljelentést, az ily feljelentést akkor is továbbítani kell, ha a csendőr nézete szerint a nyomozás eredménytelen és folytatása céltalan.

A törvény módot kívánt nyújtani a feljelentett bűncselekményekben érdekelt feleknek, hogy egyrészt a fel-

jelentés végső sorsáról döntő hatóság előtt még megfelelő indítványokat tehesse, másrészt biztosítani akarta azt, hogy a feljelentések dolgában a végső szót az a törvényes szerv (hatóság, bíróság) mondja ki, amelynek erre hatásköre van s amelynek határozatai ellen az érdekelt felek perorvoslatot vehetnek igénybe. Ez a hatóság értesíti ugyanis az érdekelt feleket a végső döntésről a feljelentés ügyében. Ily módon nyílik meg a gyanúsított egyénnek is a megfelelő alkalom jogainak érvényesítésére, ha sérelmére hamis vádat emeltek vagy rágalmozást követtek el hatóság előtt.

460/a.

Az örsön feljelentést tesznek oly bűncselekmény miatt, amelyet idegen bíróság területén követtek el. A felvett panaszt melyik bírósághoz kell bejelenteni: ahhoz-e, amelyik az elkövetés helye szerint, vagy amelyik az örs állomáshelye szerint illetékes?

Minthogy a panasz tárgyává tett bűncselekmény elbírálására általában az elkövetés helye szerint illetékes bíróság hivatott, a feljelentést ehhez a bírósághoz kell közvetlenül betérjeszteni. Nem lenne értelme, hogy tudatosan olyan bírósághoz tegyünk feljelentést, amelyről tudjuk, hogy az ügyet elbírálnia hatáskörében nem áll, hanem kénytelen azt továbbítani.

Két egyén, akiknek gyanús kosarát egy erdőőr az erdőben át akarja vizsgálni, ellenszegül. Az erdőőr felindulásában az egyik egyénnek a fején súlyos, a másiknak

a kezén könnyű testisértést okoz. A járőrvezető a hatósági közeg elleni erőszak miatt az ellenszegülőket a kir. ügyészséghez, az erdőőrt pedig az általa okozott testisértések miatt a kir. járásbírósághoz jelentette fel. Mindkét feljelentés „Megjegyzés” címszava alatt jelentette a másik helyre tett feljelentést is. Helyes volt-e a járőrvezető eljárása?

A járőrvezető eljárása nem volt helyes. Az esetről egy feljelentést kellett volna tenni a kir. ügyészséghez.

A csendőrségi Btk. a II. kötet 1300. oldalán részletes útmutatás van arra, hogy mikor kell az előfordult bűncselekményeket egy feljelentésben tárgyalni és mikor kell azokról külön-külön feljelentést tenni. Általános szabály, hogy azokról a bűncselekményekről, amelyeket a bíróság egy ítélettel tud elintézni, egy feljelentést kell tenni, míg azokról, amelyekben a bíróságnak több, egymástól független ítéletet kell hoznia, a csendőrnek is külön-külön feljelentéseket kell szerkesztenie.

Ebből a szempontból vizsgálva a kérdésben tárgyalt esetet, nem kétséges, hogy azt a bíróság nem választhatja külön hatósági közeg elleni erőszakra és testisértésre, hanem együtt kell tárgyalnia és ítéletbe foglalnia, mert itt összefüggő eseményről, egy tényállásról van szó, amelynek keretében a két gyanúsított hatósági közeg elleni erőszakot, a harmadik gyanúsított (az erdőőr) pedig testisértést követett el. Lényegileg kölcsönös testisértésről van szó, azzal a különbséggel, hogy a két ellenszegülő által elkövetett testisértés hatósági közeg elleni erőszakká minősül. Nem befolyásolja a bíróság illetékeségét, hogy a gyanúsítottak egyúttal kölcsönösen sértettek is.

Ha ez alkalommal csupán az ellenszegülés történt volna meg és az erdőőr emiatt nem ugyanakkor, hanem

egy másik alkalommal bántalmazta volna az ellenszegülőket, akkor az utóbbi esetet az előbbitől független, illetőleg azzal legfeljebb okozati összefüggésben álló cselekménynek lehetett volna minősíteni és a bíróság is az előbbitől függetlenül bírálta volna el. Így azonban, hogy az események egy alkalommal, egymást közvetlenül követve és egymástól el nem választhatóan történtek, azokat egy feljelentésben kellett volna feljelenteni, még pedig a kir. ügyészségnek, mert a legsúlyosabb cselekmény, a hatósági közeg elleni erőszak a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik.

460/c.

A kir. törvényszék, mint fiataikorúak bírósága, felhívta az örsöt, hogy egy feljelentését, amelyet a törvényszékhez tett, másolja le és a másolati példányt terjessze fel. A felhívás indoka az, hogy az örs fiataikorúak és felnőttkorúak ellen közös feljelentést tett, a törvényszék felhívása szerint pedig a felnőttkorúakkal szemben az iratokat a kir. járásbírósághoz kell áttenni, míg a fiataikorúak ellen a kir. törvényszék fog eljárni. Teljesíthető-e ez a felhívás, tekintve, hogy az örstől másolási munkát kíván, ami a törvényszéknél is elvégezhető volna?

Nem ismerjük magát a büntetőügyet, de nem tartjuk kizártnak, hogy az örs követett el annak idején hibát, amikor a fiataikorúak és a felnőttkorúak ügyét együttesen tárgyalta, holott azt esetleg két külön feljelentésben kellett volna tárgyalnia. A fiataikorúak és a felnőttkorúak bűncselekményeit ugyanis csak akkor kell közös feljelentésben tárgyalni, ha szét nem választható összefüggésben állanak egymással (pl. tettestársak, részesek voltak). Ha

a fiataikorú és felnőttkorú bűncselekményét szét lehet választani, akkor ellenük külön-külön feljelentést kell tenni, még pedig a fiataikorú ellen a fiataikorúak bíróságához, vagy a rendes bírósághoz (járásbíróság, törvényszék), a felnőttkorú ellen pedig — a cselekmény minősége szerint — a rendes bírósághoz. A külön feljelentéseket legcélszerűbb úgy megszerkeszteni, hogy az örs a fiataikorúak és felnőttkorúak ügyéről együttes feljelentést szerkeszt, de két példányban és mindenik példányon megjegyzi, hogy a másikat hova terjesztette be.

Célszerű így eljárni akkor is, ha az örs nem tudja megállapítani, hogy a fiataikorúak és felnőttkorúak által elkövetett bűncselekményről együttes vagy külön feljelentést kell-e tennie. Ilyenkor is elég egy feljelentést szerkeszteni, de jó, ha az örs azt az illetékes bíróságnak két példányban terjeszti be. Esetleg meg is jegyezheti a feljelentés végén, hogy azért terjeszti be két példányban, mert nem tudja, hogy a fiataikorúak ügyét a bíróságnak nem kell-e a felnőttkorúak ügyétől elkülönítenie. Nagyon meg fogja érte dícsérni a bíró az örsparancsnokot.

Ezt az eljárást egyébként mindig követni lehet, amikor az örs együttesen jelent fel fiataikorúakat és felnőttkorúakat, mert az 1913: VII. tc. 9. §-a szerint az ilyen ügyeket a bíróságnak mindig el kell különítenie; csak akkor tárgyalja együttesen, ha az elkülönítés az eljárás hátránya nélkül nem lehetséges. Hogy ez mikor lehetséges és mikor nem, azt csak bíróság tudja elröntenie, a csendőr nem igen tudja előre megállapítani.

Az örs teljesítse a kir. törvényszék felhívását. Egyáltalán: a kir. ügyészségek és a bíróságok felhívásainak indokolt és szabályszerű voltával szemben aggály nemigen merülhet fel, mert ezek mindig jogszabályon alapulnak és a bíróság a felhívását rendszerint meg is szokta indokolni, mint a jelen esetben is tette. De ha nem volna is reá jog-

szabály, előzékenységből is teljesíteni kell a felhívást, annál inkább, miután ilyen kívánság a bíróság részéről igen ritka, azt tehát nem tekinthetjük az örs állandó és indokolatlan megterhelésének. Udvariasság és a legmeszszebbmenő szolgálatkészség a bíróságokkal és hatóságokkal szemben: ez legyen minden parancsnok törekvése.

Ha fiatalkorú a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó kihágással van gyanúsítva, melyik hatósághoz kell a feljelentést megtenni?

A Szut. 460. pontjának f) alpontjában foglalt az a szabály, hogy a közigazgatási (állami rendőrségi) hatóságok, mint rendőri büntetőbíróságok hatáskörébe utalt kihágások esetében az illetékes közigazgatási hatóságokhoz kell a feljelentést megtenni, akkor is érvényes, ha fiatalkorú gyanúsítottról van szó.

A fiatalkorúak bíróságának hatáskörébe a fiatalkorúaknak csak azok a kihágási ügyei tartoznak, amelyeket a Szut. 460. pontja által idézett 1913: VII. tc. 3. §-a felsorol; tehát közveszélyes munkakerülés, a koldulás és a tiltott visszatérés kihágása (1913: XXI. tc. 1. §. Kbtk. 66—68. és 70. §.).

A Szut. 503. pontjának 2. és 3. bekezdése a fiatalkorúak által elkövetett kihágások ügyében teendő feljelentésekről szól s megkülönböztet olyan kihágásokat, amelyek általában közigazgatási hatáskörbe tartoznak, mégis a fiatalkorúak bíróságánál, tehát a rendes bíróságnál jelentendők fel, valamint olyan közigazgatási hatáskörbe tartozó kihágásokat, amelyeknél nem kell a hatásköri szabálytól eltérni, ha fiatalkorú követi is ezeket el. Megjelölhető-e pontosabban a határvonal a kétféle eljárás alá tartozó kihágások között?

A határvonal pontosan megjelölhető, mert csak néhány olyan kihágás van, amely miatt a rendes bíróságnál (a fiatalkorúak bíróságánál) kell feljelenteni a fiatalkorúakat, egyébként pedig változatlan marad a közigazgatási hatóság hatásköre fiatalkorú gyanúsítottal szemben is.

Az a néhány kihágás, amelyet fiatalkorú egyén gyanúsítása esetén a közigazgatási hatóság helyett a rendes bíróság (fiatalkorúak bírósága) bírál el, a következő: 1. 1913: XXI. tc. 1. §. (közveszélyes munkakerülés kihágása), 2.—4. A Kbtk. 66—68. §-aiba ütköző koldulás kihágása. 5. a Kbtk. 70. §-ába ütköző, kitiltó rendelet megszegésével elkövetett közbiztonságellenes kihágás.

Megjegyezzük itt, hogy a közigazgatási hatóság, általában a rendőri büntetőbíróság nem fiatalkorúak bíróságaként jár el a fiatalkorúak bűnügyeiben, mert ez az elnevezés csak a rendes bíróságot illeti. A rendőri büntetőbíróság is tartozik azonban figyelembe venni az eljárásnál a fiatalkorúakon való bírászkodás szabályait az 1913. évi VII. tc. értelmében. Ily megszorítással kell tehát érteni a Szut. 503. pontjának 3. bekezdésében foglalt ama kifejezést, amely a rendőrbíróságot mint a fiatalkorúak bíróságát említi.

460/e.

Mit értünk a Szut. 460. e) pontjában említett kivételes bírói illetékességen? Melyek ennek a kivételes illetékességnek az esetei?

Bírói illetékességen általában annak meghatározását értjük, melyik bíróság jogosult eljárni azonos hatáskörű bíróságok (pl. több törvényszék vagy több járásbíróság) közül? Kivételes bírói illetékességen értjük a kir. ítélőtáblák székhelyén működő törvényszékeknek (Budapesten a

kir. büntetőtörvényszékek) az illetékesség általános szabályaitól eltérő illetékességét.

A Bünvádi Perrendtartás 16. §-ában foglalt általános illetékességi szabály szerint ugyanis, ha törvényszéki hatáskörbe tartozó bűncselekményről van szó, az a törvényszék illetékes, amelynek területén a bűncselekményt elkövették. Egyes bűncselekményekre vonatkozólag azonban a törvény kivételt tesz s a kir. ítélőtáblák székhelyén lévő kir. törvényszékeket (Budapesten a kir. büntetőtörvényszéket) jelöli meg illetékesnek, a kir. ítélőtábla területén lévő többi kir. törvényszékek illetékességének mellőzésével. (Ezek a bűncselekmények részletesen fel vannak sorolva a csendőrségi Btk. II. kötetének 1033. oldalán.)

460/f.

Mit kell tenni olyan esetben, ha egy miniszteri vagy más rendelet valamely cselekményt vagy mulasztást megtilt, de nem mondja ki, hogy az büntetendő és börtönt sem állapít meg arra, aki elköveti. Tegyen-e ilyen esetben a csendőr feljelentést, tekintve, hogy a hatóság a gyanúsítottat a büntető rendelkezés hiánya miatt úgysem tudja megbüntetni.

Ha a törvény vagy rendelet valamilyen cselekményt vagy mulasztást megtilt, azt rendszerint kihágássá is nyilvánítja és megállapítja, hogy az elkövetőjét milyen büntetéssel kell büntetni. Nem gyakran ugyan, de néha mégis előfordul, hogy valamilyen cselekményt vagy mulasztást a rendelet megtilt, de büntetést nem állapít meg arra, aki elköveti. Például: a 18.866/1921. B. M. rendelet megtiltja, hogy illetéktelenek (pl. elutazók kísérői vagy várakozók)

hajóállomásokon a hajóhídra lépjenek vagy ott tartózkodjanak, de arra, aki hivatlanul mégis ott tartózkodik, nem állapít meg büntetést. Vagy: A vadászati törvény 16. §-a szerint vadászni csak lőfegyverrel, lóháton vagy vadászegek használatával szabad. Nem tartalmaz azonban a törvény büntető rendelkezést arra, aki a törvény ellenére más módon vadászik. Igaz ugyan, hogy török, hálók, hurkok alkalmazása, tűzoknak ólmoseső idején agyonverése vagy behajtása, szárnyasoknak léppel fogása (fenyvesmadár kivételével) a törvény 15. §-a szerint tilos, a törvény 27. §-a pedig a tiltott eszközökkel vadásztást orvvadászattá minősíti, de ez csak arra az esetre vonatkozik, ha valaki másnak a vadászterületén követi el. Azt azonban, aki a saját vadászterületén vadászik tiltott módon — bár a törvény szerint ez is meg van tiltva —, nem lehet megbüntetni, mert erre a cselekményre a törvény nem tartalmaz büntető rendelkezést. Vagy: a 48.500/1934. F. M. rendelet 3. §-a szerint hasznos vadra nem szabad fényszóró alkalmazásával vadászni, szarvast, dámot, mufont és őzet pedig csak golyóval szabad lőni. Azt azonban, aki fényszóróval vadászik, vagy pl. seréttel szarvast lö, szintén nem lehet megbüntetni, mert a rendelet ezt a cselekményt sem minősíti kihágássá és nem bünteti.

Tény, hogy a közigazgatási hatóság, illetőleg a rendőri büntetőbíró ilyen cselekmények miatt a csendőr feljelentése alapján nem indíthat a feljelentett személy ellen kihágási eljárást, a véleményünk azonban az, hogy a csendőr ilyen esetben is tegyen feljelentést és a további eljárást bízza a főszolgabíróra. Nincs kizárva ugyanis, hogy a feljelentett személy ellen valamilyen más jogszabály alapján, ami a csendőr figyelmét esetleg elkerülte, mégiscsak eljárást lehet indítani, de ha ezt nem lehet is, a közigazgatási hatóságnak joga van az illetőt megidézni és figyelmeztetni, hogy a cselekményt máskor ne kövesse

el. A csendőrnek csak azt kell néznie, hogy a tudomására jutott cselekmény vagy mulasztás tiltott-e vagy sem; hogy aztán amiatt a hatóság a feljelentettet megbünteti-e vagy sem, azzal a csendőr ne törődjék.

Mezei lopás esetén hová kell megtenni a feljelentést, ha az ellopott mezei termés értéke pontosan 60 pengő? Hová kell megtenni akkor, ha az érték pontosan 40 P?

Mezei lopás esetén akkor kihágás a cselekmény, ha az ellopott gazdasági termés nem ér többet, mint 60 P-t. Ha a lopott tárgy értéke 61 P, a cselekmény lopás vétsége. Az előbbi esetben a közigazgatási hatóság, az utóbbiban a kir. járásbíró bíraskodik. Ha a lopott termék értéke éppen 40 pengő, a feljelentést nem a főszolgabírónál, hanem a községi előljárásnál kell megtenni, mert a törvény rendelkezése szerint a főszolgabíró akkor kell megtenni a feljelentést, ha a kár nagyobb 4) pengőnél.

Olyan helyeken, ahol a m. kir. rendőrkapitányság mint büntetőbíróság működik, mit értünk ezen a kifejezésen: „közigazgatási hatóság mint rendőri büntetőbíróság?” Milyen kihágások tartoznak az utóbbinak hatáskörébe?

„Közigazgatási hatóság mint rendőri büntetőbíróság” kifejezésen értjük mindazokat a közigazgatási hatóságokat, amelyek hatáskörébe tartozik a rendőri büntetőbíraskodás. Ezek elsőfokon a következők:

a) kis- és nagyközségekben a főszolgabíró vagy helyettese (a szolgabíró); abban a községben pedig, amelynek területére a rendőrség működése kiterjed, a rendőr-

ség hatáskörébe tartozó ügyekben a rendőrkapitányság (kirendeltség) vezetője vagy helyette a belügyminiszter megbízta rendőrtisztviselő (fogalmazó);

b) törvényhatósági jogú és megyei városokban a rendőrség hatáskörébe tartozó ügyekben a rendőrkapitányság vezetője vagy helyette a belügyminiszter megbízta tisztviselő (fogalmazó); egyéb ügyekben a törvényhatósági bizottság, illetőleg a képviselőtestület által megbízott tisztviselő;

c) Budapesten a rendőrség hatáskörébe utalt ügyben a rendőrség kerületi kapitánysága, vagy helyette a belügyminiszter megbízta tisztviselő (fogalmazó); egyéb ügyekben a kerületi előljáró (vagy helyettese);

d) mezőrendőri vagy erdei kihágási ügyekben, ha a kár (kárdíj) 40 P értéknél nem több s ha a feljelentést a községi előljárásnál teszik, a községi bíróság.

Látható tehát, hogy ezt a két elnevezést „m. kir. rendőrkapitányság mint rendőri büntetőbíróság” és „közigazgatási hatóság mint rendőri büntetőbíróság” egymással szembeállítani nem lehet, mert a rendőrkapitányság is közigazgatási hatóság, csupán közelebbi részmeghatározása annak az általános gyűjtőfogalomnak, amelyet „a közigazgatási hatóság mint rendőri büntetőbíróság” fejez ki.

Előfordul, hogy ugyanannak a helységnek területén többféle elsőfokú, rendőri büntetőbírói hatáskörré jogosult közigazgatási hatóság működik. Így például a székesfővárosban bíraskodik a rendőrség is, a kerületi előljáróság is, valamint a pestkörnyéki egyes községekre vonatkozólag a járási főszolgabíró is. Ugyanilyen helyzet előfordul vidéki városokban is. Hogy milyen kihágásokat bírál el az egyik és a másik, ezt azok a jogforrások (törvények, rendeletek, közgyűlési határozatok) mondják

meg, amelyekben az illető kihágások tényálladékait szabályozták.

460 g.

Az 1935 : IV. tc. 281. §-ának 2. bekezdése értelmében, ha a kár 40 P értéket nem halad meg, a feljelentés erdei kihágás esetében a községi bírónál is megtehető, amely esetben a községi bíróság a rendőri büntető eljárás szabályai szerint ítélkezik. Ez a szabály csak a magán-egyénre vonatkozik-e, a csendőr pedig tartozik-e követni azt az általános szabályt, hogy erdei kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, a m. kir. rendőrség működési területén a m. kir. rendőrségnek mint rendőri büntetőbíróságnak hatáskörébe tartozik?

A törvény nem ismer oly megszorítást, hogy 40 P kár esetén csak magános tehet feljelentést a községi bíróságnál, csendőr nem. Ezért a csendőr a nála tett ilyen feljelentést a községi bíróságnak szintén megküldheti, ha akarja; szabályosan jár el akkor is, ha a közigazgatási hatósághoz (m. kir. rendőrséghez) továbbítja. Az ilyen esetekben a célszerűségi szemponthoz kell igazodni; melyik hatóság tudja legcélszerűbben (legkevesebb költséggel, legkevesebb idővesztéssel, legkevesebb eljárási zökkenővel) lebonyolítani az eljárást.

461.

A Szut. 461. pont 1. bekezdése értelmében olyan kihágásokról, amelyeknek a tettesét nem lehetett megállá-

pítani, nem kell feljelentést tenni. Kell-e az ilyen kihágásokról az illetékes hatósághoz jelentést tenni?

Kiderítetlen kihágásokról rendszerint nem kell jelentést tenni. Mert igaz, hogy a 65.000/1909. B. M. számú körrendelet (Rbsz.) 108. §-a azt rendeli, hogy kihágás esetében a hatóság az eljárást akkor is köteles megindítani, ha a terhelt személye ismeretlen, de viszont az is természetes, hogy ez az eljárás csak formai lehet, mert hiszen a terhelt távollétében sem tárgyalást tartani, sem pedig ítéletet hozni nem lehet. A csendőr tehát csak a maga és a hatóság munkáját szaporítja feleslegesen, ha olyan — többnyire lényegtelen — kihágási ügyekben, amelyekben a hatóság terhelt hiányában előreláthatóan amúgy sem fog tudni eljárni, feljelentést tesz, mert az ügyben a hatóság nem tehet egyebet, mint hogy az eljárást „a terhelt előállításáig vagy jelentkezéséig“ megszünteti és az ügyet irattárba helyezi.

Nézetünk szerint kiderítetlen kihágási ügyekben csak akkor kell a hatóságnak feljelentést tenni. ha:

- a) a gyanúsított személye ismeretlen ugyan, de valószínű, hogy azt a hatóság meg fogja tudni állapítani;
- b) ha a magánindítványra jogosult egyén az eljárás megindítását nyilatkozatban kérte;
- c) ha a kihágással kapcsolatban bűnjelek vannak, amelyekre nézve a hatóságnak intézkednie kell;
- d) ha sűrűn ismétlődő olyan kihágásokról van szó, amelyeket gyaníthatólag ugyanazok a gyanúsítottak követnek el, vagy amelyek ügyében a hatóságnak általános közigazgatási vagy rendőrhatalósági intézkedést kell tennie;
- e) ha valószínű, hogy a kihágás magánjogi igények későbbi érvényesítését fogja maga után vonni, vagyis ha

az ismeretlen gyanúsított valakinek vagyoni kárt okozott és végül

f) ha a hatóság a kihágások valamely nemének minden esetben való feljelentését elrendeli.

E feltételek fennforgása nélkül a kiderítetlen kihágásokról felesleges feljelentést szerkeszteni. Nem változtat ezen a véleményünkön a fentebb hivatkozott Rbsz. 49. §-ának az a rendelkezése sem, hogy „... a hatósági közegek kötelesek a hivatali hatáskörükből tudomásukra jutott, hivatalból üldözendő kihágásokat az adatok és bizonyítékok közlésével feljelenteni“, mert inkább cselekszünk a rendelet szellemében akkor, amikor a gyakorlati értelem álláspontjára helyezkedve, a nyilvánvalóan felesleges feljelentéseket mellőzzük, mintha a §-t betűszerint értelmezve, csupán formai okokból magunknak is és a hatóságnak is haszontalan munkát okozunk.

463.

Milyen címszót kell használni a Szut. 463. pontjának 1. pontja szerint, ha a nyomozás nem a sértett panasz folytán indult meg?

A Szut. 463. pontjában nem „A sértett panasz“ szerepel címszóként, hanem: „Az eljárás alapja“. A mintában „A sértett panasz“ csak mint példa szerepel. Ha tehát a csendőr a nyomozást saját kezdeményezéséből indította meg s így szerkeszt annak eredményéről feljelentést, a Szut. 463. pont 1. alpontja szerint „Az eljárás alapja“ címszó alá azt írhatja: „Hivatalból“, vagy „X. Y. feljelentésére“ (ha a feljelentést nem a sértett tette).

Az örs az elfogott egyén előéletéről telefonon értesítéseket szerez be. Az egyik rendőrkapitányság értesítése szerint az elfogott ott 10 napi elzárásbüntetést töltött ki, de közelebbi adatot közölni nem tudnak. Fel kell-e említeni az ilyen értesítést a tényvázlatban?

Nem helytelen, ha az örs az ilyen értesítést is megemlíti a tényvázlatban, bár nyilvánvaló, hogy az ilyen értesítés értéktelen mindaddig, amíg hiteles adatokkal megalapozva nincsen. Ha az örsnek hiteles adatokat beszereznie módjában nincs, említse meg ezt is a tényvázlatban és bízza az illetékes bíróságra vagy hatóságra, hogy további vizsgálódást folytasson az állítólagos előző büntetések tárgyában. ha ezt szükségesnek látja.

Ha tényvázlat megszerkesztéséről van szó, mit kell elsősorban figyelembe venni: a Szut. 17. sz. mellékletét-e, vagy a Szut. 463. pontját? A Szut. 463. pontja (6. alpont) ugyanis egész sor a „Megjegyzés“ rovat alatt tárgyalandó kérdést említ meg, holott a 17. sz. melléklet a „Megjegyzés“ rovata azt sem említi meg, hol, mikor, miért kivel szemben és a Szut. melyik pontja alapján foganatosította a járőr az elfogást.

Mielőtt a kérdésre az érdemleges választ megadnók, egy elvi kérdést kell tisztáznunk: a minták jelentőségének kérdését. Általánosságban azt lehet tapasztalni, hogy az örsök a szabályzatokban, utasításokban stb. lévő minták részleteinek túlzott jelentőséget tulajdonítanak, sőt azokat kötelező erő tekintetében — mint a jelen esetben is — az utasítás szövegével egyenlő értékűnek tekintik. Ez a felfogás nem helyes.

Tévedés ugyanis azt hinni, hogy pl. a Szut. feljelentés-mintáinak az lenne a céljuk, hogy a csendőrt felmentés a szerkesztés és fogalmazás minden gondja alól. A minta, mint a neve is mutatja: *csak minta*, példa; megmutatja az általános kereteket, amelyek között a csendőr által szerkesztett és fogalmazott bűnügyi feljelentéseknek mozogniok kell, szemlélteti az utasítás szövegének rendelkezéseit, megkönnyíti annak megértését, de ennél továbbmenő szerepe nincs. Szó sem lehet tehát arról, hogy a csendőrnek csak egyszerűen le kellene másolnia a mintát, bele kellene gyömöszölnie az előfordult eseteket a mintába, csupán a neveket változtatva meg, mert hiszen ahány eset, annyi féle s két teljesen összevágó bűncselekmény sohasem fordul elő, még ha úgynevezett tipikus bűncselekményekről van is szó.

Mindezekből következik, hogy kötelező ereje egyedül az utasítás szövegének van s ott, ahol a szöveg és a minta között eltérés mutatkozik, a szöveget kell irányadónak tekinteni.

A Szut. feljelentési mintáiban valóban vannak a szöveggel szemben eltérések, amelyek nézeteltérésekre adhatnak okot. A Szut.-ra beérkezett javaslatok feldolgozásával kapcsolatosan ezeket az eltéréseket is ki fogják küszöbölni.

Ami a Szut. 463. pontjának rendelkezését illeti, hogy t. i. a feljelentés „Megjegyzés“ rovatába mit kell felvenni, természetesen, hogy az ott felsoroltakat nem kell minden egyes feljelentésbe — esetleg nemleges formában — felvenni, hanem csak azokat, amik a feljelentett esettel kapcsolatban valóban előfordultak, illetve amelyeknek megemlítésére szükség van. Amikor elfogás, házkutatás stb. történt, az arra vonatkozó adatokat a 463. pont 6/c. alpontja szerint minden egyes esetben be kell jelenteni, akkor is tehát, ha a mintában nincsen benne. Ezekre az

adatokra ugyanis mind a bíróságnak (ügyészségnek), mind pedig a csendőr előljáró parancsnokságának szüksége van. Az ügyészségnek, bíróságnak azért, mert a csendőr által bekísért foglyot ki kell kérdeznie, hogy a csendőrség részéről tapasztalt bánásmód, illetve a csendőr által vele szemben foganatosított intézkedések ellen nincs-e panasza s e kikérdezésnél tájékozásul szolgálhatnak a hivatkozások, amelyek a csendőr eljárásának utasításszerű alapját feltüntetik. A csendőr előljáró parancsnokságainak, elsősorban a szakasz- és szárnyparancsnokoknak pedig azért van szükségük ezekre az adatokra, hogy a csendőr eljárásának szabályszerűségét általánosságban és esetleg fegyelmi tekinteteből is elbírálhassák.

A Szut. 463. pont 6. alpont a) bekezdése szerint a feljelentés „Megjegyzés“ rovatában a csendőr jelentheti azokat a körülményeket, amelyek a gyanúsított vagy a tanúk szavahihetősége mellett vagy ellen bizonyítanak, a b) bekezdés szerint pedig a tényállásra, a sértett, gyanúsított vagy a tanúk előadására vonatkozó, megindokolt megjegyzését, személyes tapasztalatát, benyomását vagy véleményét is. Feljelentheti-e a gyanúsított vagy a tanú a csendőrt rágalmozás vagy becsületsértés miatt, ha róla a csendőr a Szut. fenti rendelkezései alapján a feljelentés „Megjegyzés“ rovatában a bíróságnak kedvezőtlen véleményt jelentett?

Mielőtt a kérdésre válaszolnánk, röviden megvilágítjuk, milyen célt szolgál a feljelentés „Megjegyzés“ címszava s miért kellett ezt a címszót a feljelentés szövegébe felvenni.

A bíróságok és a hatóságok mindig meg voltak elégedve a csendőrségi feljelentésekkel. Csupán egy kifogás

hangzott el sűrűn a feljelentések ellen: néha túlságosan egyéniek, amin azt értették, hogy a feljelentés szövegébe ott is, ahol csupán a száraz tényállást kellett volna jelenteni, a csendőr belekeverte a saját egyéni nézetét, véleményét; a tényállás egyes részeit, különösen a vallomásokat megjegyzésekkel kísérte; a saját megállapításait összekeverte azzal, amit a felek mondtak, sok helyütt pedig a vallomásokat is olyan fogalmazásban adta vissza, amelyből kiérezhető volt, hogy a csendőr azoknak hitelt adott-e vagy sem. Egyszóval, a csendőr nem kívülálló tolmácsolója volt az eseményeknek és a vallomásoknak, hanem azokat mintegy átszűrte önmagán s nem úgy állította a bíróság elé, ahogyan történtek, hanem ahogyan ő látta és megítélte. Ez zavaróan hatott arra, aki a feljelentést olvasta; a kir. ügyész, a bíró nem arra kíváncsi, hogy a nyomozónak mi a véleménye az ügyről, hanem, hogy mi történt, ki mit mondott, vallott stb.; mert ezek tárgyilagos ismeretében, minden más befolyástól mentesen kell az ügyet elbírálnia.

Ez nem jelenti azt, hogy a csendőrnek az ügyről, a sértettéről, gyanúsítottáról, tanúkról stb. szerzett benyomása, véleménye értéktelen és el is maradhat. Az ügynek sok mellékkörülménye, az éppen feljelentett esettel talán közvetlen összefüggésben nem is álló előzménye, következménye, mellékeseménye lehet, amely nem tartozik ugyan a szorosán vett tényálláshoz, mégis jó tudnia annak, aki az ügyet igazságosan akarja elbírálni. A csendőr foglalkozik legelőször a bűnüggyel s annak tényállását a legközvetlenebbül, tehát a legtisztábban látja; az eljárás későbbi folyamán, amikor az ügyet a védő is a kezébe veszi, a felek pedig különféle befolyásoknak vannak kitéve, az első nyomozás alkalmával megállapított tényállás elferdül úgy, hogy egyre nehezebb belőle a valóságot kihámozni. Ilyenkor jó segítségére van a kir.

ügyésznek és a bíróságnak a csendőr által nyújtott tájékoztatás olyan körülményekről, amelyeket közvetlenül az eset megtörténte után, a helyszínen, a kikérdezések közben stb. személyes benyomásai alapján állapított meg.

A vallomások értékelésénél is segítségére lehet a csendőr a bíróságnak. Tudjuk, hogy a bíróság a vallomásokat és a bizonyítékokat szabadon mérlegeli, ami azt jelenti, hogy a bíró a legjobb meggyőződése szerint elfogadja vagy nem fogadja el azokat bizonyítékként. Az ilyen mérlegelésnél a bíró mindenekelőtt a saját tapasztalatára, benyomására, véleményére támaszkodik, de figyelembe veheti a csendőr jelentését is. Annál a körülménynél pl., hogy a bíróság hitelt ad-e a sértett, a gyanúsított vagy a tanú vallomásának, nagy szerepe lehet az illető egyéniségének, amit azonban a bíró rendszerint nem ismer. Ha a csendőr azt jelenti valakiről, hogy derék, dolgoz, komoly, megbízható, törvénytisztelő ember, aki a polgártársai előtt jó hírben áll, ez már jó ajánlólevél a bíró előtt ahhoz, hogy az illető vallomásának nagyobb hitelt adjon, mint az olyan tanúénak, akiről a csendőr azt jelenti, hogy iszákos, dologtalan, pénzért mindenre kapható, munkakerülő haszontalan ember.

A gyanúsított is más megvilágításban áll a bíróság előtt, ha a csendőrségi feljelentésből a bíró azt állapítja meg, hogy az elkövetett bűncselekménytől eltekintve, amelybe talán csak belesodorták az események, tisztességes ember, mintha azt olvassa róla, hogy izgága, verekedő, a családjával nem törődő, semmiházi, aki nem érdemli meg, hogy a bíróság kímélettel legyen iránta. Igaz ugyan, hogy a gyanúsítottól erkölcsi és vagyoni bizonyítványt kell beszerezni és ez a bizonyítvány volna hivatva őt jellemezni, de tudjuk, hogy a gyakorlatban az erkölcsi és vagyoni bizonyítvány legtöbbször csak néhány rövid, hivatalos megjegyzést tartalmaz s ezek nem

alkalmasak arra, hogy a gyanúsítottat megnyugtató részletességgel jellemezzék. Gyakorlatilag többet ér ennél a csendőr által néhány keresetlen szóval jelentett vélemény.

Ha a „Megjegyzés“ címszó alatt foglaltak ügyesen, értelmesen vannak összeállítva, annak nemcsak az elsőfokú, hanem a fellebbezési bíróság is jó hasznát veheti. Addig ugyanis, amíg az elsőfokú bíróság szóbeli és közvetlen tárgyalás alapján, tehát közvetlen személyes tapasztalatok és benyomások alapján ítél, a fellebbviteli bíróság a maga ítéletét vagy határozatát már legtöbbször — a kir. Kúria mindig — csak az iratok alapján hozza meg. Nem egyszer megtörtént, hogy a csendőrségi feljelentés „Megjegyzés“ címszava alatt foglaltak nagy befolyással voltak a bíróság döntésére.

Láthatjuk tehát: nem arról van szó, hogy a csendőr a maga egyéni megállapítását, véleményét, tapasztalatát és egyáltalán mindazt, amit a tényállásnak minél jobban megvilágítása érdekében szükségesnek lát, ne jelentse, hanem csak arról, hogy ezt el kell választani a tényállástól és a tanúvallomásoktól azért, hogy ezek a maguk eredetiségében, tisztán kerüljenek a kir. ügyészség és a bíróság elé. A tényállásnak és a tanúvallomásoknak a csendőr csak az írógépe legyen, azokhoz semmit hozzá ne tegyen, belőlük el ne vegyen s véleményt se nyilvánítson. Nemcsak a közvetlen véleménynyilvánítástól kell itt tartózkodnia, hanem a közvetettől is. Nem szabad pl. a vallomásokat olyan módon visszaadni, amelyből a csendőr véleményére lehet következtetni. Nem szabad pl. ilyen kifejezésekkel keverni „állítása szerint“, „úgy állítja be a dolgot“, „konokul tagadott“, „szerinte úgy történt“ stb., mert az ilyen kísérő megjegyzésekből arra lehet következtetni, hogy a csendőr nem tárgyilagosan, hanem az illető javára, vagy hátrányára elfogultan írta le a vallo-

mást és ez a kir. ügyészt vagy a bírót bizalmatlanná teszi a feljelentés szava hihetősége tekintetében.

Miután azonban a csendőr ilyen egyéni természetű jelentésére — mint mondtuk — mégis szükség van, arra való a „Megjegyzés“ címszó, hogy teret nyújtson a csendőrnek arra, hogy ezeket is megtehesse. Így most már a kir. ügyész és a bíró a feljelentés „Megjegyzés“-ét már eleve azzal a tudattal olvassa, hogy ez a tényállástól és a vallomásoktól különválasztott rész és az a célja, hogy a Szut. 463. pont 6. alpontjában foglaltakat is a kir. ügyészség vagy a bíróság tudomására hozza.

A Szut. súlyos eszközt ad a csendőr kezébe, amikor lehetővé teszi, hogy a „Megjegyzés“ címszó alatt jelentettek révén nemcsak a vádemeléshez, hanem esetleg a bírói döntéshez is adatokat szolgáltatthasson. Ez azt a szigorú kötelezettséget rója a csendőrré, hogy a „Megjegyzés“ alá írt minden szavát jól meggondolja és csak a legtisztább igazságot tartsa szem előtt. Nem szabad tehát könnyelmű, meggondolatlan megjegyzéseket tenni, legfőképpen pedig attól óvakodjék a csendőr, hogy a „Megjegyzés“ címszót személyes rokonszenvének vagy ellenszenvének nyilvánítására használja fel, mert ennek kellemetlen következményei lehetnek.

A Bűnvádi Perrendtartásból tudjuk ugyanis, hogy a terheltnek és védőjének jogában áll az eljárás folyamán a bűnügy iratait megtekinteni, elolvasni, sőt azokról másolatot is készíteni. Miután a csendőr feljelentése is az iratokhoz kerül, természetes, hogy azt nem csak a kir. ügyész vagy a bíró, hanem a terhelt és ennek védője is elolvashatja, sőt, ha akarja, másolatba is veheti. Azt is tudjuk, hogy a kir. ügyészség vádirata olyan ügyekben, amelyekben nincsen vizsgálat (telj. az esetek kb. 95%-ában) a csendőr feljelentése alapján készül. A ter-

heltnek jogában áll a vádirat ellen kifogással élni, amiből következik, hogy a csendőr feljelentése alapján készült vádirat ellen benyújtott kifogás is voltaképpen csak alaki-lag támadja a vádiratot, lényegében a csendőr feljelentése ellen irányul, amelynek alapján a vádirat készült.

A terhelt és a védője igyekszik minden olyan adatot, amely a terheltre kedvezőtlen, megcáfolni, megdönteni, az ellenkezőjét bizonyítani. Természetes tehát, hogy a csendőrségi feljelentés „Megjegyzés” rovatában foglaltakat sem hagyják szó nélkül, ha a gyanúsítottra kedvezőtlen, hanem azt igyekeznek bizonyítani, hogy a csendőr valótlant jelentett, vagyis igyekeznek a csendőrt meghazudtolni. Ezt könnyen tehetik, ha az, amit a csendőr jelentett, valóban nem igaz. A csendőr legyen tehát erre mindig elkészülve; csak olyasmit jelentsen, amit szükség esetében bizonyítani tud. Nem szabad senkiről azt írni, hogy megbízhatatlan, dologkerülő, iszákos ember, hogy a polgártársai előtt rossz hírnévben áll, hogy bűncselekményeket szokott elkövetni stb., ha erre a csendőrnek nincs semmiféle adata vagy bizonyítéka. Egyszerű pletyka után nem szabad elindulni, mert tudjuk, hogy az ilyesminek nem szokott gazdája akadni, ha helyt kell érte állani. Csak komoly, megbízható értesülések vagy személyes tapasztalatok, megállapítások képezhetik az alapját annak, mit a csendőr jelent; ha semmi jelentenivaló nincsen, maradjon el inkább a „Megjegyzés” címszó, semhogy olyasmi kerüljön beléje, amivel a csendőrt megfoghatják.

Kérdés már most: jogában áll-e a gyanúsítottnak (terheltnek), hogy a „Megjegyzés” címszó alatt foglaltak miatt a csendőrt rágalalmazásért vagy becsületsértésért feljelentse?

Ennek a lehetősége mindig fennáll, a csendőr számoljon tehát ezzel is. Büntetendő cselekmény miatt bárki, bármikor feljelentést tehet, ezt semmiféle törvény nem

korlátozza. A terhelt, illetőleg a védője másolatba veheti a „Megjegyzés” címszó alatt foglaltakat és a folyamatban lévő ügytől függetlenül kérheti a csendőr ellen rágalalmazás vagy becsületsértés miatt az eljárás megindítását. Rendszerint olyankor szokták ezt megtenni, ha a csendőr feljelentésében foglaltak valóban nem felelnek meg a valóságnak, vagy pedig, ha a vádlottat felmentették és ő nemcsak a bűncselekmény vádja alól akarja magát tisztázni, hanem az előnytelen jellemzés alól is, amit a csendőr a feljelentésben adott felőle.

Milyen büntetendő cselekmény miatt lehet ilyen esetben a csendőr ellen eljárást indítani, ha a jelentése nem bizonyul valósnak?

A cselekmény az 1914:XLI. t.-c. 1. vagy 2. §-ába ütköző rágalalmazás vagy becsületsértés, aszerint, hogy a „Megjegyzés” címszó alatt foglalt kifejezések arra, akire vonatkoznak, csak általában sértők, becstelenítők, lealacsonyítók-e, vagy pedig tényállást is tartalmaznak-e. Rendszerint tényállítást kell tartalmazniok, mert olyan kifejezések használata, amelyek nem tényekre vonatkoznak, csak a gyanúsítottat sértegetik, céltalan és helytelen volna.

Rágalmazás és becsületsértés miatt azonban a csendőr ellen nem lehet eljárást indítani, mert a kir. Kúria kimondotta, hogy köztisztviselő (tehát a csendőr is) nem büntethető a hivatalos hatáskörén belül létrejött hivatalos iratban foglalt olyan állításért, amely a valóság esetében a sértett ellen bűnvádi eljárás oka lehet, vagy őt közmegevetésnek tenné ki. A Szut. 463. pont 6. alpontjában foglalt rendelkezés folytán nyilvánvaló, hogy a csendőr akkor, amikor észleleteit vagy véleményét a feljelentés „Megjegyzés” címszava alatt jelenti, hivatali hatáskörében jár el. A 64. pont 15. alpontja a csendőrt külön is feljogosítja, sőt kötelezi, hogy „egyes egyének, egye-

sületek, stb. működéséről és közbiztonsági vagy erkölcsi szempontból való magatartásáról vagy megbízhatóságáról" véleményt adjon.

Nem minősíthető e cselekmény a fenti törvénycikk 20. §-ába ütköző hatóság előtti rágalmazásnak sem, mert a kir. Kúria erre nézve kimondotta, hogy: „A hatóságnak tagja vagy közege a hivatali hatáskörében tett feljelentésének be nem bizonyulta s illetve alaptalansága esetében a hatóság előtti rágalmazásnak cselekvő alanya sohasem lehet, terhére ez a bűncselekmény tehát nem állapítható meg.”

Szóba jöhet még a Btk. 471. §-ába ütköző hivatali visszaélés vétsége is. E szakasz szerint az a közhivatalnok, aki azon célból, hogy valakinek jogtalanul hasznot vagy kárt, vagy más sérelmet okozzon, hivatali eljárásában vagy intézkedésében a kötelességét megszegi, öt évig terjedhető fogházzal büntetendő. A szövegből kitűnik azonban, hogy ezt a vétséget csak szándékosan, tudatosan lehet elkövetni. Ha tehát beigazolást nyer, hogy a csendőr a feljelentés „Megjegyzés” címszava alatt minden ténybeli alap nélkül, csak azért tett valótlan és a sértettre hátrányos megjegyzést, hogy az illetőt a kir. ügyészség vagy a bíróság előtt hátrányos helyzetbe hozza (pl. haragból, ellenszenvből, bosszúból tette) és ha a jelentés nem bizonyul valóznak, akkor a csendőrt a bíróság e vétség miatt fogja elítélni.

Ilyen eset azonban nem fordul elő és csendőrrel fel sem tételezhető. Gyakoribb az olyan eset, hogy a csendőr nem egyenesen ártó szándékkal, hanem felületességből, meggondolatlanságból, gondatlanságból vesz fel a „Megjegyzés” címszó alá olyasmit, amit később nem tud bizonyítani. Miután a Btk. 471. §-ba ütköző vétséget gondatlanságból nem lehet elkövetni, ilyen esetben a csendőrt fegyelmileg fogják felelősségre vonni a Szut. 72. pont 1.

bekezdése és a 462. pont 2. bekezdése alapján, amelyek a valótlan jelentéstételt tilalmazzák.

A Kbt. 133. §. 3. pontja (valótlan jelentéstétel) nem alkalmazható, mert ez katonai bűncselekmény, már pedig katonai bűncselekményt csak katonai szolgálati ügyben, katonai szolgálati irat vagy okirat tekintetében lehet elkövetni. A bűnügyben tett feljelentés nem katonai, hanem polgári természetű ügyirat. Nem illeti meg továbbá a csendőrt az 1914:XXI. t.-c. 17. §-ában biztosított mentesség sem, mert ez csak az ügyfelekre vonatkozik, a csendőr pedig az általa feljelentett ügynek nem ügyfele, hanem nyomozó közege.

A valóság bizonyításának kérdésében nézetünk a következő:

A közigazgatási (rendőri) hatósági személyek és közegek gyakran kerülnek a feladat elé, hogy hivatalos felszólításra vagy általános hivatali kötelességből folyóan egyes személyek egyéniségére, politikai és egyéni megbízhatóságára, magatartására stb. vonatkozóan hivatalos véleményt nyilvánítsanak. Annak, aki pl. fegyvertartási vagy italmérési engedélyt kér, aki útlevelet akar váltani, még inkább pedig annak, aki bűncselekményt követ el, számolnia kell azzal, hogy az egyénisége hivatalos elbírálás alá kerül, amely esetleg kedvezőtlen is lehet. Azt természetesen senki sem köteles eltérni, hogy őt hivatalos vélemény címén alaptalanul megrágalmazzák vagy a becsületében megsértsék, viszont azonban a hatósági személytől vagy közegtől sem lehet csalhatatlanságot kívánni vagy azt követelni, hogy csak perrendszerű bizonyítási eljárás lefolytatása után, annak eredményéhez képest adjon véleményt.

Nézetünk szerint tehát elegendő, ha a hatósági személy vagy közeg azt bizonyítja, hogy a véleményét komoly hivatalos vagy magánértesülései alapján, lelki-

ismeretes utánjárás és megfontolás után, nem a félnek ártó szándékkal, hanem az ügy vagy az igazság érdekében teljes jóhiszeműséggel tette és hogy őt sem a szükséges adatok megszerzésében, sem pedig a véleményadásban gondatlanság nem terheli, vagyis, hogy ebben a tekintetben a hivatali kötelességét lelkiismeretesen teljesítette.

Ha tehát a csendőr bizonyítani tudja, hogy a véleményt, amit a sértettől a feljelentés „Megjegyzés” címszava alatt adott, alapos és lelkiismeretes utánjárás, puhatolás után, vagy saját legjobb tudomása szerint teljes jóhiszeműséggel és az ügy érdekében jelentette és hogy az lényegileg helytálló, nem fogják felelősségre vonni, akkor sem, ha a vélemény egyes részleteire vonatkozóan a bizonyítás nem sikerül teljes mértékben. Ha azonban beigazolódik, hogy a véleményből semmi sem igaz, ha azt a csendőr semmivel sem tudja megindokolni s még azt sem tudja igazolni, hogy milyen tényekre alapította, akkor természetes, hogy emiatt felelnie kell.

467.

Kihágási ügyben tett feljelentéshez kell-e erkölcsi és vagyoni bizonyítványt csatolni?

Az 1890:XLIII. t.-c. 3. §-a a kir. bíróságok hatáskörébe tartozó büntetőügyekben rendeli el a községi elöljáróságok által kiállítandó vagyoni bizonyítványok beszerzését. Az erkölcsi és vagyoni bizonyítványokról kiadott 10.900—I. M. 1910. számú rendelet is a kir. bíróságok hatáskörébe tartozó „büntető ügyekben” teszi kötelezővé az erkölcsi és vagyoni bizonyítványok beszerzését, miután

pedig a „büntetőügyek” fogalmába a kihágás miatt indított eljárás is tartozik, nem szenved kétséget, hogy a bíróságok hatáskörébe tartozó kihágás miatt tett feljelentéshez erkölcsi és vagyoni bizonyítványt kell csatolni. Ugyanígy rendelkezik egyébként a Szut. 467. pontja is, mely szintén azt rendeli, hogy a kir. bíróságok hatáskörébe tartozó „bűnügyekben” (tehát a kihágás miatt indított ügyben is) a gyanúsítottól erkölcsi és vagyoni bizonyítványt kell beszerezni.

Megjegyezzük, hogy a fentebb hivatkozott 10.900—1910. számú igazságügyminiszteri rendelet 1. §-ának 2. bekezdése a kir. járásbíróság hatáskörébe tartozó becsületsértés esetében — amely pedig vétség — megengedi ugyan az erkölcsi és vagyoni bizonyítvány beszerzésének mellőzését, ha a bíróság a bűnügyi költségek kérdésében e bizonyítvány nélkül is határozhat, ennek a kivételnek azonban az örsök szempontjából nincsen különösebb jelentősége, mert a becsületsértés vétsége főmagánvádra üldözendő, azzal tehát az örsök vagy egyáltalán nem, vagy pedig csak a Szut. 400. pontjában előírt korlátok között foglalkoznak.

A rendőri büntető eljárásban, vagyis a főszolgabíró és a rendőrségi kapitányság hatáskörébe tartozó kihágások esetében nincs szabályozva, hogy a rendőri büntetőbíróság milyen módon szerezzék meg a terhelt erkölcsi életére vagy vagyoni állapotára vonatkozó adatokat, amelyekre határozatának meghozatalánál szüksége van. Habár különösen a pénzbírságok kiszabásának, valamint a visszaesők súlyosabb megbüntetésének helyes alkalmazása kívánatosná tenné, hogy a rendőri hatóság is minél pontosabban legyen tájékozva a terhelt erkölcsi és vagyoni viszonyairól, a belügyminiszter gyakorlati okokból, főképpen pedig a csendőrörsök tehermentesítése céljából az 1930. évi április 22-én kelt 1134—1930. számú rende-

letével (megjelent a Belügyi Közlöny 31—1930. számának 531. oldalán) úgy intézkedett, hogy a csendőrörsök a rendőri büntetőhatóságok hatáskörébe tartozó kihágások miatt tett feljelentéseikhez erkölcsi és vagyoni bizonyítványt ne csatoljanak.

Az örsnek azonban, ha módjában áll, igyekeznie kell a rendőrhatalóságot a gyanúsított vagyoni viszonyairól tájékoztatni. Ha tehát ismeretes, meg kell említeni, hogy a gyanúsítottnak mekkora értékű (ingó vagy ingatlan) vagyona van, vagy ha ilyennel nem rendelkezik, körülbelül mennyi az évi, havi, heti vagy napi keresete. A vagyoni viszonyok megállapítása végett külön puhatolást nem kell indítani, az erre vonatkozó adatokat tehát csak akkor kell bejelenteni, ha azok megállapítása külön hosszadalmas puhatolások vagy levelezések nélkül is lehetséges, ellenkező esetben a vagyoni adatok bejelentése elmaradhat. Ilyenkor azok utólagos megállapítása iránt a rendőrhatalóság — ha szükségesnek látja — más módon (a község elöljárósága útján) intézkedik.

Fiatalkorúak bűnügyeiben szükséges-e erkölcsi és vagyoni bizonyítvány beszerzése?

A fiatalkorúak bíróságáról szóló 1913. VII. t.-c. életbe léptetése és végrehajtása tárgyában kiadott 56.000—1913. számú igazságügyminiszteri rendelet 36. §-a kifejezetten hangsúlyozza, hogy a bűnvádi eljárás céljára szükséges erkölcsi s vagyoni bizonyítványt nem pótolja a fiatalkorú egyéniségének, értelmi és erkölcsi fejlettségi fokának, valamint életviszonyainak megismerése végett beszerzendő környezettanulmány.

Ez természetes is. A környezettanulmányba foglalt adatoknak nincs hatóságilag megállapított tényjellegük,

hanem bizalmasjellegű értesüléseknek és a környezettanulmányt ellátó egyén megfigyeléseinek és véleményeknek foglalata.

Viszont mindenképpen fontos lehet annak hiteles ismerete, milyen vagyoni viszonyok közt van a fiatalkorú: nincs-e a nevén esetleg nagyobb terjedelmű ingatlan vagyon, amelyet a fiatalkorú elhanyagolásával visszaélészerűen kezelnek s más hasonló fontos kérdések eldöntésére nyújthat alapot a vagyoni bizonyítvány, míg az erkölcsi bizonyítvány különösen a büntetett vagy büntetlen előélet kérdésében lehet hiteles bizonyíték, különösen, ha az országos bűnügyi nyilvántartásból beszerzett értesítést is magában foglalja.

A Szut. 467. pontja elrendeli, hogy a rendőri büntetőbíróság hatáskörébe tartozó kihágásokról szerkesztett feljelentésekben a gyanúsított vagyoni állapotát, évi, havi, heti vagy napi keresetét fel kell tüntetni. Hol kell a feljelentésben az erre vonatkozó adatokat tárgyalni?

A gyanúsított vagyoni viszonyaira vonatkozó adatokat a feljelentésben két helyt lehet tárgyalni: a személyi adatok között vagy a feljelentés végén, külön címszó alatt. Miután a feljelentés a rendőri büntetőbíró számára készül, azt kell mérlegelnünk, hogy az ő szempontjából a feljelentés melyik részében célszerűbb a vagyoni viszonyokat jelteni.

Ha a vagyoni adatokat a rendes személyi adatok között említjük, vagy azokkal éppen összekeverjük, úgy — a fogalmazási nehézségektől eltekintve — a tárgyalás alkalmával nehéz reájuk akadni, különösen, ha több gyanúsított szerepel egy feljelentésben. A rendőri büntetőbírónak a büntetés kiszabásánál van szüksége a terhelt vagyoni viszonyainak megállapítására, vagyis ilyen eset-

ben és — ismételjük — főleg több gyanúsított közös feljelentésénél az egész feljelentést át kell olvasnia, a vagyoni adatokat alá kell húznia stb., hogy azokat valamennyi gyanúsítottra vonatkozóan előtalálja.

Célszerűbb ezért a kihágásokról szóló feljelentésekben minden egyes gyanúsított előadásának végére (külön sorban aláhúzva, de nem feltűnőbben írva) felvenni: „*Vagyoni viszonyai*“. Ez alatt kell aztán tárgyalni a gyanúsított vagyoni adatait. Ezzel megkönnyítjük a rendőri büntetőbíró dolgát, aki a büntetés kiszabása alkalmával azonnal és könnyen rátalál a szükséges adatokra. Jó a külön címszó azért is, mert azáltal mind a fogalmazvány szerkesztője, mind pedig a felülvizsgáló előjárók ellenőrizni tudják, hogy a vagyoni viszonyokra vonatkozó rész nem felejtődött-e ki a fogalmazványból.

A vagyoni viszonyokra a fogalmazványban akkor is ki kell terjeszkedni, ha azokat a járőr nem tudta megállapítani, megint csak azért, hogy mind a főszolgabíró, mind pedig a szárnyparancsnok meggyőződhesék róla, hogy az nem feledékenységből, hanem egyéb ok miatt maradt ki a feljelentésből. Pl. *Vagyoni viszonyai*: „Nem voltak megállapíthatók, mert nevezett idegen illetőségű“. Vagy: „Csak hosszabb nyomozás útján lettek volna megállapíthatók, azért a járőr a megállapítást mellőzte“. Vagy: „Vagyoni viszonyaira vonatkozóan a járőr nem tudott megbízható adatokat beszerezni“ stb.

Téves a kérdésnek az az állítása, hogy a gyanúsított vagyoni viszonyaira vonatkozó adatokat a járőrnek *mindig* be kell szereznie. Azoknak a vagyoni viszonyait, akik az örskörletben laknak, akiket tehát a járőr rendszerint személyesen ismer, többnyire nem nehéz megállapítani, sőt arra nézve a járőr külön megállapítások nélkül is rendszerint megbízható adatokat tud jelenteni, annál inkább, miután a vagyon túlságosan pontos megállapí á-

sára, felsorolására, részletezésére úgy sincsen szükség. Ingatlannál elég pl. annyit jelenteni, hogy a gyanúsítottnak „20—25.000 pengő értékű ingatlana van, amely erősen meg van terhelve“, vagy „*tehermentes*“. Keresetnél már fontosabb, de könnyebb is pontosabb összegeket megállapítani. Napszámosembernél elég annyit beírni, hogy napszámából él, ebből már tudni fogja a főszolgabíró, hogy körülbelül mennyit kereshet.

Ha a járőr a gyanúsított vagyoni viszonyait csak az illető bementése szerint tudja megállapítani, akkor úgy jelentse: „Saját mondása szerint háza és 50 hold földje van“ vagy: „Kb. 10.000 pengő értékű ingatlan vagyona van“, vagy: „X. községben kisforgalmú fűszerüzlete van“ stb.

A gyanúsított vagyoni viszonyait a járőr csak akkor köteles megállapítani, ha ezt ott a helyszínén vagy az éppen végzett szolgálatával kapcsolatban nagyobb nehézség, külön nyomozás, levelezés stb. nélkül meg tudja állapítani. Ha azonban azokat már csak nyomozás — főleg idegen illetőségűeknél — levelezés stb. útján lehetne ki-puhatolni, az már nem a járőr dolga, hanem a főszolgabíróé, aki az ahhoz szükséges intézkedéseket hivatalból teszi meg.

A legjobb és legmegbízhatóbb felvilágosítást a járőr mindig a község előljáróságánál kaphatja, azért a község előljáróságánál való puhatolást stb. nem is lehet külön „nyomozás“-nak minősíteni. A cél az, hogy a csendőr ott, ahol nehézség nélkül megteheti, tehermentesítse a főszolgabírót a vagyoni viszonyok után való írásbeli puhatolástól, mert ezáltal nemcsak írásbeli munkát takarít meg, hanem az eljárást is meggyorsítja. A főszolgabíró a maga szempontjából azt a csendőrségi feljelentést tartja jónak, amelyből a vagyoni adatok nemcsak hogy nem hiányoznak, hanem pontosak és megbízhatóak.

77. §. A NYOMOZÁS ABBAHAGYASA ÉS ÚJRAFELVÉTELE. KIDERÍTETLEN ESETEKSEL EJÁRAS.

468.

Baleset történik, egy ember súlyosan megsebesül. A járőr megállapítja, hogy bűncselekmény nem történt, a balesetért nem terhel senkit felelősség, mert az véletlenül keletkezett. Kell-e az ügyről jelentést tenni valahová, tekintettel arra, hogy a Nyut. 9. melléklet 19. pontja a balesetnek rendkívüli eseményként való bejelentését is csak akkor rendeli, ha halálesettel vagy több súlyos sérüléssel járt, már pedig ebben az esetben csak egy sérülés történt.

A járőrnek elvben mindenről, amiben eljár vagy intézkedik, jelentést kell tennie az illetékes hatósághoz vagy bírósághoz még akkor is, ha a jelentést az utasítás kötelezően nem írja is elő. Ez a jelentéstételi kötelezettség abból a viszonyból folyik, amelyben a járőr a hatósággal, a bírósággal szemben van: a csendőr kötelessége, hogy mindent meglásson, meghalljon, ami az örskörletben történik, de nem azért, hogy azt maga tudomásul vegye, hanem, hogy a döntésre hivatott bíróság, hatóság tudomására hozza. A csendőr még olyan ügyben sem mondhatja ki az utolsó szót, amely véleménye szerint nem büntetendő, mert ezt is a hatóságnak, a bíróságnak kell megállapítania. Az a csendőr fogja fel tehát helyesen a hivatását, aki magát a hatóság vagy a bíróság kezének, lábának és szemének képzele, ennek megfelelően viselkedik s nem akarja magát és a maga szolgálatát a döntésre illetékes szervektől függetleníteni.

Az utasításnak valóban hiányossága, hogy a csendőrség szolgálati működésével kapcsolatban csak a feljelentés fogalmát, szabályait és eseteit határozza meg (76. §.), de nem írja elő, hogy milyen ügyben, mikor és hova kell a csendőrnek nem feljelentést, hanem jelemtést tennie. Feljelentést ugyanis csak akkor lehet tenni, ha büntetendő cselekmény forog fenn; ezzel szemben vannak esetek, amelyek nem képeznek ugyan büntetendő cselekményt, de olyan természetűek, hogy azokról a hatóságnak (bíróságnak) tudomást kell szereznie, esetleg éppen azért, hogy a csendőr intézkedését (például a nyomozás megszüntetését) jóváhagyja, vagy pedig, hogy a maga részéről tegyen intézkedéseket.

Általánosságban a 468. pont a)–c) alpontjai alatt felsorolt esetek azok, amelyekben a csendőrnek a hatósághoz (bírósághoz) jelentést kell tennie. Az a) alpont alá tartozik pl. a kérdésben foglalt baleset is, miután megállapítást nyert, hogy bűncselekmény nem forog fenn. Az a) alpont alatti esetben azért kell a nyomozás megszüntetését a felhívó hatóságnak vagy bíróságnak bejelenteni, mert azt, hogy bűncselekmény forog-e fenn vagy sem, a csendőr végérvényesen el nem döntheti; a b) alatti esetben, hogy a jelentéssel az esetleges visszaélést (hamis megszüntetési felhívás vagy határozat) megakadályozzuk, a c) alatti esetben pedig, hogy a bíróság vagy a hatóság elbírálhassa, vajjon a büntetendő cselekmény, amelynek nyomozását magánindítvány hiánya miatt megszüntettük, valóban magánindítványra üldözendő volt-e s ha igen, a magánindítvány visszavonása megfelelt-e a törvény követelményeinek?

A 468. pont hiányossága ott van, hogy a jelentéstételt csak kétes esetekben rendeli, holott az a)–c) esetek mindenikében kötelezően el kellene rendelnie. (A d) alatti esetben már nem jelentést, hanem feljelentést teszünk.)

Addig is tehát, amíg erre vonatkozóan intézkedés történik, ajánljuk az örsöknek, hogy a 468. pont a)–c) alpontjai alatt felsorolt esetek mindenkében tegyenek jelentést és pedig magánindítványos esetben annak a bíróságnak vagy a hatóságnak, amelyhez az ügy eredetileg tartozott volna. Olyan esetről, amely a járőr véleménye szerint nem büntetendő, minden esetben (tehát vétség esetében is) a kir. ügyészségnek s végül az olyan balesetről, amelynek ügyében a járőr eljár, nyomozott, puhatolt, segélyt nyújtott stb., de amely miatt senkit sem lehet felelősségre vonni, a rendőri hatóságnak. A Nyut. 9. mell. 19. pontjában foglalt eseményjelentést természetesen ettől függetlenül tesszük meg úgy, ahogy ott elő van írva.

A sértett panaszt tesz az örsön egy bűncselekmény miatt. A kivezényelt járőr megállapítja, hogy bűncselekmény nem forog fenn és ezért a nyomozást a Szut. 468. pont a) alpontja alapján beszünteti. Kell-e a feljelentésről és a nyomozás beszüntetéséről ilyen esetben jelentést tenni s ha igen, hova, tekintettel arra, hogy a járőr megítélése szerint sem büntett, sem vétség nem forog fenn.

Sohasem célszerű az, hogy a csendőrség egy nála tett feljelentés ügyében a nyomozást megszüntesse anélkül, hogy arról a kir. ügyészségnek tudomása legyen. Abban az esetben is tehát, ha a járőr véleménye szerint bűncselekmény nem forog fenn, célszerű a panasz tartalmát, valamint a nyomozás során megállapított körülményeket a kir. ügyészségnek bejelenteni azzal, hogy az örs véleménye szerint bűncselekmény nem forog fenn, a nyomozást tehát beszüntette. Megnyugtatóbb az örsre is, ha az ügyészség helyben hagyja a nyomozás megszüntetését, mert ezzel az örsparancsnok felelőssége is megszűnik és

nem lehet kitéve gyanúsításnak, hogy esetleg nem járt el pártatlanul.

Igaz, hogy a 468. pont utolsó bekezdése ennek a jelentésnek a megtételét csak arra az esetre rendeli, ha az abbanhagyás tekintetében kételyek merülnek fel, de az utasítás betűinél többet tenni mindig biztosabb, mint kevesebbet. Mindenesetre célszerű lenne a 468. pont utolsó bekezdését úgy módosítani, hogy a nyomozás abbanhagyásáról és annak indokairól minden esetben jelentést kell tenni annak a bíróságnak vagy hatóságnak, melynek hatáskörébe a cselekmény tartozott volna, illetve, ha a csendőrség véleménye szerint bűncselekmény nem forog fenn, a kir. ügyészségnek.

Kell-e jelentést tenni s ha igen, hova oly esetben, amikor kiderült, hogy büntetendő cselekmény nem történt, de a panaszos ragaszkodik feljelentéséhez; vagy amikor ezt a panaszos belátja és feljelentésétől eláll; végül abban az esetben, ha kiderül, hogy a feljelentett cselekmény indítványi, de a panaszos magánindítványt nem tesz?

A felsorolt esetek mindegyikében jelentést kell tenni az illetékes kir. ügyészséghez, járásbírósághoz vagy közigazgatási hatósághoz aszerint, hogy milyen bűncselekmény volt a sértett feljelentésének vagy a nyomozásnak a tárgya. Következik ez abból, hogy semmiféle feljelentés dolgában nem hivatott a csendőr az utolsó szót kimondani, mert azokat a jogi kérdéseket, hogy van-e bűncselekmény vagy nincs, indítványi-e a cselekmény vagy sem, mindig a cselekmény elbírálására a törvény szerint hivatott hatóság (bíróság, kir. ügyészség) hatáskörébe tartozik.